Žemėtvarka ir hidrotechnika

2014

LIETUVOS ŽEMĖTVARKOS IR HIDROTECHNIKOS
INŽINIERIŲ SĄJUNGOS ŽURNALAS
LEIDŽIAMAS NUO 1926 m. (Nr.160)

4

Kviečiame užsiprenumeruoti žurnalą „Žemėtvarka ir hidrotechnika“ 2015 metams.

Mūsų žurnalas – vienintelis periodinis leidinys šalyje, nušviečiantis žemėtvarkos, hidrotechnikos ir melioracijos specialistų gyvenimą ir darbus, nagrinėjantis šių sričių problemas, pasakojantis apie įmonių veiklą. Būdamas Lietuvos žemėtvarkos ir hidrotechnikos inžinierių sąjungos leidiniu, jis informuoja apie Sąjungos veiklos aktualijas, neužmiršta mūsų bendruomenės narių jubiliejų ir kitokiomis progomis.

Užsisakykite žurnalą patys ir paraginkite tai padaryti bendradarbius. Palaikykite žurnalą – vienintelę viešą žemėtvarkininkų ir hidrotechnikų tribūną.

Žurnalo prenumerata – puiki dovana buvusiems Jūsų kolektyvo nariams, žemėtvarkos ir hidrotechnikos veteranams.

Metinė (4 numerių) prenumeratos kaina be pristatymo paštu - 23,17 EUR (80 Lt).
Individualiems skaitytojams taikoma 30 proc. nuolaida.
Pristatymas paštu metams kainuoja 3,47 EUR (12 Lt).
Kainos nurodytos be PVM, kurio dydis – 9 proc.

Žurnalo „Žemėtvarka ir hidrotechnika“ redakcija

Mieli žurnalo bičiuliai!

Per gruodžio sukaustytą žemę
laiko rodyklė persisuko į 2015-uosius.
Ačiū, kad buvome kartu ir kad būsime.
Ačiū, kad neleidžiame pamiršti vieni kitiems to,
kas svarbu darbuose, šventėse ir kasdienybėje.
Ramaus visiems Jums Kūčių vakaro, smagių šv.
Kalėdų, laimingų 2015-ųjų! Telydi visus
tik gerieji gyvenimo stebuklai, kurie kartais
būna dideli ir nenuspėjami, o kartais maži,
bet labai svarbūs ir reikšmingi.
Tenetrūksta Naujaisiais Metais laimės,
sveikatos, artimųjų šilumos ir kolegų supratimo,
tebūna 2015- ieji dosnūs prasmingų darbų.

Žurnalo „Žemėtvarka ir
hidrotechnika“ redakcija

Atkurtasis žurnalas: istorija ir dabartis

Juozas SMILGEVIČIUS

Atkurtasis žurnalas „Žemėtvarka ir hidrotechnika“ pažymi jubiliejų – leidybos dvidešimtpenkmetį Pirmasis atkurtojo žurnalo numeris dienos šviesą išvydo 1989 m. lapkričio 10 d. Žurnalas tęsia tarpukario Lietuvoje ėjusio 1926-1940 m. leidinio tradicijas. Ilgą laiką jis buvo leidžiamas nuo 1929 m. buvusiu pavadinimu „Žemėtvarka ir melioracija“, o 2001 m. pervadintas į „Žemėtvarka ir hidrotechnika“.

Žurnalas yra Lietuvos žemėtvarkos ir hidrotechnikos inžinierių sąjungos leidinys, tad jo leidyba yra Sąjungos nuopelnas. Jo leidybos pradžia neatsiejama nuo Sąjungos atkūrimo 1989 m. Pirmasis atkurtojo žurnalo numeris pasirodė dar sovietinėje Lietuvoje, tačiau neužilgo antrasis, t.y. 1990 m. pirmasis numeris, jau išspausdino Nepriklausomybės atkūrimo aktą. O šis, 2014 m. ketvirtasis numeris, yra 160 - asis po žurnalo leidybos atnaujinimo.

Žurnalo pasirodymas žemėtvarkininkams ir hidrotechnikams buvo džiugus įvykis. Juk jokios profesinės tribūnos iki tol nebuvo. Ir dabar nedaug ką galima pridurti prie tuometinio LŽHIS tarybos pirmininko Zenono Rimkaus išsakytų žodžių dešimties metų leidybos sukakties proga:

Ilgą laiką žurnalas vadinosi „Žemėtvarka ir melioracija“

„Nepastebimai praėjo dešimt metų nuo šio mums visiems brangaus žurnalo atkūrimo. Džiaugiuosi, kad per šį laikotarpį žurnalas ne tik sugebėjo atsilaikyti, bet tobulėjo, augo, brendo. Nepaisant ryškių dabartinio laikmečio ekonominių sunkumų, turiu vilties, kad surėmę pečius sugebėsime išlaikyti jį ateityje, kad ir toliau šis leidinys bus mūsų svarbiausia jungiamoji grandis, mūsų profesijų puoselėtojas bei istorijos saugotojas...“

Žurnalas - Sąjungos tribūna ir metraštis. Tačiau per visą jo leidybos periodą buvo stengiamasi neapsiriboti vien Sąjungos veiklos, jos narių darbų ir gyvenimo nušvietimu. Sąjunga visad norėjo aprėpti ir reaguoti į visos žemėtvarkininkų

ir hidrotechnikų bendruomenės rūpesčius, būti kartu su visais jos nariais. Taip pat ir žurnalo redaktoriai stengėsi papasakoti apie bendras problemas, supažindinti su giminingų profesijų aktualijomis.

Arvydas Lapukas

Žurnalo turinys daug priklauso nuo jo vyriausiojo redaktoriaus, jo požiūrio į publikacijų pobūdį, aktualumą. Pradiniu leidybos laikotarpiu vyriausieji žurnalo redaktoriai dažnai keitėsi.

Pirmasis atkurtojo žuralo redaktorius buvo dramaturgas Arvydas Lapukas. Žurnalas tada dar tik ieškojo savo veido, buvo pernelyg orientuotas į literatūrinio žurnalo stilių. A. Lapukas dirbo vienerius metus, išleido tris numerius ir 1990 m. rudenį užleido postą poetui Jonui Endrijaičiui, kuris taip pat vadovavo leidybai apie metus ir parengė tik tris numerius. Jiems, literatams, patarti ir padėti nuolat turėjo žemės tvarkymo ir melioracijos specialistai.

Jonas Endrijaitis

Tuo metu vykęs perėjimas prie rinkos ekonomikos buvo skausmingas. Dėl sumažėjusio finansavimo iš esmės sumažėjo ir melioracijos įmonių, kurios buvo pagrindinės žurnalo rėmėjos, darbai ir pajamos. Tad ir žurnalo leidyba strigo. Keletą metų buvo išleidžiama tik po porą numerių.

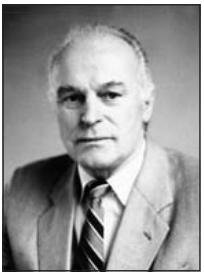

Vytautas Mikšys

1992 m. žurnalo Nr.1 jau parengė trečiasis žurnalo redaktorius hidrotechnikos inžinierius Vytautas Mikšys. Jis palaipsniui stabilizavo žurnalo leidybą. Būdamas patyręs melioracijos specialistas, jis geriau negu literatai jautė specialistų bendruomenės poreikius, jos problemas. V.Mikšys pakeitė žurnalo stilių, publikacijų pobūdį, ir jo turinys labiau atitiko Sąjungos narių lūkesčius. Iš esmės jis suformavo dabartinį žurnalo veidą. V.Mikšys dirbo beveik dešimt metų ir tik dėl sunkios ligos 2001 m. paliko pareigas.

Tapęs 2001 m. viduryje ketvirtuoju žurnalo vyriausiuoju redaktoriumi, stengiausi tęsti buvusias žurnalo leidybos tradicijas, atnaujinti jį ir padaryti įdomesnį, spalvingesnį bei patrauklesnį žemėtvarkininkų ir hidrotechnikų bendruomenei. Ilgai puoselėjome mintį žurnalą leisti spalvotą ir tai pasiekėme 2010 m. Vyriausiojo redaktoriaus pareigas ėjau daugiau kaip dvylika metų ir tik 2013 m. pabaigoje dėl susiklosčiusios situacijos atsisakiau šių pareigų. Čia norėčiau pakartoti žodžius apie redakcijos veiklą 2001-2013 m., išsakytus žurnale 2013 m. pabaigoje:

„Redakcijai niekada nebuvo nustatytos kokios nors publikacijų gairės, struktūra ar proporcijos, tai visad buvo patikima vyriausiojo redaktoriaus nuožiūrai. Mūsų pasirinktą pagrindinę žurnalo publikacijų kryptį: atspindėti žemėtvarkos ir hidrotechnikos specialistų veiklos realijas, papasakoti apie jų nuveiktus darbus, profesinė bendruomenė be balsavimo pripažino teisinga, jos niekas niekada nesiūlė keisti.“

Žurnalo „Žemėtvarka ir hidrotechnika“ 2001 m. Nr.3 pristatymas. Iš dešinės Sąjungos tarybos pirmininkė Julija Jasinskienė, vyr. redaktoriaus pavaduotojas Vytautas Skuodžiūnas, vyr. redaktorius Juozas Smilgevičius. 2001 m. spalis

Nuo 2014 m. pradžios redakcijos darbui vadovauja žemėtvarkininkė ir žurnalistė Vanda Vasiliauskaitė. Ji - penktoji atkurtojo žurnalo vyriausioji redaktorė, o aš ir Romualdas Survila tapome eiliniais redaktoriais. Pradėdama darbą 2014 m. Nr.1 ji rašė: *„...stengsiuosi, kad žurnalas būtų įdomus skaitytojams, kad jame atsispindėtų žemėtvarkininkų, matininkų, geodezininkų, hidrotechnikos ir melioracijos specialistų gyvenimas, rūpesčiai, įmonių veikla. Girdėkime jaunų ir vyresniųjų kolegų žodį, matykime jų darbus. Būkime kartu, profesijų sesės ir broliai.“* Tokio tikslo siekiame kartu. Norisi tikėti, kad ir ateityje žurnalo publikacijos turės tokią pat kryptį.

Pirmaisiais metais atkurtasis žurnalas buvo leidžiamas Kaune, o jo redakcija buvo įsikūrusi tuometiniame Respublikiniame vandens ūkio projektavimo institute. Po metų leidyba perkelta į Vilnių, redakciją iš pradžių priglaudė inžinerinis centras „Melioservisas“, vėliau firma „Lietuvos melioracija“, o nuo 2001 m. pabaigos redakcija įsikūrusi Valstybinio žemėtvarkos instituto (dabar Valstybės žemės fondas) patalpose.

Dideliu tiražu žurnalas, deja, pasigirti negali. Iš pradžių jis buvo spausdinamas 3000 egz. tiražu, 1991 m. pasiekė 5000 tiražą, vėliau palaipsniui mažėjo. Nuo 1992 m. pabaigos jis ėjo 1500 egz. tiražu, nuo 2002 m. - 800 egz., o dabar, sumažėjus prenumeratorių skaičiui, 500 egz. tiražu. Gaila, bet, be ekonominių sunkumų ir kitų priežasčių, sumažėjęs tiražas rodo ir sumažėjusį hidrotechnikų ir žemėtvarkininkų nusiteikimą bendrauti, diskutuoti, viešai dalytis patirtimi.

Žurnalo redakcija niekada nebuvo gausi. Daugelį metų žurnalą leisti padėjo vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojai visuomenininkai. 1992 m. šias pareigas visuomeniniais pagrindais ėjo Petras Daugirdas ir Pranas Aleknavičius, 1993-1995 m. - Benjaminas Dubickas, 1996-2001 m. - Pranas Aleknavičius. Vėliau, iki pat 2013 m. pabaigos šį darbą dirbo etatiniai darbuotojai. 2001 m. šias pareigas perėmė buvęs Valstybinio žemėtvarkos instituto direktorius Vytautas Skuodžiūnas, o 2009 m. vyr. redaktoriaus pavaduotoju buvo paskirtas taip pat žemėtvarkos specialistas, buvęs minėto instituto direktoriaus pavaduotojas Romualdas Survila. Gerai pažindami žemėtvarkininkų bendruomenę, profesionaliai išmanydami žemės tvarkymo problemas, jie rūpinosi jų tinkamu nušvietimu žurnalo puslapiuose.

Leidžiant žurnalą reikalingi ir kiti specialistai. Kad publikacijose būtų laikomasi lietuvių kalbos normų, prižiūri redaktorė stilistė Viktorija Zvicevičienė. Anksčiau šį darbą atliko Danutė Skuodžiūnienė, vėliau Algimanta Jatkonienė, deja, jau palikusios šį pasaulį. Daugelį metų žurnalo menine išvaizda rūpinosi šios srities specialistai. Iš pradžių šį darbą dirbo Nijolė Saltonaitė, vėliau daugelį metų – Dailės akademijos profesorius Jonas Gudmonas. Deja, dabar tokių specialistų paslaugų atsisakyta. Ilgą laiko tarpą žurnalą maketavo VŽI darbuotojas Tomas Matkevičius, dabar - Rasa Ramukevičienė. Prie leidybos rūpesčių sprendimo nemažai prisidėjo Sąjungos, o vėliau redakcijos sekretorius Vytautas Kęstutis, kuris rūpinosi prenumerata bei žurnalo ekspedijavimu.

Kaip ir kiekvienas leidinys, žurnalas turi redaktorių kolegiją. Kolegija – tai savotiškas redaktorių, tiesiogiai rengiančių žurnalą, patariamasis ir iš dalies priežiūros organas. Per daugelį metų kolegijos nariais buvo daug žemėtvarkos bei hidrotechnikos specialistų, turinčių autoritetą tarp kolegų bei polinkį į visuomeninę veiklą. Tarp jų hidrotechnikos specialistai Vidmantas Gurklys, Petras Daugirdas, Gediminas Zabarauskas, Kazys Sivickis, Albinas Kusta, Valentinas Šaulys, Vytautas Morkūnas, Zenonas Rimkus, žemėtvarkininkai Pranas Aleknavičius, Antanas Gogelis, Giedrius Balevičius, Kazys Maksvytis, Silvestras Staliūnas ir kai kurie kiti specialistai. Dauguma jų vienu ar kitu metu kartu buvo ir Sąjungos vadovai ar Tarybos nariai.

Su redakcijos sekretoriumi Vytautu Kęstučiu aptariame darbus. 2006 m.

Su Vytautu Skuodžiūnu ir Vytautu Kęstučiu jiems baigiant darbą redakcijoje

Turime nemažai prijaučiančių ir padedančių leisti žurnalą kitų kolegų. Prireikus redakcijai visad padeda hidrotechnikai Kazys Sivickis, Vytautas Bubėnas, Jonas Račas, Antanas Gudaitis, Vaidas Vitukynas,

ASU Vandens ūkio ir žemėtvarkos fakulteto dekanas Algis Kvaraciejus, šio fakulteto institutų direktoriai Algis Radzevičius, Virginija Gurskienė, Arvydas Povilaitis, kiti šio fakulteto dėstytojai.

Žurnalo publikacijų turinys pirmiausiai priklauso nuo autorių. Per ketvirtį amžiaus jų ratas dėl natūralių priežasčių keitėsi. Tačiau kaip visad aktyvus yra žemėtvarkininkas prof. Pranas Aleknavičius, retas kuris numeris apsieina be jo medžiagos. Aktyviai stengiasi nušviesti hidrotechnikos ir hidroenergetikos problemas prof. Petras Punys, hidrotechnikos veteranas doc. Bronislovas Ruplys. Nemažai publikacijų parengia patys redakcijos darbuotojai.

Sąjunga yra dviejų skirtingų profesijų specialistų junginys, tad žurnale būtina atspindėti abiejų šių sričių veiklą. Nė viena šių profesijų atstovų pasiūlyta aktualesnė publikacija nebuvo atmesta. Svarbu tik, kad teiginiai ir siūlymai profesinės veiklos klausimais būtų argumentuoti. Pasakodami apie praeities darbus, rūpinamės atskirti „grūdus nuo pelų“, stengiamės parodyti, kas gero praeityje buvo nuveikta profesinėje srityje, kaip mūsų profesijų brolių anksčiau atlikti darbai tarnauja dabartinei Lietuvai. Parodome ir tas sąlygas, kuriose buvo dirbama, nevengiame nušviesti ir tada padarytas klaidas.

Egzistuoja įvairių požiūrių į žurnalo turinį. Jaunesnioji karta neretai stebisi, kodėl skiriamas dėmesys jubiliatams ar mirusiems kolegoms, juos mažiau domina medžiaga, atspindinti profesinę veiklą praeityje. O vyresnio amžiaus specialistai ir ypač veteranai, jau aktyviai nedalyvaujantys profesiniame gyvenime, priešingai, pradeda susipažinimą nuo panašių publikacijų. Matyt čia svarbu laikytis protingų proporcijų, o įgavę patirties jauni specialistai greit tampa kolektyvų vadovais ir keičia požiūrį į panašių publikacijų būtinumą.

Žurnalo redakcija 2010 m.

Matome ir neišspręstų žurnalo turinio problemų. Ir žemėtvarkininkai, ir hidrotechnikai tarpusavyje nemažai diskutuoja dėl daugelio opių klausimų, bet jie lieka žurnalo puslapiuose neatspindėti, nes neatsiranda žmonių, norinčių ir sugebančių šias problemas aprašyti ar paviešinti. O vien redakcijos darbuotojai visko aprėpti negali. Žurnalo publikacijose pateikiama įvairių pasiūlymų ir minčių kaip tobulinti Sąjungos veiklą. Deja, neteko girdėti, kad bent dalis jų būtų aptariami konferencijose ar bent Sąjungos tarybos posėdžiuose.

Žurnalo vyr. redaktorė Vanda Vasiliauskaitė ir maketuotoja Rasa Ramukevičienė. Kaunas, 2014 m. lapkritis

Žurnalo redaktoriai Juozas Smilgevičius, Romualdas Survila, redaktorė stilistė Viktorija Zvicevičienė. Vilnius, 2014 m. lapkritis

Žurnalas yra ne tik Sąjungos veiklos tribūna ir metraštis. Kartu jis yra ir nemaža finansinė našta Sąjungai. Sąjungos vadovai visad rūpinosi žurnalo leidyba. Dabar šis dėmesys yra netgi sustiprėjęs, ypač finansinei leidybos pusei. Beveik kiekviename tarybos posėdyje svarstomi žurnalo redaktorių darbo reglamentavimo klausimai.

Tokia trumpa atkurtojo žurnalo leidybos istorija ir dabartis. Norisi tikėti, kad Sąjungai užteks ryžto ir galimybių toliau leisti žurnalą. Būtų gražu, jei 2039 m. mūsų vaikai ir anūkai galėtų pažymėti jo penkiasdešimtmetį. Spausdintas leidinys dar ilgai bus būtinas.

Dabartiniu metu norėtųsi, kad Sąjungos nariai labiau palaikytų žurnalo leidybą, remtų jį, pirmiausiai - prenumeruotų, siūlytų naujas temas, rengtų publikacijas. Juk žurnalas yra vienintelis periodinis leidinys, nušviečiantis žemėtvarkininkų ir hidrotechnikų profesinę veiklą, problemas, šios srities specialistų gyvenimą ir darbus. Laikas bėga greitai ir po kelių dešimtmečių tik žurnalo puslapiuose mūsų darbų tęsėjai galės susipažinti, kaip gyveno bei dirbo jų tėvai ir seneliai.

Jubiliejaus proga

Žurnalo leidybos jubiliejaus proga redakcija gavo nemažai palinkėjimų, pasiūlymų, gerų patarimų, kaip ateityje dirbti, tobulinti žurnalo publikacijas. Kai kurias mintis skelbiame.

Pirmasis atkurtosios Lietuvos žemėtvarkos ir hidrotechnikos inžinierių sąjungos tarybos pirmininkas, akad. prof. Albinas KUSTA:

„Sveikinu žurnalo „Žemėtvarka ir hidrotechnika“ redakcijos kolektyvą žurnalo atkūrimo 25-jų metinių proga.

Atkurtojo žurnalo pasirodymas buvo sutiktas su džiaugsmu, nes tautai pakilus į kovą dėl Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo kiekvienas žingsnelis ta kryptimi buvo labai vertinamas. Laikas įtikinamai parodė, kad tiek Sąjungos, tiek žurnalo leidybos atkūrimas buvo teisingi sprendimai. Net ir sunkiais laikotarpiais, kai labai trūko lėšų, žurnalo leidyba nenutrūko. Ją kiek galėdamos rėmė melioracijos ir žemėtvarkos organizacijos, o redaktoriai dirbo pasiaukojančiai. Žurnale spausdinama medžiaga yra aktuali ir įdomi žemėtvarkininkams, melioratoriams, hidrotechnikams bei kitiems žemės ūkio inžinerijos krypties specialistams.

Esu dėkingas visiems, buvusiems ir esamiems redaktoriams, žurnalo leidybos organizatoriams bei rėmėjams, puoselėjusiems ir toliau tobulinantiems žurnalo turinį, gerinantiems jo kokybę ir siekiantiems, kad jis neprarastų aktualumo, būtų įdomus skaitytojams.

Linkiu visiems šiuolaikiniams žurnalo leidėjams stiprios sveikatos, ištvermės, sėkmės kūrybiniuose ieškojimuose, žurnalo puslapiuose ir toliau skleisti pažangą, aptarti atstovaujamiems inžinierių kolektyvams aktualius klausimus, dalintis profesiniu patyrimu dar daug dvidešimtpenkmečių.“

Lietuvos žemėtvarkos ir hidrotechnikos inžinierių sąjungos prezidentas Giedrius BALEVIČIUS:

„Žurnalas - ne tik LŽHIS tribūna. Jame aktualių temų ir vietos žodžiui randa mokslininkai, istorikai, žemdirbiai, politikai. Labai svarbu, kad Sąjunga vienija žemėtvarkos ir hidrotechnikos specialistus, palaiko tarp kolegų dvasinį ryšį, o žurnalo redakcijos darbuotojai stengiasi nušviesti aktualiausias veiklos sritis. Nedaug šiandien organizacijų, kurios turi savo leidinį.

Žurnalo jubiliejaus proga sveikinu ir džiaugiuosi, kad daug metų esame kartu. Už nuoširdų bendradarbiavimą dėkoju žurnalo „Žemėtvarka ir hidrotechnika“ re-

dakcijos darbuotojams, aktyviausiems bendradarbiams ir rašinių autoriams. Graži bičiulystė leidžia mums vieniems kitus pažinti, kalbėtis apie problemas ir džiaugsmus, užjausti sunkią minutę. Būkime sykiu dar daugelį metų. Nepamirškime, jog buvome ir esame vieni kitiems labai svarbūs.“

Lietuvos melioracijos įmonių asociacijos pirmininkas dr. Kazys SIVICKIS:

„Žurnalas „Žemėtvarka ir hidrotechnika“ sulaukė gražios sukakties – 25 metų jubiliejaus. Šis laikotarpis įnešė nemažai naujo ne tik į žurnalo turinį, apskritai jis visapusiškai pasikeitė. Leidinys išaugo ir sustiprėjo, įgijo spalvų, rado optimalų savo pavadinimą, nusistovėjo jo formatas ir turinio struktūra. Žurnalas tapo profesionalesnis, labiau atitinkantis žemėtvarkos ir hidrotechnikos specifiką, šios srities specialistų lūkesčius. Tačiau jis ir toliau turi būti nuolat tobulinamas, kad išliktų įdomus skaitytojams – žemėtvarkos ir hidrotechnikos inžinierių ir gimininguų sričių darbuotojams, plėstų jų akiratį, duotų profesinio peno kasdieniniame darbe.

Žurnalas yra ir turi išlikti Žemėtvarkos ir hidrotechnikos inžinierių sąjungos tribūna, turi viešinti Sąjungos ir jos narių veiklą, būti ryškiu žemėtvarkos ir hidrotechnikos inžinerijos laimėjimų ir nesėkmių atspindžiu. Kiekvieno Sąjungos nario pareiga padėti žurnalui tobulėti, bet ir pats žurnalas turi visada judėti profesinio gyvenimo ritmu.

Žurnalo jubiliejaus proga sveikinu jo redaktorius ir visus žurnalo skaitytojus, linkiu kūrybingo profesinio bendravimo ir visokeriopos sėkmės.“

Žemėtvarkos veteranas prof. Pranas ALEKNAVIČIUS:

„Periodiškai jau 25 metus leidžiamas žurnalas yra ypač svarbus leidinys, vienijantis žemėtvarkos, hidrotechnikos, melioracijos srityje dirbančius specialistus. Žurnalo puslapiuose nagrinėjamos žemės tvarkymo, melioracijos, hidrotechnikos problemos, nušviečiama šios srities įmonių istorija, praktinė veikla, teisiniai ir metodiniai šių darbų aspektai. Labai svarbu, kad žurnale daug dėmesio skiriama žemės ūkio pertvarkos ir kultūrinio kraštovaizdžio formavimo klausimams, agrarinių teritorijų racionalaus naudojimo planavimui ir žemės ūkio naudmenų dirvožemių gerinimo darbams. Žurnalas pasitarnavo žemės reformos ir kaimo plėtros procese dalyvaujančių ar jį reguliuojančių specialistų kvalifikacijos kėlimui.

Rengdami publikacijas, žurnalo redaktoriai bendrauja su įvairaus rango pareigūnais, vadovais ir specialistais. Jų pareikštos mintys sutelkdavo LŽHIS narius bei kitus žurnalo skaitytojus prioritetiniams klausimams spręsti. Tebevykstančių permainų laikotarpiu didėja žemės poreikis ne žemės ūkio tikslams ir jis daugiausia

tenkinamas užimant buvusias dirbamas žemes. Valdymo institucijos ir su žemės ūkiu nesusiję visuomenės nariai tinkamai neįvertina žemės melioravimo darbų reikšmės. Sveikintina, kad žurnale stengiamasi formuoti teisingas šių problemų sprendimo strategines kryptis.

Linkiu, kad žurnalas „Žemėtvarka ir hidrotechnika“ būtų ir toliau aktualus ir plačiai skaitomas. Jis reikalingas ne tik žemėtvarkininkų ir hidrotechnikų, bet ir agronomijos bei kraštotvarkos specialistų profesinei kompetencijai ugdyti. Žurnalo redaktoriams linkiu kūrybinės sėkmės ir toliau puoselėti aiškią Lietuvos kaimo ir žemės ūkio ateities viziją.“

ASU Vandens ūkio ir žemėtvarkos fakulteto dekanas doc. Algis KVARACIEJUS:

„Atkurtojo žurnalo „Žemėtvarka ir hidrotechnika“ leidybos 25-mečio proga noriu nuoširdžiai padėkoti žurnalo rengėjams už išsaugotą ir išgražintą leidinį, kuris per visą šį nelengvą laikmetį išliko svarbiausiu hidrotechnikos ir žemėtvarkos inžinierių darbų sklaidos šaltiniu. Smagu pasidžiaugti, kad daugeliui žurnalo skaitytojų kiekvieno naujo žurnalo numerio pasirodymas išliko godžiai laukiamu įvykiu. Tik žurnalo dėka mūsų specialistų laimėjimai, džiaugsmai ir praradimai greičiau mus visus pasiekia, tampa žinomi ir neužmirštami.

Fakulteto bendruomenės vardu noriu palinkėti naujų idėjų kuo greičiau ir tiksliau atskleisti hidrotechnikos ir žemėtvarkos aktualijas, kuo ilgiau išlikti svarbiausiais profesinio žodžio skleidėjais ir profesijos įvykių metraštininkais, pritraukti kuo daugiau jaunesnės kartos žingeidžių skaitytojų. Tegul lydi jus neišsenkanti kantrybė, kūrybinė sėkmė, prasminga tiesa bei šiltas žodis.“

Melioracijos veteranas UAB „Joniškio hidrostatyba“ generalinis direktorius Gediminas ZABARAUSKAS:

„1989 m. pavasarį pasisakydamas LŽHIS atkuriamajame suvažiavime kėliau mintį, kad būtina atgaivinti kitados ėjusį žurnalą „Žemėtvarka ir melioracija“. Jo puslapiuose tikėjomės objektyviai įvertinti vykdytus plataus masto melioracijos darbus Lietuvoje, diskutuoti apie melioracijos darbų perspektyvas, stengtis formuoti teisingą viešąją nuomonę apie melioraciją, nes tuo laikotarpiu daug kas labai neobjektyviai ir nepelnytai ėmė ją kritikuoti. Atkurtasis žurnalas turėjo tapti mūsų specialybės inžinierių vėliava. Aktyviai veikiant išrinktai LŽHIS tarybai ir žurnalo redakcijai, pirmasis žurnalo numeris visų mūsų džiaugsmui pasirodė 1989 m. lapkričio mėn. Jau atgimusio žurnalo pirmame numeryje buvo nušviestas melioratorių ir žemdirbių pokalbis apie melioracijos perspektyvas, vykęs mūsų įmonės poilsinėje „Elnių slėnis“. Vartydami pirmąjį atgimusio žurnalo numerį ir dabarti-

nius, galime palyginti melioratorių nueitą kelią per tuos 25 metus. Norėtume daugiau melioracijos darbų, didesnio dėmesio mūsų specialistams, deja, tenka džiaugtis, kad dar šiaip taip gyvuojame. O žurnalas „Žemėtvarka ir hidrotechnika“ yra kaip tik ta arterija, kuri mus vienija ir gaivina, lyg kūnui kraują perduodamas žinias, mokslo pasiekimus, informaciją apie specialistų gyvenimą.

Jubiliejaus proga dėkojame pirmiesiems žurnalo redaktoriams Arvydui Lapukui ir Jonui Endrijaičiui, ilgą laikotarpį jį redagavusiam šviesios atminties Vytautui Mikšiui, Juozui Smilgevičiui už jų darbą, sumanumą ir didelę kantrybę leidžiant taip mūsų visų laukiamą žurnalą. Tikime, kad ir naujoji redaktorė Vanda Vasiliauskaitė, tęsdama buvusių kolegų gerus darbus, leis žurnalą, kuris mus vienys ir kvies naujiems darbams.

Mes, žurnalo skaitytojai, turime būti aktyvesni ir pagaliau suprasti, kad laikas melioracijos klausimus aštriau kelti visose instancijose. Žurnalas „Žemėtvarka ir hidrotechnika“ tebūna ta vieta, kurioje visada degs mūsų profesijos specialistų negęstanti ugnelė, kviečianti ir šviečianti kelią ateities darbams.“

LŽHIS Alytaus apskr. žemėtvarkininkų skyriaus pirmininkė Vilma KALENDAUSKAITĖ:

„Žurnalas tapo mus visus vienijančia ašimi, tribūna mūsų profesijos žmonėms ir politikams, norintiems išsakyti savo mintis žemėtvarkos, kraštotvarkos, aplinkosaugos, hidrotechnikos ir melioracijos, žemės gerinimo klausimais, gvildenti gamybos procesų automatizavimo klausimus, informuoti apie aukštojo mokslo įstaigose dirbamus mokslinius darbus, prisiminti šios ūkio šakos istoriją ir pasveikinti kolegas jubiliejinių sukakčių proga.

Teminė bei meninė žurnalo „Žemėtvarka ir hidrotechnika“ leidybos pusė neblogai išspręsta. Redakcijos darbuotojai stengiasi, kad žurnale nagrinėjamos temos būtų aktualios, straipsnių autoriai dažniausiai būna specialistai, verslo žmonės. Dalykiški ir aktualūs pokalbiai su mokslo bei mokymo institucijų, įmonių vadovais, atsakingais darbuotojais kruopščiai parengiami. Džiugu, kad atsiranda mūsų profesijų atstovų, kurie per tuos metus žurnalo puslapiuose išsakė drąsias mintis, aštrius vertinimus, patikėjo atviras išpažintis, nuoširdžius pokalbius.

Gerų darbų tęstinumas, tradicijų saugojimas bei gausinimas – tai, ko mums šiandien labai reikia. Bet kurio leidinio ilgaamžiškumas buvo ir liks vienas svarbių jo vertės kriterijų. Juk skaitytojo pasitikėjimas, jo dėmesys, pritarimas ir visokeriopa parama yra tos būtiniausios sąlygos, be kurių joks leidinys negalėtų ilgai gyvuoti.

Jubiliejaus proga noriu padėkoti visiems redaktoriams, visiems dalyvavusiems jo leidyboje už ištvermę, kūrybingumą, už įveiktus išbandymus per 25 gyvavimo metus, už prasmingą ryšį tarp rašančiojo ir skaitančiojo, palinkėti neišsenkančios energijos tolesniam kūrybiniam darbui, brandžių idėjų, o žurnalui „Žemėtvarka ir hidrotechnika“ dar ilgai gyvuoti.“

LŽHIS Kelmės hidrotechnikų skyriaus pirmininkas Apolinaras JASAITIS:

„Visi Lietuvos žemėtvarkininkai, hidrotechnikai, melioratoriai turi didžiuotis, kad kas ketvirtį gali skaityti LŽHIS leidžiamą žurnalą „Žemėtvarka ir hidrotechnika“, kuriam šis ruduo jubiliejinis – dvidešimt penktasis. Per šį laiko tarpsnį žurnalas atliko ne tik šviečiamąją, pažintinę funkciją, bet ir tapo socialinės, bendruomeninės paskirties leidiniu. Tai ypač svarbu žmonėms, dėl vienų ar kitų priežasčių palikusiems melioracijos sistemą. Besidarbuojantys kartkartėmis susitinkame su jais tai kvalifikacijos kėlimo kursuose, tai profesinės dienos šventėse, tačiau nutolusiems nuo melioracijos reikalų žurnalas tampa vieninteliu tiltu, jungiančiu su buvusiais bendramoksliais, bendradarbiais, pažįstamais. Todėl manau, kad šio žurnalo prenumerata turi tapti kiekvieno žemėtvarkos ar hidrotechnikos inžinieriaus garbės reikalu.

Žurnalo redakcijai noriu palinkėti išmonės, naujų idėjų darant leidinį patraukliu, įdomiu, artinant jį prie skaitytojo. Tikiuosi sulaukti ir 50-ojo atkurtojo žurnalo gimtadienio.“

Didžiausioji žemės ūkio specialistų kalvė švenčia jubiliejų

Vanda VASILIAUSKAITĖ

Spalio mėnesį Aleksandro Stulginskio universitetas (ASU) paminėjo 90 metų nuo tos dienos, kai Dotnuvoje buvo įsteigta Žemės ūkio akademija. Net kelias dienas trukusios jubiliejaus minėjimo iškilmės į šią aukštąją mokyklą pritraukė daugybę studentų, darbuotojų ir svečių. Iškilmingomis eitynėmis prasidėjusi šventė vyko universiteto paviljone, tęsėsi prie diskusijų stalo, norintieji turėjo galimybę vykti į teatralizuotą studentų kelionę traukiniu „Senuoju studento keliu...“. Minėjimą vainikavo ASU sporto bazės atidarymo iškilmės.

Jubiliejinė eisena 2014 m. spalio 17 d.

Šios aukštosios mokyklos istorija neatsiejama nuo Lietuvos istorijos, tad jai būdingi visi dramatiški mūsų šalies raidos posūkiai. Pirmosios aukštojo žemės ūkio mokslo užuomazgos susijusios su senuoju Vilniaus universitetu, kuriame 1819-1832 metais Fizikos-matematikos fakultete veikė Žemės ūkio (Agronomijos) katedra, bei su 1920 m. įsteigtais Aukštaisiais kursais Kaune ir 1922 m. įkurtu Lietuvos universitetu.

Vandens ūkio ir žemėtvarkos fakultetas eisenoje

Žemės ūkio akademija buvo įsteigta 1924 m. rugsėjo 3 d. Dotnuvoje, pertvarkius Lietuvos universiteto (Kaune) Agronomijos ir miškininkystės skyrių ir Dotnuvos žemės ūkio technikumą. Jos steigimosi statutą Seimas patvirtino tų pačių metų liepos mėnesį. Iškilmingas Steigiamasis posėdis įvyko spalio 15 d. Ši diena laikoma Akademijos įkūrimo data. Pirmojoje prezidento A. Stulginskio paskirtoje profesorių taryboje buvo išrinktas ir pirmasis Akademijos rektorius profesorius P. Matulionis. Tuomet Lietuvoje padėtis buvo labai sunki, ir Vyriausybė nedaug galėjo paremti naujai įsikūrusią aukštąją mokyklą. Nepaisant to Akademija augo ir tvirtėjo, brendo nauja žemės ūkio mokslininkų karta. Prieš karą akademiją baigė 503 asmenys.

Po to sekė sovietų okupacija, vėliau Antrasis pasaulinis karas. Karo metais Akademija dirbo ir išleido daug specialistų. Nemaža personalo ir absolventų dalis pasitraukė į Vakarus. Vienas skaudžiausių likimo smūgių - sovietinė okupacija kartu su lietuvių tautos genocidu. Daug profesorių ir dėstytojų buvo ištremti į Sibiro lagerius, iš kurių daugelis nebegrįžo.

1945 m. Akademija buvo perkelta į Kauną, į pastatą Kęstučio gatvėje, kuriame tarpukariu buvo įsikūrusi Žemės ūkio ministerija. 1946 m. pradžioje studentų gamybiniam mokymui jai perduota dalis Noreikiškių tarybinio ūkio. Tais pat metais įsteigti Žemės ūkio mechanizacijos bei Hidromelioracijos ir Žemėtvarkos fakultetai. Inžineriniai fakultetai buvo įkurdinti buvusio „Pienocentro“ pastate Laisvės alėjoje. Galutinai Kaune akademija įsikūrė 1947 m.

Didėjant studentų skaičiui ir atidarius neakivaizdinį skyrių, patalpos Kaune pasidarė ankštos, buvo problemų vežiojant studentus į mokomąjį ūkį Noreikiškėse,

todėl nuspręsta pastatyti atskirą Lietuvos žemės ūkio akademijos miestelį Noreikiškėse.

Naujų rūmų kertinis akmuo padėtas 1957 m. spalio 15 d., o galutinai į šį miestelį persikelta 1964 m. 1969 m. patvirtintas Akademijos generalinio išplėtimo planas, kuris su daliniais pakeitimais įvykdytas 1989 m. Miestelyje įsikūrė Vandens ūkio ir žemėtvarkos bei Ekonomikos fakultetų rūmai su auditorijų ir mokomųjų laboratorijų korpusais. Miškų ūkio ministerija pastatė mokomosios girininkijos pastatą. Buvo pastatyti 9 bendrabučiai bei Akademijos gyvenvietė, kurioje šiuo metu gyvena daugelis Akademijos profesorių, docentų, dėstytojų bei darbuotojų. Įrengtas mokymo poligonas, plėtėsi bandymų stotis.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, Akademija perėjo prie naujos studijų sistemos. Atsirado nauji kvalifikaciniai laipsniai - bakalauras, diplomuotas specialistas, magistras, naujos sąvokos - modulis, kreditas. Studijų ir mokslo pagrindu tapo fundamentiniai teoriniai dalykai. Lygiagrečiai, fakultetų tarybų sprendimu, organizuojamos ir taikomosios studijos. Taip Lietuvos žemės ūkio akademija tapo universitetinio tipo aukštąja mokykla, plėtojanti mokslinius tyrimus ir ruošianti plataus profilio kvalifikuotus žemės, miškų ir vandens ūkio specialistus, gebančius spręsti teorinius ir praktinius žemės ūkio šakų uždavinius.

Vykstant pertvarkymams bei bendradarbiaujant su Europos universitetais, Akademijos kolektyvas nutarė pakeisti savo aukštosios mokyklos pavadinimą. 1996 m. spalio 8 d. Seimo nutarimu Lietuvos žemės ūkio akademija pavadinta Lietuvos žemės ūkio universitetu.

ASU miestelis

Dar kartą šios aukštosios mokyklos pavadinimas buvo pakeistas 2011 m. Seimas, atsižvelgdamas į universiteto tarybos siūlymą, 2011 m. birželio 28 d. nutarimu ją pavadino Aleksandro Stulginskio, žymaus tarpukario Lietuvos veikėjo, pirmojo nepriklausomos Lietuvos prezidento, vardu.

- Gana daug investavome į ASU mokslinę ir studijų bazę, turime puikias auditorijas ir laboratorijas, sąlygos studijuoti pas mus vienos geriausių, lyginant su kitais šalies universitetais, - prieš minint universiteto 90-ąją sukaktį kalbėjo ASU rektorius prof. dr. Antanas Maziliauskas. Ir pasidžiaugė, kad rengiant specialistus Lietuvos kaimui ši aukštoji mokykla glaudžiai bendradarbiauja su gamybos įmonėmis, palaiko ryšius su visuomeninėmis organizacijomis, atstovaujančiomis konkrečioms profesijoms.

Šiandien ASU veikia Agronomijos, Ekonomikos ir vadybos, Miškų ir ekologijos, Vandens ūkio ir žemėtvarkos, Žemės ūkio inžinerijos fakultetai. Penkiuose šios aukštosios mokyklos fakultetuose mokosi pusšešto tūkstančio studentų, pasirinkusių biomedicinos, technologijų ir socialinių mokslų srities studijų programas. Šiemet studijas ASU pasirinko 941 studentas, tai yra net 40 proc. daugiau nei praeitais metais. Dar viena gera naujiena – daugiau valstybės finansuojamų vietų skirta žemės ūkio specialybėms. Šiemet jų yra net 312, tarp jų yra nemažai krepšelių, kuriuos skyrė Žemės ūkio ministerija. Šiais metais į bakalauro studijas ASU priėmė 940 studentų (40 proc. daugiau nei praėjusiais metais), į magistrantūrą įstojo 335 žmonės. Studentų gretas papildė ir studijoms atvykę užsieniečiai.

ASU prorektorius prof. Jonas Čaplikas teigia, jog studentų pagausėjimą lemia besikeičiantis žmonių požiūris į žemės ūkį, kur matomi teigiami pokyčiai, jaunimui ši sritis tampa patraukli. Kita svarbi sąlyga - pokyčiai pačiame universitete, dėmesys studijų kokybei, didelis universiteto aktyvumas. Padeda ir tam tikri politiniai sprendimai, tikslinis studijų finansavimas.

- Šiame universitete prabėgo mano studijų metai, čia man patiko viskas: ir erdvių auditorijų labirintai, ir linksmas bendramokslių klegesys, ir įdomios paskaitos. Didžiuojuosi, galėdama pasveikinti visą A. Stulginskio universiteto bendruomenę brandaus jubiliejaus proga. Per 90 metų universitetas išugdė daug gabių, kvalifikuotų ir kūrybingų žmonių. Gyvename permainingais laikais. Tai sudėtinga, bet kartu ir naudinga, nes naujovės verčia tobulėti. Visiems studentams linkiu nepraleisti nė vienos progos daugiau sužinoti, pamatyti, dalyvauti ir patiems organizuoti. Žinios ir darbas bus Jūsų sėkmės pagrindas“, – universiteto jubiliejaus proga linkėjo žemės ūkio ministrė Virginija Baltraitienė.

ASU - didžiausioji žemės ūkio specialistų kalvė Lietuvoje, įkopė į dešimtąjį savo veiklos dešimtmetį ir sėkmingai tęsia bei naujais darbais papildo savo istoriją. Tai džiugina ne tik universiteto bendruomenę.

Profesijos prestižą kuriame patys

Vanda VASILIAUSKAITĖ

1961 m. prie Žemės ūkio ministerijos įkurtą Valstybinį žemėtvarkos institutą ne kartą košė permainų vėjai. Keitėsi jo pavadinimai, valdymo struktūra, neapsieita ir be kadrų „valymo“. Šiandien ši valstybės įmonė vadinasi Valstybės žemės fondu (VŽF). Penkiuose didžiuosiuose šalies miestuose - Vilniuje, Kaune, Panevėžyje, Šiauliuose ir Klaipėdoje įsikūrę šios įmonės gamybiniai skyriai atlieka svarbius šalyje žemėtvarkos darbus.

VŽF Panevėžio žemėtvarkos ir geodezijos skyriaus specialistai darbus vykdo 174 kadastro vietovėse Rokiškio, Kupiškio, Biržų, Pasvalio ir Panevėžio rajonuose. Kokiomis nuotaikomis jie gyvena? Su kokiomis problemomis susiduria ir kuo gali pasidžiaugti? Apie tai baigiantis metams ir kalbėjomės susitikę su šio skyriaus žmonėmis.

Šiame pastate dirba Valstybės žemės fondo Panevėžio žemėtvarkos ir geodezijos skyriaus specialistai

Po struktūrinių pakeitimų įmonėje 2013 m., Valstybės žemės fondo Panevėžio filialas buvo pertvarkytas į Panevėžio žemėtvarkos ir geodezijos skyrių (Panevėžio ŽGS), tuo pačiu pakeistos ir visos buvusios darbuotojų pareigybės – inžinieriai pervadinti specialistais.

Praėjusiais metais Panevėžio ŽGS žemėtvarkos darbus vykdė Panevėžio apskrities Biržų, Pasvalio, Rokiškio, Panevėžio ir Kupiškio rajonų 151 kadastro vietovėje. Nuo šių metų antrojo pusmečio aptarnaujamų kadastro vietovių padaugėjo iki 174. Į pagrindinę skyriaus veiklą įeina žemės reformos žemėtvarkos projektų ir jiems prilyginamų projektų rengimas bei įgyvendinimas, kadastriniai žemės (miškų) sklypų matavimai ir bylų formavimas. Skyrius taip pat vykdo trijų žemės konsolidacijos projektų parengiamuosius organizacinius darbus. Statistika rodo, kad Panevėžio ŽGS darbų vykdytojų uždarbio vidurkis viršija Lietuvos vidutinį darbo užmokestį.

Skyriuje šiuo metu dirba 41 darbuotojas, iš jų trys administracijoje, vienas terito-

Signalas pagautas - laukuose dirba
Elvyra Kasiulynienė

rinių grupių vadovas, vienas konsolidacijos projektų organizatorius, 35 specialistai, vienas pagalbinis darbuotojas. 2013 m. skyriuje pakeista vidaus organizacinė struktūra, iš buvusių keturių grupių suformuotos dvi stambios kompleksinės gamybinės grupės, panaikinti sekretorės - kasininkės, kiemsargio, valytojos etatai, o nuo šių metų rugsėjo mėnesio teritorinės gamybinės grupės sujungtos. Skyriuje dirba 23 moterys ir 18 vyrų, vidutinis jų amžius 42-eji metai. Tai žemėtvarkininkai, geodezininkai, hidrotechnikai, miškininkai, agronomai. Su aukštuoju išsilavinimu - 32, su spec. viduriniu - 9. Pats skyriaus vadovas turi hidrotechniko kvalifikaciją, be to yra baigęs Kauno politechnikos institutą ir turi inžinieriaus statybininko diplomą, taip pat turi darbo patirties finansinėse institucijose. Žemėtvarkos darbų baruose su pertraukomis jis darbuojasi nuo pat žemės reformos pradžios.

- Nors keitėsi įmonės struktūra, kito darbų užduotys, atsirado naujų darbo krypčių, smagu, kad žiūrint iš laiko perspektyvos įmonės pagrindinė paskirtis žemės tvarkymo srityje išliko iki šių dienų, - sako skyriaus vadovas Alfonsas Švipas. Ir džiaugiasi, kad daugiau kaip penkiasdešimtį metų gyvuojanti įmonė nebuvo išardyta, privatizuota ar kitaip nenutolo nuo esminių žemės tvarkymo darbų. Išliko ne tik gamybinės funkcijos, buvo išsaugotas intelektinis darbuotojų potencialas, tradicijos, skyriuje sėkmingai darbuojasi patyrę specialistai, šalia jų į kolektyvą įsilieja jauni.

Lankydamiesi Panevėžio ŽGS sutikome keletą jaunųjų specialistų ir praktikantų, jie patenkinti būtent čia, šalia patyrusių kolegų, pradėję savo darbo veiklos kelią. Tai A. Stulginskio ir Vilniaus Gedimino technikos universitetų, Kauno kolegijos Technologijų ir kraštotvarkos fakulteto, Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijos bei Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijos auklėtiniai. Jie smagiai jaučiasi dirbdami šalia tokių patyrusių kolegų kaip Laima Petrutienė, Sigitas Šukys, Jogana Raugienė, Valentinas Čybas, Regina Grudzinskienė, Jurgita Ryliškienė, Audronė Eremavičienė, Erna Komandierienė ir kt.

Skyriaus vadovas Alfonsas Švipas, pavaduotoja Laima Petrutienė (kairėje) ir administratorė-ekonomistė Nijolė Pucevičienė

Keičiantis VŽF vadovybei, didelis dėmesys buvo skiriamas naujoms technologijoms. A. Švipas pastebi, kad per tą laiką įvykusi technologinė pažanga negali nedžiuginti: kiekviena darbo vieta kompiuterizuota, duomenys saugomi skaitmeninėse laikmenose, atsirado elektroniniai žurnalai, elektroninė dokumentų valdymo sistema, naujausi instrumentai, pažangi programinė įranga ir t.t. Šiandien visi skyriaus žmonės aprūpinti reikiamomis gamybinėmis techninėmis priemonėmis. Panevėžio ŽGS turi labai gerą gamybinę bazę: rekonstruotą gamybinį-administracinį pastatą, puikiai įrengtus kabinetus, kompiuterizuotas darbo vietas, pagalbines ir poilsio pertraukėlėms skirtas patalpas. Įmonės kolektyvo specialistai naudojasi septyniais GPS imtuvais, šešiais elektroniniais tachiometrais, darbo objektus pasiekia penkiais automobiliais, atokiau gyvenantiems darbuotojams yra galimybė sudaryti automobilių panaudos sutartis, apmokant jiems už kurą.

Šiuo metu skyriaus darbuotojų prioritetas - visose kadastro vietovėse atlikti kuo daugiau darbų, susijusių su nuosavybės grąžinimu. Pasak A. Švipo, aptarnaujamose kadastro vietovėse šie darbai turėtų būti baigti dar šiais metais, o likutis 2015 m. sausio – kovo mėn.. Skyriaus vadovo manymu, darbus trukdo tai, kad dažnai patys žemės savininkai nesirūpina jiems priklausančia nuosavybe, neretai matininkai jų turi ieškoti, o kai kurie žemės savininkai laukia, kol su giminaičiais baigsis ginčai teismuose, dar kai kurie tik dabar teikia prašymus gauti žemės kaime, nes ne vienas tikėjosi mieste atgauti žemę natūra. Ne viskas sklandu ir su asmeninio ūkio žemės privatizavimu, nes ne visi naudotojai yra suinteresuoti tos žemės įteisinimu: dalis jų yra išvykę iš Lietuvos, kai kurie net nesidomi, kaip tą žemę deramai įteisinti, nesirūpina reikiamais dokumentais ir pan. Skyriaus vadovo nuomone, per daugiau kaip dvidešimtį žemės reformos metų tie, kam rūpėjo, šiuos asmeninio ūkio žemės klausimus turėjo galimybę susitvarkyti.

Panevėžio ŽGS darbuotojai pastebi, jog sustabdžius valstybinės žemės pardavimą, šiuo metu nemažai yra norinčiųjų jos nuomotis. Keistoka, tačiau pastaruoju metu dalis piliečių ar juridinių vienetų siekia nuomotis net žemdirbystei netinkamus, krūmuotus, pelkėtus ir atokiau esančius žemės sklypus. Skyriaus specialistų, projektuotojų užduotis – parengti ir pateikti užsakovui projektus, o tolesnį procesą vykdo pats užsakovas - Nacionalinės žemės tarnybos teritoriniai skyriai.

Skyriaus praktikantė Rūta Gabrienė ir jaunieji specialistai Mantas Pajuodis (iš kairės), Edvinas Jankauskas, Šarūnas Karazija ir Marius Daugėla

Niekas nėra apdraustas nuo skundų dėl žemėtvarkininkų darbo, tačiau ne visada jie yra objektyvūs ir pagrįsti. Ne paslaptis, kad per visą reformos istoriją Lietuvoje pasitaikė ir ne visai sąžiningų darbuotojų, kartais klaidų pasitaikė ne iš blogos valios, bet buvo ir bus piliečių, kurių teisybė - aukščiau įstatymo.

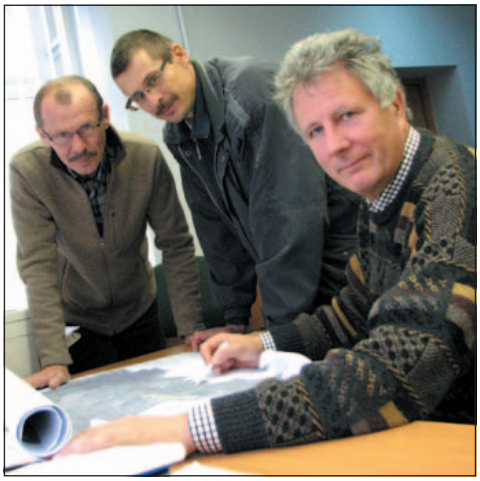

Skyriaus specialistai Antanas Gaušas (iš kairės), Vidas Šedys ir Valentinas Čybas dirba Kupiškio ir Rokiškio rajonuose

- Skyriaus visų profesijų specialistai, kurie susiję su žemės tvarkymo specifika, rengia projektus ir atlieka kadastrinius matavimus, privalo turėti ne mažiau kaip du - žemės reformos projektų rengimo ir matininko - kvalifikacinius pažymėjimus bei kas trejus metus lankyti kvalifikacijos kursus, už kuriuos apmoka įmonė. Specialistai, kurie baigę ne žemėtvarkos mokslus, norėdami įgyti pvz., matininko pažymėjimą, suteikianti teisę savarankiškai dirbti, turi papildomai mokymo įstaigose įgyti atitinkamus žemėtvarkos, kadastro ar geodezijos mokslų kreditus.

Seimas yra priėmęs įstatymo pataisą dėl kompensacijų už miestuose turėtą žemę valstybiniais rezerviniais miškais. Vadinasi, darbo netrūks: teks sklypus projektuoti, matuoti, tvarkyti nuosavybės dokumentus. Lygiagrečiai bus vykdomi ir kiti darbai, susiję su nuosavybės atkūrimu, asmeninio ūkio žemės sutvarkymu, sklypų kadastriniai matavimai. Dar nėra sumatuota visa laisva valstybinė žemė, idant būtų aišku, kiek jos tiksliai yra. Taigi reikia ir šiuos darbus vykdyti. Skyriaus kolektyvas pasiryžęs darbuotis, svarbu tik kad nestrigtų sąskaitų už atliktas paslaugas apmokėjimas.

Grupė Panevėžio ŽGS darbuotojų

Neseniai žiniasklaidoje pasirodė žemdirbių priekaištų dėl nuomojamų žemės sklypų projektavimo įkainių, sakyta, kad tie darbai gerokai pabrango. Kaip yra iš tikrųjų?

- Niekas per daug nesigilina ir nelabai supranta, kiek reikia įdėti

Nemažą darbų krūvį skyriuje atlieka darbščios moterys

darbo, kol parengiamas projektas. Pats projektavimo procesas susideda iš dviejų dalių: laisvos žemės fondo plano bei dokumentacijos parengimo, sklypų projektavimo bei projekto dokumentacijos parengimo ir suderinimo. Taigi kaina už tuos darbus yra kompleksinė. Už pirmąją dalį jokia atskira kaina sąmatose nenumatyta, nors pats planas rengiamas ir biudžeto lėšomis apmokamiems sklypams projektuoti. Tik patvirtinus projektą už sklypų nuomai projektavimą apmokama ir tai ne iš karto, o tik tuomet, kai užsakovas – NŽT surenka pinigus iš žemės nuomininkų už jų sklypų projektavimą. Nors taip neturėtų būti, bet tokia realybė. Be to, kainos nustatytos viešųjų pirkimų konkurso tvarka ir negali būti derybų objektas, - sakė A. Švipas.

Kalbėdamas apie darbus apskritai, Panevėžio ŽGS vadovas A. Švipas geru žodžiu minėjo kolegas iš Nacionalinės žemės tarnybos teritorinių skyrių, su kuriais jo vadovaujamo skyriaus specialistams tenka bendradarbiauti. Džiaugėsi, kad visada randa sutarimą su Kupiškio, Rokiškio, Pasvalio, Panevėžio, Biržų skyrių vadovus. Užsiminus apie žemėtvarkos prestižą, A. Švipas teigė pastebįs, jog profesijos prestižas kaip ir darbuotojų kvalifikacija palaipsniui kyla, nes laikui bėgant atsisijojo atsitiktiniai žmonės, kurie buvo priimti darbams paspartinti žemės reformos pradžioje.

Palidint senuosius metus...

Šalia didelio miesto ir žemės problemos nemažos

Vanda VASILIAUSKAITĖ

Vyriausybės programoje aiškiai numatyta, kad nuosavybės teisės į žemę turi būti atkurtos kuo greičiau. Statistika rodo, jog šios teisės kaimo vietovėse atkurtos bemaž į 99,5 proc. žmonių prašymuose nurodyto ploto. Viena priežasčių, trukdančių baigti darbus - pačių žmonių neapsisprendimas ir vangumas išreiškiant valią. Siekiant paspartinti nuosavybės teisių atkūrimą naujausiais įstatymais numatyta galimybė už mieste turėtąją žemę kompensuoti mišku kaimo vietovėje.

Kaip vyksta šie ir kiti žemės tvarkymo darbai? Su kokiomis problemomis susiduriama ir dėl ko dažniausiai į žemėtvarkos specialistus kreipiasi žmonės? - domėjomės užsukę į Nacionalinės žemės tarnybos prie ŽŪM Kauno rajono skyrių.

NŽT Kauno rajono skyriaus vedėjas Vytas Daubaras gilinasi į kiekvieną žmogaus skundą

Nacionalinės žemės tarnybos Kauno rajono skyrius - vienas didžiausių šalyje. Rajone yra 17 seniūnijų, jose - 26 kadastro vietovės. Akivaizdu, kad būtent priemiesčiuose, šalia antrojo pagal dydį Lietuvos miesto, problemų nemažai.

Tarnybos koridoriuose žmonių nėra. Praeina vienas kitas projektų derinti atvykęs matininkas, dokumentais nešini į skyriaus vedėjo kabinetą užsuka skyriaus specialistai. Pagal dokumentų valdymo sistemos „vieno langelio“ principą žmonės turi galimybę išsakyti savo apsilankymo tikslą, pateikti prašymą ir sužinoti, kada tikėtis atsakymo. Prie langelio interesantus maloniai išklauso ir su jais bendrauja skyriaus vyresnioji specialistė Rūta Burneikytė. „Vienas langelis“ priima kiekvieną darbo dieną nuo 8 iki 17 val. be pietų pertraukos, o pirmadieniais ir ketvirtadieniais jis atvertas iki 18 val.

- Tokia tvarka pasiteisina. Žmonėms nebereikia klaidžioti po kabinetus, jie pagal klausimo aktualumą nukreipiami konkrečiam darbuotojui,- sako NŽT Kauno rajono skyriaus vedėjo pavaduotoja Liucija Balnytė. Ir paaiškina, kad dažniausiai į tarnybą užsukama dėl parengtų žemės sklypų geodezinių matavimų bylų, įvairių projektų sprendinių, privačių žemių pirkimo pažymų išdavimo. Būna, kad ateina žmonės pametę dokumentus, prašo įsakymų, planų ar sprendimų kopijų.

Pirmoji skyriuje interesantus išklauso vyresnioji specialistė Rūta Burneikytė

Akivaizdu, kad prioritetinių žemės tvarkymo darbų neįmanoma išskirti, privalu vykdyti visus NŽT planuose numatytus darbus. Nuosavybės teisių į žemę, mišką ar vandens telkinius atkūrimas, asmeninio ūkio žemės įteisinimas, valstybinės žemės ūkio paskirties žemės pardavimas bei nuoma, kitos paskirties žemės pardavimas, kaimo plėtros projektai, žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektai, žemėtvarkos projektų rengimas, žemės paėmimas viešiesiems poreikiams... Kreipiamasi dėl sklypų sujungimo, padalijimo, naudojimo paskirties keitimo, kitų dalykų. Tai darbai, be kurių nė dienos neapsieinama NŽT Kauno rajono skyriuje. Į šio skyriaus specialistus kasdien kreipiasi apie 70-80 interesantų.

Žemės nuosavybės atkūrimo klausimus skyriuje sprendžia trys, žemės reformos žemėtvarkos projektų vykdymo - du, žemės pirkimo - pardavimo sutartis rengia keturi, asmeninio ūkio žemės įteisinimą - trys specialistai. Nuosavybės atkūrimo darbų, pasak L. Balnytės, likę ne tiek jau daug. Lygiagrečiai su šiais darbais vykdomi asmeninio ūkio žemės pardavimo ir valstybinės žemės pardavimo bei nuomos sutarčių įforminimo darbai.

Skyriaus specialistai pastebi, kad daugiausia problemų kyla Karmėlavos, Noreikiškių, Domeikavos seniūnijose. Darbus stabdo ir pačių žmonių abejingumas tvarkant žemės reikalus: tenka jų ieškoti, nuolat priminti. Skyriuje parengta nemažai asmeninio ūkio žemės nuomos bylų, tačiau kai kurių sklypų žemės naudotojams tai nė motais.

- Nemažai atvejų, kai žemėtvarkininkai suprojektuoja sklypus, parengia žemės pirkimo ar nuomos kadastro bylas, o žmonės atsisako tų sklypų dėl jiems nepriimtinų žemės kainų po to, kai keitėsi pardavimo tvarka. Todėl ir rezultatas toks, kad darbas atliktas, pinigai tam reikalui sunaudoti, o pirkti sklypą žmogaus nepriver-

si, nes suinteresuotieji pirkimu tai jau padarė, - sako skyriaus vedėjo pavaduotoja L. Balnytė.

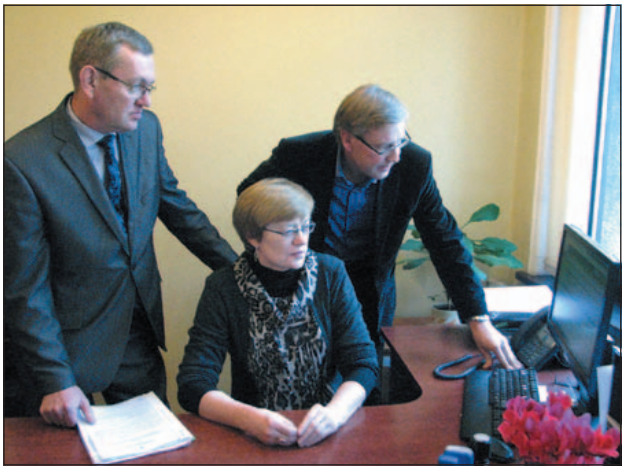

Žemėtvarkos projektus aptaria NŽT Kauno žemėtvarkos skyriaus vedėjas Vytas Daubaras (iš kairės), jo pavaduotoja Liucija Balnytė ir VŽF Kauno žemėtvarkos ir geodezijos skyriaus grupės vadovas Linas Dapkus

Didelę dalį žemėtvarkos specialistų darbo laiko užima privačios žemės ir miško sklypų pardavimo parengiamieji darbai. Jeigu kas nors kaimo vietovėje nori parduoti savo žemės sklypą, NŽT darbuotojai, vadovaudamiesi Žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo laikinojo įstatymo 6 str. 4 dalimi, privalo informuoti visus to piliečio kaimynus - gretimų sklypų savininkus ir pranešti jiems apie tai. Rengdami šį įstatymą politikai turėjo vienintelį norą, kad stambėtų ūkiai Lietuvoje.

Pabandykime įsivaizduoti, kaip tai vyksta. Specialistai ieško žemės sklypo, kurį nori parduoti tūlas pilietis, gretimų sklypų savininkų, deja ne viskas taip paprasta. Pranešime adresatui informuojama, kad jis esąs vienas iš asmenų, turinčių pirmumo teisę įsigyti parduodamą žemės ūkio paskirties žemės sklypą. Ir paaiškinama, kad pageidaujant pirkti parduodamą žemės ūkio paskirties žemės sklypą reikia per 15 darbo dienų nuo laiško gavimo pareikšti savo pageidavimą ir kartu pateikti daugybę dokumentų, įrodančių pretendento gebėjimą ūkininkauti. Taip pat primenama, jog kartu su pageidavimu pirkti žemės ūkio paskirties žemės sklypą nepateikus nurodytų dokumentų, jie nebus priskirti prie asmenų, turinčių pirmumo teisę įsigyti parduodamą sklypą.

Su skyriaus vedėju Vytu Daubaru (dešinėje) kalbasi įmonės „Projektų vystymo grupė“ geodezininkai Deivydas Narūnas ir Arūnas Sinkevičius

Gavę laiškus, žmonės ne viską supranta, skambina, tikslinasi su

specialistais, įtarinėja kaimynus. Tai didelės darbo ir laiko sąnaudos, o rezultatas nieko vertas, nes norinčių parduoti žemės sklypus yra ne vienas. Ir patys savininkai dažnai nepatenkinti tokia tvarka, jie sako, jog mieliau parduotų žemę tam, kam patys nori, be žemėtvarkos tarnybų kišimosi. Žemėtvarkininkams darbo daug, rezultatas beveik niekinis, nes kiekvieną panašią užduotį lydi terminai, per kurį tą darbą privalu atlikti.

Kauno r. Mastaičių kadastro vietovės projekto autorė VŽF specialistė Irena Grečnienė (kairėje) kalbasi su žemės savininke

Siekdami paspartinti nuosavybės teisių atkūrimo procesą, NŽT Kauno rajono skyriaus darbuotojai registruotais laiškais informuoja piliečius, kurie buvo pateikę prašymus atkurti nuosavybės teises į žemę, esančią miestams priskirtose teritorijose, kad jie iki 2015 m. kovo 1 d. gali keisti valią dėl atlyginimo būdo (jeigu už tai nėra atlyginta) ir prašyti atlyginti lygiaverčiu miško plotu iš laisvos valstybinės žemės fonde esančių valstybinių miškų, rezervuotų nuosavybės teisėms atkurti.

Kokius darbus beatliktų, NŽT Kauno rajono skyriaus darbuotojai gražiai sutaria su rangovais, žemėtvarkos projektų autoriais, kadastrinius matavimus atliekančiais specialistais. Apie skyriaus specialistų geranoriškumą sprendžiant bendras žemės tvarkymo problemas kalbėjo ir čia pat sutiktas Valstybės žemės fondo Kauno žemėtvarkos ir geodezijos skyriaus I grupės vadovas Linas Dapkus. Jo vadovaujami projektų autoriai aptarnauja 23 iš 26 kadastro vietovių Kauno rajone. Vadovas patenkintas, kad visi trylika projekto autorių yra kvalifikuoti ir patyrę specialistai, nes rajonas darbų atžvilgiu pakankamai sudėtingas. O kritiškai vertinti, barti dėl ne visada kylančios rezultatų kreivės ar reikšti nepasitenkinimą dėl žemės tvarkymo iš Vilniaus aukštumų, pasak L. Dapkaus, ne visai teisinga, nes rajonas rajonui nelygu.

Kad NŽT teritorinių skyrių specialistai traukia tikrai nelengvą darbų vežimą, įsitikinome baigiantis darbo valandoms lankydamiesi NŽT Kauno rajono skyriuje. Čia specialistai tikrai paslaugūs klientams ir dirba negailėdami savo poilsio, netgi darbo į namus nešasi. Neprošal būtų ir aukštesniems valdininkams iš sostinės atvykus tuo įsitikinti.

Kaip prižiūrimas valstybei priklausantis melioracijos turtas

Juozas SMILGEVIČIUS

Valstybės kontrolė, norėdama įvertinti, ar efektyviai atliekama valstybei priklausančio melioracijos turto priežiūra, atliko auditą, paskelbė jo išvadas ir pateikė rekomendacijas situacijai gerinti. Auditoriai nagrinėjo, ar Žemės ūkio ministerija tinkamai atlieka jai nustatytas funkcijas melioracijos srityje, taip pat ar savivaldybės tinkamai prižiūri valstybei priklausantį melioracijos turtą. Be abejonės, požiūris iš šalies į situaciją melioracijoje yra naudingas. Audito ataskaitoje yra daug duomenų, išryškinančių problemas, su kuriomis savo darbe susiduria savivaldybių melioracijos specialistai. Tuo tarpu auditorių išvados ir rekomendacijos dažnai nesutampa su šios srities specialistų požiūriu.

Pagrindinės audito išvados yra tokios:

Žemės ūkio ministerija ne visas jai nustatytas funkcijas melioracijos srityje (formuoti valstybės politiką melioracijos ir melioracijos investicijų srityje, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti šios valstybės politikos įgyvendinimą) vykdė tinkamai:

1. Ministerija neparengė visų teisės aktų, leidžiančių žemės sklypų savininkams privatizuoti valstybei priklausantį melioracijos turtą, todėl valstybei tenka papildoma našta – rūpintis turtu, iš kurio naudos gauna melioruotos žemės sklypų savininkai. Todėl Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje numatytas melioracijos turto privatizavimas iki 2015 m. nebus įgyvendintas.

2. Ministerijos parengta 2012–2014 m. Melioracijos programa neatitinka dalies Strateginio planavimo metodikos nuostatų. Nerengiamos metinės programos įgyvendinimo ataskaitos. Todėl nėra galimybės vertinti pasiektus programos tikslus.

3. Ministerija, kuriai pavesta koordinuoti melioruotos žemės ir melioracijos statinių apskaitos tvarkymą, neužtikrino, kad būtų sukurta ir funkcionuotų grafinė melioruotos žemės ir melioracijos statinių apskaitos duomenų bazė.

4. Nežinomas tikslus lėšų poreikis, reikalingas valstybei nuosavybės teise priklausančio melioracijos turto tinkamai priežiūrai, kadangi savivaldybės melioracijos funkcijai vykdyti prašo lėšų mažiau, nei joms reikia valdomam turtui tinkamai prižiūrėti.

5. Audituotos savivaldybės vykdė ne visus melioracijos turto priežiūros reikalavimus.

Valstybės kontrolė pateikė tokias rekomendacijas Žemės ūkio ministerijai:

1. Siekiant įgyvendinti Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje numatytą melioracijos turto pertvarką ir mažinti valstybei melioracijos turto priežiūros naštą, parengti

priemonių planą, kaip bus privatizuojamas valstybei nuosavybės teise priklausantis melioracijos turtas.

2. Nustatyti kontrolės priemones, užtikrinančias Melioracijos programos rengimą pagal Strateginio planavimo metodikos nuostatas.

3. Užtikrinti, kad būtų sukurta melioruotos žemės ir melioracijos statinių apskaitos duomenų bazė. Tai padės efektyviau formuoti valstybės politiką melioracijos srityje ir leis efektyviau naudoti skiriamas lėšas.

4. Siekiant, kad būtų nustatytas tikslus lėšų, reikalingų valstybei nuosavybės teise priklausančio melioracijos turto tinkamai priežiūrai, poreikis, užtikrinti, kad savivaldybės nurodytų lėšų poreikį melioracijos funkcijai vykdyti pagal Melioracijos ir hidrotechnikos statinių eksploatavimo valstybinei (valstybės perduotai savivaldybėms) funkcijai atlikti skirtų lėšų apskaičiavimo metodiką.

Audito ataskaitoje pateikiama daug įvairios informacijos apie tai, kad savivaldybėse trūksta specialistų, kurie turėtų prižiūrėti melioracijos statinių būklę, apie jiems pavedamus darbus, nesusijusius su jų pagrindinėmis funkcijomis.

Auditas pažymėjo, kad savivaldybėms 2011–2013 m. buvo skirta apie 20 proc. mažiau lėšų, nei buvo apskaičiuota pagal specialią metodiką. Pagal skaičiavimus 2014 m. savivaldybėse turėtų dirbti 195 melioracijos specialistai, tačiau metų pradžioje jose dirbo tik 96 melioracijos specialistai, t.y. tik 49 proc. reikiamo jų skaičiaus. Be to, melioracijos specialistams pavedamos vykdyti ir su melioracija nesusijusios funkcijos. Tai yra viena pagrindinių priežasčių, kodėl savivaldybėse neapžiūrimas visas valstybei nuosavybės teise priklausantis melioracijos turtas.

Kaip šienauti tokio griovio šlaitus?

Pagal Melioracijos techninį reglamentą „Melioracijos statinių techninės priežiūros taisyklės“ savivaldybių melioracijos specialistai per metus turi apžiūrėti visus savivaldybės teritorijoje esančius melioracijos statinius, drenažo žiotis ir požeminių drenažo rinktuvų trasas, patikrinti melioracijos statinių ir melioruotos žemės būklę, įvertinti melioracijos statinių techninę būklę. Auditoriai konstatavo, kad au-

dituotose savivaldybėse apžiūrima ir įvertinama tik nedidelės dalies melioracijos statinių techninė būklė. Apžiūrėta ir įvertinta mažiau kaip 7 proc. drenažo, mažiau kaip 9 proc. melioracijos griovių būklė.

Dėl valstybei priklausančių drenažo rinktuvų gedimų neretai išmirksta pasėliai

Be abejo, reikėtų, kad savivaldybėse būtų reikiamas skaičius melioracijos specialistų, o jiems nebūtų pavedami nesusiję su jų funkcijomis pašaliniai darbai. Tačiau vargu ar minėtame reglamente įrašytu reikalavimu kasmet apžiūrėti visus melioracijos statinius iš įvertinti jų būklę visai atvejais reiktų vadovautis taip tiesmukiškai. Melioracijos statinių būklė keičiasi iš lėto (žinoma, išskyrus avarinius gedimus). Vargu ar būtina nuolat važinėti prie tų pačių statinių ir konstatuoti, kad juos reikia remontuoti. Tad tikslingiau būtų pataisyti minėtąjį reglamentą, kad specialistų darbo laikas būtų naudojamas racionaliau.

Detaliau pažiūrėkime ir į tai, ar iš tikrųjų tikslinga ir realu įgyvendinti kai kurias iš rekomendacijų ir ar jas įgyvendinus situacija iš esmės pagerėtų.

Dėl melioracijos turto (t.y. valstybei priklausančių melioracijos statinių) privatizavimo. Valstybės kontrolės dokumente teigiama:

„Privatizuoti melioracijos turtą reikėtų dar ir todėl, kad naudą iš melioruotos žemės ir joje esančių melioracijos statinių gauna žemės sklypų savininkai, nes padidėja žemės našumas ir pagerėja sąlygos žemės ūkio veiklai.

Susipažinus su Anglijos, Olandijos, Prancūzijos ir Vokietijos patirtimi nustatyta, kad šiose šalyse:

• daugiausia atsakomybės už žemės sausinimą tenka ūkininkams;

• žemės sausinimas yra vietinė (savivaldos) problema ir su tuo susiję sprendimai priimami vietos lygmeniu (toje vietovėje, vietos mastu);

• melioruota žeme turi rūpintis šios žemės savininkas.

Atsižvelgiant į tai, kad tinkamai melioracijos statinių priežiūrai valstybė negali skirti pakankamai lėšų, svarbu sparčiau spręsti melioracijos sistemų perdavimo melioruotų žemių naudos gavėjams nuosavybės klausimą.“

Išvadose pažymėta, kad šiuo metu valstybei tenka našta rūpintis turtu, iš kurio naudos gauna melioruotos žemės sklypų savininkai. Niekam ne naujiena, kad tokia padėtis faktiškai yra valstybės paramos žemės ūkiui forma. Siūlymas nežiūrint

nieko valstybei atsikratyti šiuo turtu reikštų visų išlaidų šiam turtui eksploatuoti perkėlimą ant žemės ūkio produkcijos gamintojų pečių. O kontrolės išvadų teiginys, kad „žemės savininkai negali privatizuoti valstybei priklausančių melioracijos statinių, nes nėra reikiamų teisės aktų“ niekuo nepagrįstas. Daugelį metų dirbantys šioje srityje melioracijos ir žemės ūkio specialistai žino, kad yra visiškai ne taip. Ir žemės savininkai, ir jų organizacijos (Žemės ūkio rūmai, Ūkininkų sąjunga, Žemės savininkų sąjunga) kategoriškai nesutinka netgi su neatlygintinu viso drenažo perdavimu žemės savininkams, jau nekalbant apie privatizavimą už pinigus.

Apskritai neaišku, ką Valstybės kontrolė vadina melioracijos turtu. Juk ne taip seniai perdavus drenažo sausintuvus ir mažesnius rinktuvus žemės savininkams, jie išbraukti iš turto sąvokos: tapo žemės sklypo priklausiniais kaip pvz. krūmai ar akmenys.

Audito medžiagoje nurodyta, kad *„... iki 2015 m. drenažo rinktuvai, kurių skersmuo didesnis nei 12,5 cm* ***ir kitas melioracijos turtas*** *nebus perduoti žemės sklypų savininkų nuosavybėn...“* Tas kitas melioracijos turtas tai aibė bendro naudojimo melioracijos statinių (grioviai, hidrotechnikos statiniai juose). Taigi siūloma viską perduoti žemės savininkams. Bet tokių veiksmų niekas neplanavo ir neplanuoja. Argumentai šiuo klausimu seniai išsakyti. Žemės savininkai, ypač smulkieji, neturi jokių galimybių ir lėšų šiems statiniams eksploatuoti. Netgi drenažo neatlygintinas perdavimas jiems nepriimtinas. Be to, šiuo metu be valstybės ir savivaldybių nėra jokių struktūrų, kurios galėtų perimti tokių statinių eksploatavimą. Darant žingsnį po žingsnio gal būt ateityje pavyks tą padaryti: pvz., sukurti visoje šalyje Vokietijos

Griovio remonto darbai

pavyzdžiu melioracijos bendrijas ar asociacijas, jas suvienyti į vieną sąjungą, kuri galėtų imtis tokios atsakomybės. Bet tik ne 2015 m. Jei tuo keliu bus pradėta eiti, jis bus ganėtinai ilgas.

Tokios idealios būklės griovių šalyje beveik neliko

Tuo tarpu Valstybės kontrolės rekomendacijų įgyvendinimo plane tiesiai nurodyta: iki 2015 m. birželio 30 d. Žemės ūkio ministerija turi parengti veiksmų planą likusio valstybės nuosavybe melioracijos turto (drenažo rinktuvų, griovių, polderių, tvenkinių hidrotechnikos statinių, vandens pralaidų, tiltų ir kt.) privatizavimo. Atrodo, kad tokios „rekomendacijos“ autoriai gyvena ne Lietuvoje, o kažkokioje kitoje šalyje kur visi žemės savininkai tik ir laukia kaip privatizuoti melioracijos statinius, tarsi nebūtų Vyriausybės, Seimo, žemdirbių organizacijų, o Žemės ūkio ministerija viena gali išspręsti visas problemas.

Tai ką daryti? Ogi išbraukti iš minėtos Strategijos (parašytos prieš daugelį metų ir beveik visų užmirštos) neapdairiai įrašytą praktiškai neįgyvendinamą tikslą arba nukelti to tikslo įgyvendinimo datą į tolimą ateitį. Yra ir dar vienas, pats efektyviausias kelias: nekreipti į šį pasenusį dokumentą dėmesio, kaip liko užmiršta daugelis panašių „strategijų“.

Veikiausiai į tokias „revoliucines“ Valstybės kontrolės darbuotojų, nenorėjusių įsigilinti į problemos specifiką, išvadas bus numota ranka. Galų gale, kito kelio ir nėra. Žemės ūkio ministerijos parengtas Melioracijos įstatymo pakeitimas numatant viso drenažo perdavimą žemės savininkams, o valstybei pasiliekant magistralinių melioracijos griovių ir hidrotechnikos statinių nuosavybę ir jų priežiūrą, šiuo metu yra logiškiausias. Jei jis būtų priimtas, būtų aiškesnės ir atsakomybės už melioracijos statinių funkcionavimą ribos: žemės savininkai ar naudotojai rūpinasi drenažo jų žemėje veikimo užtikrinimu, o valstybė - kitos melioracijos infrastruktūros (magistralinių griovių ir hidrotechnikos statinių juose) priežiūra ir renovacija.

Dėl melioracijos statinių priežiūros darbų. Valstybės kontrolės darbuotojai tikrino, ar Alytaus, Pasvalio, Šilutės ir Vilkaviškio savivaldybėse melioracijos magistralinių griovių šlaitai ir pagrioviai kasmet šienaujami, ir nustatė, kad jose 2011–2013 m. buvo šienaujama tik iki 5 proc. magistralinių melioracijos griovių. Kartu konstatavo, kad ir kitose savivaldybėse situacija panaši. Kasmet nušienaujama apie 2 proc. visų valdomų melioracijos griovių, o apie 12 savivaldybių griovių iš viso nešienauja. Nustatyta, kad audituotose savivaldybėse šienaujami tik tie melioraci-

jos grioviai, kurie buvo sutvarkyti, įgyvendinus ES paramos lėšomis finansuojamus projektus, kadangi pagal šių projektų įgyvendinimo taisykles paramos gavėjas įsipareigoja penkerius metus užtikrinti tinkamą objekto, kuriam suteikta parama, priežiūrą ir veikimą. Likę melioracijos grioviai iš esmės nešienaujami. Pateikiamas ir pavyzdys:

„Alytaus rajono Punios seniūnijos melioracijos griovių, jų hidrotechninių statinių ir drenažo rinktuvų renovacijos projektas įgyvendintas, pasinaudojus ES parama pagal Lietuvos 2004–2006 m. bendrąjį programavimo dokumentą. Paskutinį kartą šių griovių priežiūros darbai į savivaldybės melioracijos darbų programą įtraukti 2011 m., 2012–2014 m. programose šie darbai nenumatyti, t. y. griovys nuo 2011 m. neprižiūrimas pagal nustatytus reikalavimus. Griovio būklė šiuo metu yra gera, tačiau jau pradeda želti krūmai. Jei griovys ir toliau bus nešienaujamas, jis apaugs krūmais ir medžiais, o jo būklė tik blogės.“

Kaip trūkumą Valstybės kontrolė nurodo, kad valstybės biudžeto lėšos naudojamos melioracijos statinių remontui ir kitiems panašiems darbams vietoje, jos nuomone, būtinų vykdyti griovių šlaitų šienavimo, krūmų kirtimo darbų.

Teorinis šlaitų šienavimo būtinumo pagrindimas teisingas. Geriau už kitus tai supranta melioracijos specialistai. Melioracijos grioviai yra pagrindinė melioracijos sistemos dalis, nuo kurios priklauso visos sistemos efektyvus veikimas. Apaugę žolėmis, krūmais, medžiais grioviai blogiau nuleidžia vandenį, nes juose esanti augmenija trukdo vandeniui nutekėti, o griovio dugne greičiau kaupiasi sąnašos. Melioracijos techniniame reglamente nustatyta, kad griovių šlaitus ir pagriovius būtina kasmet šienauti.

Tik ką daryti, jei lėšų trūksta ir kitiems būtiniausiems darbams? Negi mesti remontuoti valstybės nuosavybe esantį drenažo rinktuvą, dėl kurio gedimo mirksta pasėliai, ir visas jėgas bei lėšas skirti griovių šlaitų šienavimui? Siūlymą „degant namui, ne jį gesinti, o tik valyti nešvarius langus“ sunku pavadinti logišku. Būtų logiškiau pataisyti minėtą reglamentą, kad nebūtų pagrindo siūlyti užsiimti vien tik griovių šlaitų šienavimu. Kita ne mažiau svarbi problemos pusė, kad dauguma griovių išties yra apaugę krūmais, tad pirmiausia juos reikėtų suremontuoti, o tik po to galvoti apie šlaitų šienavimą.

Dėl lėšų poreikio valstybei nuosavybės teise priklausančio melioracijos turto priežiūrai. Audito išvadose teigiama, kad jis nežinomas. Be abejonės tai tiesa, tik tokios situacijos priežasčių yra daugiau, negu nurodyta išvadose.

Išvadose teigiama:

„ ...savivaldybių teikiamas lėšų poreikis melioracijos turto priežiūrai yra mažesnis, nei joms reikėtų lėšų Reglamente nustatytiems melioracijos turto priežiūros reikalavimams vykdyti... Visų melioracijos griovių šienavimas 2013 m. kainuotų apie 114,5 mln. Lt. Taigi vien tik melioracijos griovių kasmetiniam šienavimui (vienam iš melioracijos statinių priežiūros reikalavimų) reikėtų apie keturis kartus daugiau lėšų nei savivaldybės 2013 m. prašė skirti lėšų viso valdomo melioracijos turto priežiūrai.

Lietuvos savivaldybių asociacijos duomenimis, valstybei priklausančio melioracijos turto priežiūrai, remontui ir atnaujinimui metinis savivaldybių lėšų poreikis yra apie 222 mln. litų.Taigi poreikis yra apie šešis kartus didesnis nei kasmet savivaldybių prašoma lėšų suma (31,4 mln. litų).“

Betgi problema ne ta, kad melioracijai prašoma per mažai lėšų, o ta, kad valstybė šiuo metu neišgali jų daugiau skirti, nes valstybinės valdžios institucijos mato kitus, jų nuomone, svarbesnius prioritetus. Valstybės kontrolė netgi konstatavo, kad iki ekonominės krizės valstybei priklausančio melioracijos turto priežiūrai, remontui ir investicijoms iš valstybės biudžeto buvo skiriama apie tris kartus daugiau lėšų nei 2011, 2012, 2013 m.: 2007 m. skirta 70,3 mln. litų, 2008 m. - 82,1 mln. litų. Bet jokių išvadų iš šio fakto nedaroma.

Valstybės valdomą melioracijos turtą reikia ne tik prižiūrėti, melioracijos statinius reikia remontuoti, rekonstruoti. Yra 52,5 tūkst. km magistralinių melioracijos griovių, juose 68 tūkst. tiltų, pralaidų, kitokių hidrotechnikos statinių. Jų vertė šiuolaikinėmis kainomis nežinoma. Apskaitoje nurodoma šių statinių vertė yra netikra, neįtikėtinai maža. (Vertinant atkuriamaisiais kaštais šių statinių vertė gali siekti 50 mlrd. litų vietoje dabar fiktyviai nurodomų 8 mlrd. litų). Tik tinkamai nustačius jų vertę, galima būtų nustatyti lėšas, reikalingas šiems statiniams remontuoti ir renovuoti. Deja, audito ši situacija nesudomino. Valstybės nuosavybė yra ir 349 tvenkiniai, apskaityti kaip melioracijos statiniai, kurių priežiūrai ir remontui tenka daug melioracijai skiriamų lėšų. Dabar šiems darbams netgi teikiama pirmenybė. Ką šie tvenkiniai šiandien turi bendro su melioracija? Nieko. Bet ir tai auditorių nesudo-

Kupiškio marios. Tvenkinių, įrašytų į melioracijos statinių sąrašą, priežiūrai ir remontui reikia skirti daug lėšų

Patikimai sausinamos dirvos – būtina efektyvios žemdirbystės sąlyga

mino. Nesudomino auditorių ir viešai iškilusi paradoksali situacija, kai aplinkosaugininkai neleidžia kirsti krūmų nuo dalies magistralinių griovių, teigdami, kad tai natūralūs upeliai ir jų negalima liesti. Tai kurgi tas „rūpestis“ valstybės turto priežiūra?

Galima tvirtinti, kad Valstybės kontrolės darbuotojai „praplaukė“ paviršiumi, nė nebandydami „užgriebti“ neišspręstų giluminių melioracijos ir jos finansavimo problemų. Gal nebūdami šios srities specialistais, tikrų melioracijos problemų ir nepamatė, tačiau siūlyti menkai pagrįstus pakeitimus drąsos jiems užteko.

Be abejonės, į patikrinimo išvadas bus reaguota. Būtų blogiausia, jei Žemės ūkio ministerija pultų vadovautis Valstybės kontrolės rekomendacijomis, pradėtų keisti nusistovėjusią tų minimalių lėšų, skiriamų melioracijai iš biudžeto, naudojimo tvarką ir tikslus. Žymiai logiškiau būtų pataisyti kai kurias minėtų teisės aktų nuostatas ir tada neliktų pagrindo siūlyti nepagrįstų gyvenimo praktika pakeitimų.

RESTOR Hydro: hidroenergijos potencialo panaudojimas Europoje

Martina STEINKUSZ
Europos mažosios hidroenergetikos asociacija, Belgija

Hidroenergija yra atsinaujinančios energijos gamybos Europoje stuburas. Ji svarbi tenkinant tiek atsinaujinančios energijos gamybos užduotis, tiek šiltnamio efekto dujų sumažinimo 2020 metų užduotis. Didžiosios hidroelektrinės per metus gamina 550 TWh, naudodamos apie 180 GW įrengtų galių, o daugiau nei 21 tūkst. mažųjų hidroelektrinių 27 Europos Sąjungos šalyse kasmet generuoja 46 TWh elektros energijos. Vien mažosios hidroelektrinės pajėgios tiekti elektrą daugiau nei 12 milijonų butų ir taip sumažinti CO^2 išmetimą į atmosferą kasmet 29 milijonais tonų, kurių kaina yra apie 766 mln. eurų (apie 2,6 mlrd. litų). Gana ženklus, bet dar nepanaudotas mažosios hidroenergetikos potencialas gali daug prisidėti tenkinant Euro-

poje energijos reikmes ir 2050 metais jai pereinant į mažai anglies naudojančią ekonomiką. RESTOR Hydro projektu, aprašytu šiame straipsnyje, siekiama išryškinti istorines vietas, tinkančias mažųjų hidroelektrinių atnaujinimui bei atstatymui.

Renovavus senas bei pastačius naujas hidroelektrines, Europos mažosios hidroenergetikos potencialas leistų kasmet gauti ne mažiau kaip 68 GWh. Didelį potencialą turi nerenovuotos ir apleistos senos hidroelektrinės. Skaičiuojama, kad apie 30 TWh per metus elektros energijos galėtų būti gaunama atnaujinant senas hidroelektrines, taip padidinant energijos gamybą, pagerinant ekologines sąlygas ir ženkliai prisidedant prie 2020 metų tikslų įgyvendinimo. Deja, dauguma ES valstybių vyriausybių nepamatė šios galimybės. Smarkiai augant elektros energijos poreikiui, o tuo pačiu esant būtinumui mažinti šiltnamio efekto dujų išmetimą į atmosferą, kad būtų užkirstas kelias klimato kaitai ir aplinkos degradavimui dėl iškastinio kuro naudojimo, hidroenergetikos galimybės kaip tik siūlo tų iššūkių sprendinį. Hidroenergetikos vaidmuo taip pat reikšmingas užtikrinant bazinę apkrovą elektros tinklams stabilizuoti, išaugus elektros energijos gamybai panaudojant vėjo, saulės bei įvairius kitus atsinaujinančios energijos išteklius. Be kita ko, mikrohidroelektrinių nereguliuojamo upių debito sprendiniai teikia tokią unikalią naudą:

• tinkamai įrengtos mažosios hidroelektinės yra aplinkai draugiškos: patvenkimų įtaka eliminuojama įrengiant žuvitakius ir taip sudarant galimybes žuvims migruoti; plūdmenų ekranais pašalinami plastikai ir kitos buities atliekos; įrengus mažus tvenkinėlius, sukuriamos naujos buveinės papildomoms augalų ir gyvūnų rūšims, prisidedama prie bioįvairovės palaikymo;

• generuoja stabilią elektros energiją, kuri iki minimumo sumažina svyravimus elektros tinkluose ir kaupimo reikmes; hidroelektrinės yra stabilus ir prognozuojamas atsinaujinančios energijos šaltinis (ne toks, kaip saulė ar vėjas);

Atstatyta vandens jėgainė

• hidroenergetika veikia pagal išbandytą ir jau ištobulintą technologiją; technologijos pagrindai sukurti daugiau kaip prieš šimtą metų. Mažųjų hidroelektrinių gaminamos elektros energijos sprendiniai yra patikimi ir komerciškai pagrįsti.

Deja, mažosios hidroenergetikos plėtra pastaraisiais metais tiek pagal įrengiamą galią, tiek pagal gaminamos energijos kiekį nuvilia. Taip yra todėl, kad šiam sektoriui tenka susidurti su daugybe kliūčių. Aplinkosaugos reikalavimai apskritai ir ES valstybių vyriausybių perdėtas uolumas diegiant Bendrosios vandens politikos drektyvą (BVPD) kelia pavojų ES šalių hidroenergijos potencialo tolesnei plėtrai ir realizavimui. Tuo pačiu kyla grėsmė Europos pirmavimui šiame sektoriuje.

Mažosios hidroenergetikos padėtis daugelyje iš 27 ES valstybių gali būti įvardyta kaip vegetavimas, o ne kaip plėtra. Kai kurie kelių valstybių sprendimai mažina ekonominį stimulą statyti naujas mažąsias hidroelektrines. Pvz., „hidroenergetikos plėtros moratoriumas“ Lenkijoje, nauja upių klasifikavimo sistema Prancūzijoje, kuri 2020 metams planuotą hidroenergijos gamybą nuo 7 TWh sumažino iki 2-3 TWh, ir naujas dekretas dėl gamtosauginio debito Slovėnijoje, dėl kurio naujų mažųjų hidroelektrinių produkcija sumažės 30-60 proc.

Leidimų ir licencijų išdavimo procedūros ilgos (kai kuriose šalyse iki 10 metų) ir sudėtingos. Vietiniai valdininkai nesiryžta hidroenergijos plėtrai jų regione, nenori patvirtinti naujų koncesijų, vengdami problemų, susijusių su Europos Komisijos Bendrąja vandens politikos direktyva. Taip prarandamos plėtros galimybės.

ES 2008 m. Direktyva 2009/28/EB „Dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją“ yra nustačiusi įpareigojantį tikslą iki 2020 metų padidinti atsinaujinančios energijos naudojimą 20 proc. Visos šalys narės nusprendė tai 2010 m. birželį, pateikdamos savo nacionalinius atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo planus (NAIEVP).

Šiuo metu hidroenergijos dalis NAIEV planuose tebėra kukli, bet tie planai turi būti kas dvejus metus peržiūrimi, tad yra galimybė paveikti sprendimus priimančius žmones pateikiant įtikinančią informaciją apie hidroenergijos pranašumus geriausiais praktikos pavyzdžiais, kai pagerėja klimato stabilizavimas, upių apsauga ir atsinaujinančių išteklių energijos gamyba.

RESTOR Hydro projektas atsiliepia į keletą aukščiau paminėtų iššūkių. Vienas iš jo tikslų yra parodyti sprendimus priimantiems žmonėms ir investuotojams, kuo turtingos apleistos mažųjų ir mikrohidroelektrinių vietos. Daug esamų ir buvusių vandens malūnų ir kitų vandentėkmių vietovių turi neatskleistą potencialą gaminti atsinaujinančią elektros energiją.

Šiuo projektu taip pat siekiama paskatinti mažosios hidroenergetikos palaikymą per vietos gyventojus, kurie rodytų visuomenei senuosius vandens ratus, malūnus, slenksčius ir kitus statinius upėse. Vietos gyventojai būtų kviečiami dalyvauti projektuose kaip bendraturčiai per sukurtus kooperatyvus. Pelnas iš parduotos elektros energijos grįžtų į bendruomenes.

Be to, šis projektas sudaro galimybę atkurti tinkamas istorines vietas išsklaidytai hidroenergijai generuoti vietinėms reikmėms, kartu papildyti Europos elektros išteklius iš atsinaujinančių šaltinių, pasiekti energetikos nepriklausomybę ir elektros perdavimo tinklų stabilumą.

Artėjant RESTOR Hydro projekto pabaigai 8 šalių 24 vietose prasidės atkūrimo darbai. Supaprastintų procedūrų taikymo mikrohidroenergetikai modelis yra parengtas ir pateiktas atitinkamų regionų valdžios įstaigoms. Tie objektai pademonstruos šio verslo efektyvumą ir paskatins kitus pasinaudoti šiuo modeliu.

RESTOR Hydro yra projektas, kurį kartu finansuoja Europos komisija pagal „Pažangios energetikos Europai“ programą. Europos mažosios hidroenergetikos asociacija (ESHA) koordinuoja vienuolikos partnerių konsorciumo veiklą, identifikuoja ir pažymi žemėlapyje svarbias vietas, tinkančias hidroelektrinių atstatymui, ir stimuliuoja investicijas regioniniams kooperatyvams per rinkai aktualaus modelio parengimą.

RESTOR Hydro žemėlapyje pateikiama kvalifikuota informacija apie istorinių vietų hidroenergetikos potencialą visose 27 ES šalyse. Pagal šį žemėlapį galima identifikuoti vietovę ir rasti daugiau kaip 50 tūkst. vietovių charakteristikas. Ši informacija turėtų paskatinti energijos kooperatyvų kūrimąsi ir palengvinti projektų rengimą.

Taip pat yra parengti patarimai, kaip įkurti mažųjų ar mikrohidroelektrinių kooperatyvus su daline vietinių bendruomenių nuosavybe. Kooperatyvai padidina tokių hidroelektrinių atstatymo projektų pelningumą. Toks verslo modelis gali sutelkti keletą regiono vietovių į vieną organizaciją, siūlyti bendruomenėms dalyvauti investicijose ir gauti naudos pagal pelno dydį.

Kooperatyvai gautų naudos ir iš ekologinio turizmo, ir iš vietovės patrauklumo.

Vėliau tokie kooperatyvai, įgiję vietinį pripažinimą, pelnytų efektyvumo pripažinimo. Parodę tokių programų pelningumą, rinkos dalyviai padrąsintų kitus regionus teikti investicijas atsinaujinančių išteklių energetikai.

RESTOR Hydro projekto partneriai remiasi darbais, kuriuos atliko JK Peak District ir Belgijos Ecopower, įrodę, kad regionuose yra didelis atsinaujinančių išteklių energijos gamybos potencialas, o senieji vandens keliai ir užtvankos pripažintos vertingomis mažinant klimato kaitą. Bendruomenių investicijos, sukūrus atsinaujinančių elektros energijos išteklių gamybos kooperatyvus ir pastačius hidroelektrines pasiteisino.

Šiuo projektu siekiama bendros visuotinės naudos, kuri realiai gali būti gauta atstatant senąsias hidrojėgaines visoje ES teritorijoje, ir pateikti metodinius nurodymus, kaip jas identifikuoti ir atstatyti. Tai leis pagrįsti energijos gamybos iš atsinaujinančių išteklių aplinkosauginę, ekonominę ir socialinę naudą. Toliau pagal šį projektą rengiamas verslo modelis, kuriame derės trys elementai:

- vietinės investicijos per bendruomenių kooperatyvus ar akcines bendroves;
- struktūrinių fondų lėšos;
- bankų lėšos (siūlant pakankamai didelius projektus).

Projekto partneriai buvo parinkti atsižvelgiant į techninę kvalifikaciją, gebėjimą paveikti vietines rinkas ir į politines iniciatyvas, kad jie galėtų surinkti duomenis iš visų 27 ES šalių ir atstovauti regioniniams skirtumams. Aštuoni tiksliniai regionai apims vietoves, galinčias atskleisti modelio efektyvumą tam tikromis sąlygomis. Parinktieji regionai yra Belgija, Prancūzija, Graikija, Italija, Lietuva, Lenkija, Slovėnija ir Švedija.

Belgija ir Prancūzija istoriškai turi daug senų malūnų ir daug mechaninės energijos generavimo galimybių mikrohidroenergijos gamybos vietose. Pietuose, Graikijoje ir Italijoje, klimatas sausringesnis, čia mažiau išplėtota mikrohidroenergijos gamyba, todėl šių regionų modelis rodo, kad ir nepalankiose istorinėse ir klimato sąlygose galima gauti naudą. Lietuva, Lenkija ir Slovėnija apima centrines ir pietines naujas ES šalis, kuriose ilgai buvo centralizuotas valdymas, todėl decentralizuotų vietinių veiksmų modelio parengimas bus esminė patirtis. Švedija turi puikią vandens ūkio vadybos patirtį ir kartu su Lietuva rodo sprendinių reikšmę ekstremalesnėse sąlygose.

Projekto tikslas - paskatinti investicijas atsinaujinančių išteklių energijos gamybai parinktose aštuoniose ES šalyse, o išbandytą verslo modelį pateikti kitoms ES šalims kaip sektiną pavyzdį.

Projekto rengimo konsorciumas tikisi, kad per šį ištęstinį procesą kitos vietovės įgis paskatų RESTOR Hydro tiksliniuose regionuose, o per paviešinimą ir šių sprendinių interesus ir kituose regionuose.

Redakcijos pastaba. *Straipsnis išspausdintas žurnalo „The international Journal on Hydropower & Dams“ 2014 m. 21 t. Iš anglų kalbos vertė doc. B. Ruplys.*

Vertikalieji Lietuvos žemės paviršiaus judesiai

Rūta PUZIENĖ, Asta ANIKENIENĖ, Arminas STANIONIS

Nuo senų senovės žmonėms tekdavo susidurti su žemės plutos judesiais. Seismiškai aktyviose vietovėse, kur gan dažnai vyksta žemės drebėjimai, gyvenančių žmonių tautosakoje gausu vaizdinių, aiškinančių šio gamtos reiškinio prigimtį. Kai kurios civilizacijos, pavyzdžiui, senovės inkai, majai, graikai, egiptiečiai ir kt., netgi tikėjo dievais, atsakingais už šį gamtos reiškinį. Japonų tautosakoje gausu bandymų nuspėti būsimą žemės drebėjimą pagal debesų formą, padėtį danguje bei pagal rūką. Kaip mes pagal gamtos reiškinius spėjame, kokia bus vasara, taip jie spėliodavo apie būsimą gamtos kataklizmą (pvz.: jei debesys kabo žemai danguje, lis arba bus žemės drebėjimas; plunksniniai debesys pranašauja žemės drebėjimą; jei esant giedram orui kalnas paskendęs rūke – bus žemės drebėjimas ir pan.). Tautos, gyvenančios ne tektoninių plokščių pakraščiuose, seismiškai neaktyviose vietose, praktiškai nesusiduria su šiuo gamtos reiškiniu. Šiose vietose vyksta ramus, tolygus žemės paviršiaus kilimas-leidimasis.

Lietuvoje žemės drebėjimai reti (paskutinis buvo 2004 metais), pavieniai, nepridarantys žalos, praktiškai nejuntami. Iki šiol pačioje šalies teritorijoje nebuvo nė vieno žemės drebėjimo epicentro, mūsų šalį pasiekdavo tik iš kaimyninių šalių teritorijos atsklidę drebėjimų virpesiai. Kyla klausimas, ar mūsų šalies paviršius nors kiek juda? Kad būtų galima atsakyti į šį klausimą, į pagalbą reikia pasitelkti geodezinius matavimus. Dabartiniams vertikaliesiems žemės paviršiaus judesiams tirti

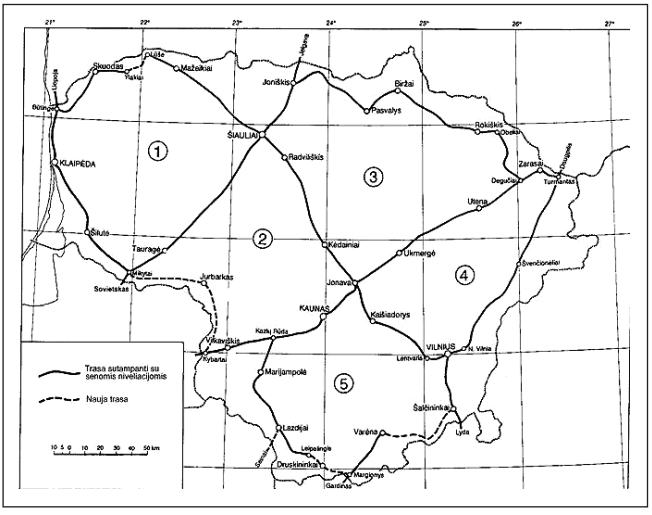

Lietuvos pirmosios klasės niveliacijos tinklo schema

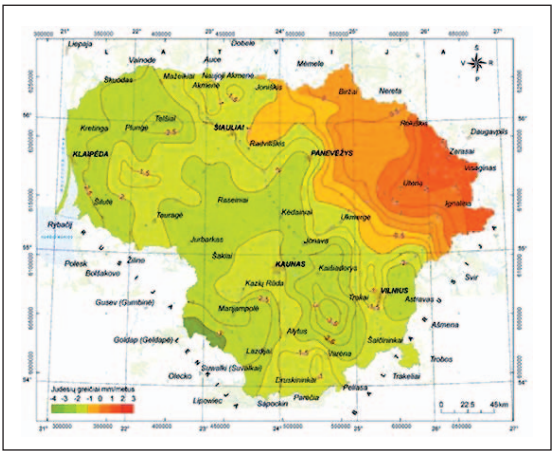

Dabartiniai vertikalieji Lietuvos žemės paviršiaus judesių greičiai 1970/1971 – 2005/2006 m. laikotarpiu

naudojami pirmosios klasės niveliacijos tinklų matavimų rezultatai.

Tiksliosios niveliacijos matavimai periodiškai atliekami visoje Lietuvos teritorijoje. Turint šių matavimų rezultatus, be kitų jų pritaikymo galimybių, galima apskaičiuoti, kiek per tam tikrą laiko tarpą teritorijos, kurioje buvo atlikti matavimai, paviršius, pakilo ar nusileido (vertikalieji žemės paviršiaus judesiai). Kadangi matavimai atliekami ne kas vienodą laiko tarpą ir ne vienu metu (pvz., linijoje Jonava – Turmantas buvo niveliuota 1935-1936, 1980, 2005 metais, o Turmantas – Vilnius 1948, 1968, 1985-1987, 2005-2006 metais), sunku lyginti skirtingų laikotarpių žemės paviršiaus judesius, jų tendencijas. Siekiant išvengti šios problemos, iš niveliacijos matavimų rezultatų apskaičiuoti vertikalieji žemės paviršiaus judesiai dalijami iš laikotarpio tarp matavimų ir gaunami vertikaliųjų judesių greičiai, kurie nusako žemės paviršiaus leidimosi-kilimo greitį per metus. Taikant tokią tyrimų metodiką nustatyti laikotarpio tarp paskutinių dviejų tiksliųjų niveliacijų matavimų (1970-1971 – 2005-2006 metai) žemės paviršiaus judesių greičiai.

Lietuvos teritorijoje vykdoma gana intensyvi antropogeninė veikla, vyksta žemės paviršiaus erozija. Šios priežastys gali turėti įtakos niveliacijos matavimų rezultatams, todėl pagal juos apskaičiuoti žemės paviršiaus vertikalieji judesiai nėra tik geologinių procesų atspindys. Siekiant išskirti iš šio reiškinio tyrimo žmogaus įtakos dedamąją, atlikta Lietuvos teritorijos geologinės sandaros bei iš niveliacijos matavimų rezultatų apskaičiuotų vertikaliųjų žemės paviršiaus judesių greičių matematinė statistinė analizė bei vertikaliųjų judesių prognozė, taikant regresinės analizės metodą.

Kaip matyti iš pateikto paveikslo, Lietuvos teritorija tarsi padalinta į dvi dalis. Intensyviausias žemės paviršiaus kilimas yra šiaurės rytinėje Lietuvos dalyje, o grimzdimas – pietrytinėje ir vakarinėje dalyje. Dabartinių vertikaliųjų žemės paviršiaus judesių greičių amplitudė Lietuvos teritorijoje yra nuo (–3,5) iki (+2,5) mm per metus. Tad galima padaryti išvadą, jog nors Lietuvos teritorija nėra seismiškai aktyvi, tačiau joje tolygiai, nepertraukiamai vyksta žemės paviršiaus kilimo ir leidimosi reiškiniai.

Hidrotechnikų seminaras Vilkaviškyje

Juozas SMILGEVIČIUS

Hidrotechnikos specialistų kvalifikacijos kėlimo tvarkoje, be teorinių užsiėmimų, numatyti ir praktiniai. Tokį praktinį melioracijos darbų seminarą 2014 m. rugsėjo 15-16 d. Vilkaviškio rajone surengė Lietuvos melioracijos įmonių asociacija kartu su Lietuvos žemėtvarkos ir hidrotechnikos inžinierių sąjunga. Jį surengti padėjo Paežerių gyvenvietėje įsikūrusi UAB „Mevilsta“ ir Marijampolės profesinio rengimo centras. Į seminarą buvo pakviesti melioracijos įmonių statybos ir projektų vadovai, projektuotojai, projektų ekspertai, savivaldybių melioracijos specialistai, t.y. specialistai, pretenduojantys atnaujinti ar gauti atestatus vadovauti šios srities darbams.

Naujas technologijas ir medžiagas pristato bendrovės ViaCon specialistai

Su naujausiomis hidrotechninės statybos medžiagomis ir technologijomis supažindino UAB „Viacon Baltic“ specialistai. Apie geosintetines medžiagas kalbėjo šios bendrovės inžinieriai Vidas Sabulis, Giedrius Alekna, Osmundas Antanavičius, Alfredas Aranauskas. Jie profesionaliai supažindino su tokių medžiagų taikymo ypatumais.

Naujų efektyvių medžiagų dabar sukurta ir naudojama daug. Tarp jų geosintetinio molio (bentonito) kilimai hidroizoliaciniam sluoksniui įrengti. Pagal hidroizoliacines savybes 7 mm storio toks kilimas atstoja 1 m plūkto molio sluoksnį. Jie naudojami žemės užtvankų membranoms įrengti, ši medžiaga tinka sąvartynų hidroizoliacijai. Pylimų, iškasų, griovių statesnių šlaitų paviršių sutvirtinimui ir šlaitų erozijai stabdyti siūloma naudoti organinius arba sintetinius priešerozinius dembliusius. Netgi spraustasienėms (špuntui) įrengti dabar naudo-

Seminaro pradžia

jamas modifikuotas polivinilchloridas (PVC). Buvo pristatytos ir kitos medžiagos, kurių dalis efektyviai naudojamos ir Lietuvoje. Antai geosintetinės medžiagos buvo panaudotos remontuojant Bartašo užtvanką Jonavoje, sutvirtinant Nevėžio up. pakrantes Kėdainiuose ir atliekant darbus kituose objektuose. Geosintetinius klojinius panaudojo UAB Meresta“, rekonstruodama užtvanką Pakruojo rajone, jie buvo naudojami įrengiant Panemunės aplinkkelį, Klaipėdos uosto krantinės Smeltėje apsaugai. Sukurta nemažai ir kitų naujų medžiagų hidrotechninei statybai. Tai ir kokoso pluošto dembliai „Bontera“, erdviniai geokoriai, geosintetiniai betono klojiniai ir kt. (Išsamiau apie naujas technologijas ir medžiagas pasakojama kitame šio numerio rašinyje).

Informacija buvo įdomi, nors dalis reklamuojamų technologijų ir gaminių skirta darbams didesnės apimties hidrotechnikos statiniuose, kurių dabar pas mus nestatoma. Tikriausiai, be „ViaCon“ pristatytų medžiagų ir technologijų, yra ir kitų firmų gaminamų ne mažiau efektyvių gaminių, kuriuos ateityje taip pat būtų galima pristatyti panašiuose seminaruose.

Teorinės seminaro dalies pabaigoje UAB „Technikos uostas“ direktorius Rolandas Kerpys supažindino su tranšėjinių ir ratinių ekskavatorių, „Bobcat“ firmos krautuvų galimybėmis.

Pati svarbiausia seminaro dalis buvo skirta firmos „Mastenbroek“ (Didžioji Britanija) gaminamo daugiakaušio ekskavatoriaus 20/15 galimybėms įrengiant žvyrsmėliu užpilamą drenažą. Jį pademonstravo Marijampolės profesinio rengimo centro, kuris vienintelis Lietuvoje turi tokį ekskavatorių, darbuotojai. Senieji ETC markės daugiakau-

Demonstruojama mobili žvyro frakcionavimo įranga

UAB „Mevilsta“ naudojama krūmų smulkinimo įranga

Pagrindinis seminaro objektas: angliškas daugiakaušis ekskavatorius su žvyro užpylimo ant drenų įranga

Su ekskavatoriaus galimybėmis supažindina Kazys Sivickis

šiai ekskavatoriai jau baigia savo gyvenimą, tad šalies melioracijos įmonės drenažui įrengti turės ieškoti naujų mašinų.

Ekskavatorius 20/15 gali įrengti drenažą iki 2 m gylio, jis komplektuojamas su žvyro užpylimo įrenginiu bei lazerine GPS kasimo kontrolės sistema. Seminare buvo pademonstruota kasama siaura tranšėja, tačiau jos plotis gali būti reguliuojamas 12,5-45,0 cm ribose. Tai galinga, 17 t sverianti mašina, jos variklio galia 194 kW. Gaila, bet nedideli ir visiškai negarantuoti atei-

Ar galima tokį ekskavatorių naudoti kitur?

Šalčininkų žemės ūkio skyriaus specialistė Natalija Tracevič su seminaro atestatu

čiai drenažo rekonstravimo planai negali paskatinti melioracijos įmonių pirkti be valstybės paramos šių efektyvių, bet brangių (kainuojančių apie 1,5 mln. Lt) mašinų.

UAB „Mevilsta“ techninis direktorius Kęstutis Kielius lauke supažindino, kaip veikia jų naudojama mobili krūmų smulkinimo įranga.

Seminaro metu buvo pademonstruota ir kita įranga, galinti praversti melioracijos įmonėms. UAB „Technikos uostas“ pademonstravo kaip veikia vokiečių firmos „Brielmaier“ daugiafunkcinė žoliapjovė. Didelės šios efektyvios universalios žoliapjovės galimybės jau buvo parodytos ir ankstesniuose seminaruose. Seminaro dalyviai taip pat susipažino, kaip veikia UAB „Technikos uostas“ siūloma mobili žvyro sijojimo ir frakcionavimo įranga prie ekskavatoriaus. Toks specialus kaušas su keičiamais sietais sudaro galimybes greitai apsirūpinti reikiamos frakcijos inertinėmis medžiagomis statybos darbams.

Seminaras vyko dviem srautais (dvi dienas). Jo dalyviams įteikti atestatai. Iš viso per dvi dienas seminare dalyvavo 350 melioracijos specialistų.

Seminaro dalyviai prie restauruojamų Paežerių dvaro rūmų

Šiuolaikinės medžiagos ir technologijos hidrotechninėje statyboje

I dalis

Geosintetika

Konstrukciniai principai hidrotechninėje statyboje nesikeičia kaip ir fizikiniai dėsniai, tačiau randasi daug naujų produktų būtinoms statinių funkcijoms užtikrinti. Užtvankos įrengimas šiuolaikinėmis statybos medžiagomis tampa daug paprastesnis, greitesnis ir ekonomiškesnis. Užtvankų statyboje naudojamos šios modernios medžiagos:

• vietoje sudėtingai įrengiamo natūralaus molio užtvaro aukštutiniame bjefe naudojami ruloniniai geosintetinio molio dembliai;

• krantų apsaugai nuo paviršinės erozijos dėl bangų mūšos, didelių tėkmės greičių naudojami geosintetiniai betono klojiniai Flexitex, kuriuos užpildžius betonu, gaunamas vientisas betono sluoksnis. Pagal poreikį geosintetiniai betono klojiniai gaminami nuo 7 cm iki 33 cm storio. Flexitex klojiniai naudojami naujai statybai, remontui ar užtvankos rekonstrukcijai, taip pat lengvai pritaikomi betonavimui po vandeniu;

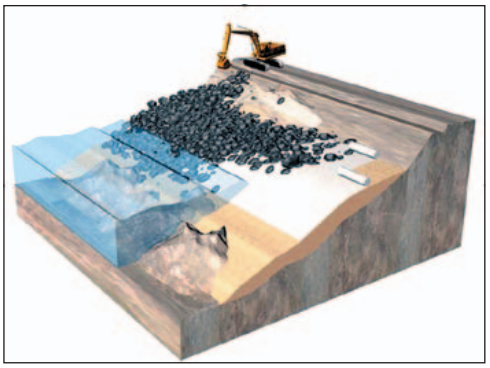

• po pagrindinėmis krantų apsaugos priemonėmis - gelžbetonio plokštėmis, akmenų metiniu, Flexitex klojiniais - krantų apsaugai nuo smulkių dalelių išplovimo įrengiamas hidrotechninės neaustinės geo-

tekstilės Terrafix filtras;

• neaustinės geotekstilės filtras taip pat naudojamas drenažinio grunto prizmės atskyrimui žemutiniame užtvankos bjefe;

• požeminio vandens filtracijai valdyti gali būti įrengiamas dantis iš plastikinės spraustasienės.

Kitos modernios hidrotechninės statybos medžiagos:

• dumblo sausinimo konteineriai – „dewatering“ technologija;

• krantų apsaugos nuo bebrų ardančios veikos priemonės;

• mobilios laikinos vandeniu pripildomos užtvankos apsaugai nuo potvynių arba laikinam užtvenkimui remontuojant hidrotechnikos statinius.

Plastikinės spraustasienės (špuntai) ir jų panaudojimo sritys:

• nuotekų valymo ir vandens rezervuarų priešeroziniams paviršiams;
• vandens atitvėrimui;
• tranšėjų, drenažo griovių apsaugai nuo nuošliaužų;
• barjerui nuo prasiskverbiančio požeminio vandens;
• pralaidų ir tiltų konstrukciniams elementams;
• kelių apsaugos nuo nuošliaužų konstrukciniams elementams;

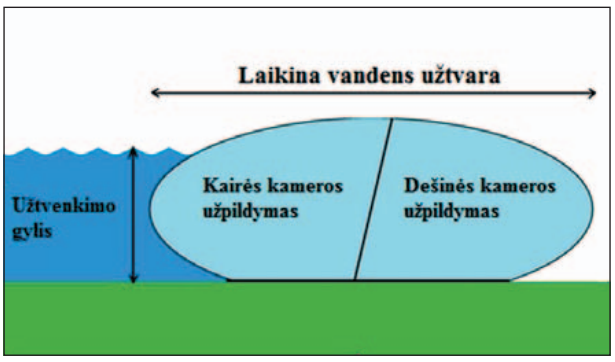

• polių atraminių sienučių elementams;
• apsaugai nuo filtracijos vandens rezervuaruose;
• vandens rezervuarų, krantų apsaugai nuo erozijos;
• žaliųjų zonų formavimo elementams;
• gyvenamųjų namų zonų vandens baseinams.

Spraustasienė iš polivinilchlorido

Plastikinės spraustasienės pagamintos iš kieto polivinilchlorido, modifikuoto agentais, kurie palengvina apdirbimą, užtikrina atsparumą smūgiams, terminį stabilumą ir atsparumą ultravioletiniams spinduliams bei yra modifikuoti su mineralinėmis užpildo medžiagomis. Plastikinės spraustasienės gaminamos išspaudžiant formą kaip monolitinį profilį arba išspaudžiant formą su branduolyje panaudotomis medžiagomis, gautomis perdirbus statybinį PVC. Jos padengtos pirminio plastiko sluoksniu. Plastikinės spraustasienės yra gaminamos standartinės pilkos spalvos arba specialios užsakovo pageidautos spalvos. Produktas yra lygaus paviršiaus, vienodos spalvos ir estetiškos išvaizdos.

Privalumai:
• lengvai ir paprastai įrengiama;
• sutaupoma daugiau nei 30 proc. lyginant su metalinėmis spraustasienėmis;
• ilgaamžiškumas, nes ši medžiaga yra visiškai atspari biologinei korozijai, rūdijimui, skilinėjimui, įbrėžimams, trinčiai, jūros vandeniui, ultravioletiniams spinduliams;
• labai geri mechaniniai ir patvarumo parametrai;
• jungtys yra toli nuo didžiausių apkrovų zonos;
• estetiška išvaizda, jungtys yra beveik nematomos;
• lengvai transportuojamos ir įrengiamos;
• galimybė formuoti vidines ir išorines kreives atkartojant natūralaus kranto liniją.

Pastaba. *Medžiagą parengė UAB „ViaCon Baltic“ specialistai Vidas Sabulis, Giedrius Alekna, Osmundas Antanavičius, Alfredas Aranauskas. Pabaiga kitame numeryje.*

Sąjungos įstatai – nūdiena ir tikrovė

Kazys MAKSVYTIS
LŽHIS viceprezidentas

Pirmame šios kadencijos Lietuvos žemėtvarkos ir hidrotechnikos inžinierių sąjungos tarybos posėdyje 2013-05-08 Druskininkuose pasiūliau peržiūrėti Sąjungos įstatus. Pats pasiūliau, pačiam teko tai ir padaryti. Kyla nemažai klausimų, kuriems išspręsti reikia ne tik sutarimo taryboje, bet ir diskusijų tarp Sąjungos narių. Keletą svarbesnių aspektų ir noriu pristatyti žurnalo skaitytojams.

Pradėkime nuo narystės Sąjungoje. Asociacijų įstatymas numato galimybę juridiniams asmenims nario teisėmis dalyvauti visuomeninės organizacijos veikloje. Pvz., Lietuvos matininkų asociacijos nariais gali būti ir juridiniai asmenys. Svarstytina tokią galimybę numatyti ir mūsų Sąjungoje. Galite paklausti, kokia iš to nauda? Iš tiesų, pagalvokime.

Pagal Sąjungos įstatus Sąjungos nariais gali būti ne jaunesni kaip 18 metų Lietuvos piliečiai ir nuolat gyvenantys Lietuvoje užsieniečiai, turintys žemėtvarkininko arba hidrotechniko specialybę, taip pat aplinkos inžinerijos ir kraštotvarkos specialistai bei turintys inžinerinį išsilavinimą gimininigų profesijų specialistai, ne mažiau kaip 5-erius metus dirbantys žemėtvarkos, vandens ūkio, melioracijos, hidrotechnikos, aplinkosaugos ir gimininigose srityse, pritariantys Sąjungos tikslams ir jos įstatams, prisidedantys prie Sąjungos veiklos ir mokantys nario mokestį. Realiai pagal šią nuostatą 18 metų sulaukęs asmuo dar neturi galimybės būti įgijęs nurodyto išsilavinimo, todėl amžiaus reglamentavimas netikslingas arba nesietinas su profesija ir darbo stažu.

Sąjungos įstatuose numatyta galimybė suteikti Sąjungos Garbės nario vardą, tačiau nereglamentuota jo suteikimo tvarka. Siūlytina nustatyti, kad Sąjungos Garbės nariu gali tapti asmuo, ypač nusipelnęs Lietuvai savo darbais žemėtvarkos, hidrotechnikos ir melioracijos srityse. Garbės nario vardą, pritarus Sąjungos tarybai, turėtų suteikti Sąjungos visuotinis narių susirinkimas. Keista, tačiau Garbės nario vardą turintis asmuo susirinkimuose turi tik patariamojo balso teisę.

Tikslinga peržiūrėti stojamųjų įnašų ir narių mokesčių dydžius. Tai būtina padaryti vien todėl, kad nuo 2015 m. Lietuva tampa eurozonos nare. Dabar mokamas 20 Lt (5,79 euro) dydžio stojamasis įnašas ir 20 Lt nario mokestis. Mokesčiai pensininkams ir studentams sumažinti iki 10 Lt (2,90 Euro). Kaip minėjau, studentai pagal dabartinius įstatus neturi net ir teorinės galimybės tapti Sąjungos nariais. Sąjungos veiklos išlaidos yra ženkliai didesnės nei surenkama iš mokesčių. Vien žurnalo „Žemėtvarka ir hidrotechnika“ leidybos išlaidos (netgi minimizavus kaštus) yra ženkliai didesnės nei surenkama nario mokesčių.

Pagal dabar galiojančius įstatus Sąjungos nariams turi būti išduodami nario bilietai. Šiais informacinių technologijų laikais tai daryti netikslinga, be to, bilieto pagaminimas, išdavimo organizavimas kainuoja. Todėl siūlytina jų išdavimo atsisakyti.

Pagal Asociacijų įstatymą aukščiausias valdymo organas yra visuotinis narių susirinkimas, kuris būtinas, jeigu numatoma kita valdymo organo galimybė. Tuo tarpu Sąjungos įstatuose numatyta, kad aukščiausias valdymo organas yra visuotinis narių suvažiavimas (įgaliotinių konferencija). Be kita ko, kai kuriuose punktuose šis organas nurodomas skirtingai. Todėl tikslintinas visas įstatų tekstas kaip neatitinkantis Asociacijų įstatymo nuostatų.

Tikslinga aptarti, kaip Sąjungos nariai informuojami apie šaukiamą visuotinį narių susirinkimą. Siūlytina nustatyti, kad skelbimas pateikiamas Sąjungos internetiniame puslapyje ne vėliau kaip likus 2 mėnesiams iki Sąjungos tarybos nustatytos visuotinio narių susirinkimo datos.

Siūlytina peržiūrėti ir įstatuose nustatyti bendrą tarybos narių skaičių bei aptarti atskirų sekcijų kvotas taryboje. Ankstesniuose suvažiavimuose taikytas kvotų skirstymo principas užkerta galimybę aktyviems Sąjungos nariams įsijungti į tarybos veiklą.

Keistina ir nedemokratiška viceprezidentų rinkimo tvarka. Siūlytina, kad Sąjungos viceprezidentais (žemėtvarkos ir hidrotechnikos sekcijų prezidentais) būtų skiriami daugiausiai rinkimų į tarybą metu balsų gavę Sąjungos tarybos nariai. Jeigu šis Sąjungos tarybos narys atsisako būti Sąjungos viceprezidentu, juo skiriamas kitas mažiau už pirmąjį balsų gavęs Sąjungos tarybos narys.

Pagal Asociacijų įstatymą teikiama viena – organizacijos veiklos ataskaita. Tuo tarpu pagal dabar galiojančius Sąjungos įstatus turi būti parengtos kelios ataskaitos - Sąjungos veiklos ataskaita, prezidento veiklos ataskaita, Sąjungos tarybos darbo ataskaita ir revizijos komisijos ataskaita. Siūlytina atsisakyti dabar numatytų kelių ataskaitų ir teikti visuotiniam narių susirinkimui tik vieną - Sąjungos veiklos ataskaitą.

Daug klausimų kyla ir dėl narių informavimo apie visuotinio narių susirinkimo, tarybos priimtus sprendimus, parengtus dokumentus, skelbimus ir apskritai apie Sąjungos veiklą. Įstatuose turėtų būti aptarta tokios informacijos pateikimo nariams tvarka.

Sąjungos įstatuose yra kai kurių perteklinių, nelogiškų, nevykdomų, o kartais ir negalimų įvykdyti nuostatų. Pvz.: nurodyta, kad veikusios iki 1940 metų Lietuvos matininkų ir kultūrtechnikų sąjungos nariai, jiems pageidaujant, lieka Sąjungos nariais. Kyla klausimas ar tokių dar yra? Numatyta, kad Sąjungos nariai gali naudotis Sąjungos konsultacijomis. Realiai niekas jokių konsultacijų neteikia ir tokios galimybės nėra. Yra ir daugiau taisytinų nuostatų.

Įstatų pakeitimo projektas jau parengtas ir pristatytas Sąjungos tarybai 2014-10-21 posėdyje. Įvertinus Tarybos narių pasiūlymus, patikslintas projektas bus pateiktas skyrių ir grupių vadovams, kurie, tikiuosi, bendraminčių tarpe apsvarstys ir pateiks racionalius pasiūlymus. Pastabas ir pasiūlymus (konkrečia redakcija) iki 2015-02-15 reikėtų siųsti elektroniniu paštu: lzhis_@hotmail.com

Lietuviai pirmajame pasauliniame kare

Šiais metais sukanka 100 metų nuo Pirmojo pasaulinio karo pradžios. Tuomet vadintas Didysis karas vyko nuo 1914 m. rugpjūčio 1 d. iki 1918 m. lapkričio 11 d. Jo metu žuvo 12 mln. žmonių. Karas prasidėjo, kai Vokietija paskelbė karą Rusijai ir baigėsi Vokietijai pasirašius kapituliacines paliaubas.

Kariai Švenčionyse

Europoje Austrijos – Vengrijos, Vokietijos ir Rusijos imperijos ginklavosi, troško prisijungti kitų valstybių žemių ir per nauja pasidalinti kolonijas. Imperijų karo vadai nekantravo ir troško karo. Pretekstas atsirado, kai bosnis Gavrilas Principas nušovė Austrijos – Vengrijos sosto įpėdinį Pranciškų Ferdinandą ir jo žmoną. Austrija – Vengrija sąmokslu apkaltino Serbiją ir nors ši priėmė pagrindines ultimatumo sąlygas, paskelbė jai karą. Prie Austrijos - Vengrijos į karą įstraukė Vokietija. Rusija stojo ginti Serbijos. Rusai buvo sutelkę beveik milijoninę armiją, vokiečiai nuogąstavo, kad anksčiau ar vėliau ji juos užpuls, todėl, nieko nelaukdami, paskelbė karą Rusijai. Peterburge labai džiaugtasi dėl karo. Šampanas liejosi ir Vokietijoje. Priešininkai galvojo, kad apie Šv. Kalėdas švęs pergalę. Į karą įsitraukė daug valstybių.

Rusai norėjo skubiai užpulti Rytprūsius, kol

vokiečių pagrindinės pajėgos buvo sutelktos prieš Prancūziją. Nebaigus visoje imperijoje mobilizacijos, į karą metė greitosiomis mobilizuotus Lietuvos gyventojus. Dauguma pašauktų gyventojų pakliuvo į 27-ąją pėstininkų diviziją. Kaip pasakoja šios divizijos 108-ajame Saratovo pulke tarnavę kariai, divizijoje buvo dauguma lietuvių – dviems lietuviams teko vienas rusas; tarpusavy buvo kalbama tik lietuviškai. Į Kaune dislokuotos 28-osios divizijos pulkus buvo mobilizuoti žemaičiai, aukštaičiai ir suvalkiečiai. Į Alytuje stovėjusi 112-ąjį Uralo pulką buvo sutelkti dzūkai. Lietuvių buvo gausu Kauno tvirtovės įguloje. Iš 16 tūkst. tvirtovės artileristų trečdalis buvo mūsų tautiečiai. Lietuvius noriai ėmė į kavaleriją Lietuvoje dislokuotos 2-oji ir 3-oji kavalerijos divizijos, kurių pulkai buvo Vilniuje, Kaune, Vilkaviškyje, Marijampolėje ir Kalvarijoje. Kai kurie lietuviai tarnavo elitiniuose rusų gvardijos dragūnų ir husarų pulkuose. O Bronislovas Skomskis tapo 3-iojo Jelizavetgrado husarų pulko pulkininku.

Lietuvninkas iš Saugų kaizerio kariuomenėje

Kitoje fronto pusėje į vokiečių armiją buvo telkiami Rytprūsių gyventojai. Jie, kol vokiečių armija triuškins prancūzus, turėjo atlaikyti rusų spaudimą. Vėliau iš Prancūzijos permesta armija turėjo palengva „lupti kailį rusiškajai meškai“. Rytprūsiuose palikta vienintelė 8-oji vokiečių armija su 173 tūkst. karių turėjo atlaikyti Rusijos dviejų armijų (1-osios ir 2-osios) su 250 tūkst. karių puolimą. Ties Varšuva puolimui buvo ruošiama dar viena rusų 9-oji armija. Po kaizerinės armijos vėliava ginti gimtąjį kraštą stojo ir keli tūkstančiai Mažosios Lietuvos lietuvninkų.

Rusija, pasitikėdama gausesnėmis pajėgomis, tikėjosi lengvos pergalės. Tikėjosi kazokais užtvindyti ir nusiaubti Rytprūsius, lengvai įveikti daugiausia iš vietos landšturmo (pagyvenusių ir netinkamų tarnybai vyrų) ir landvero (armijos vyresniojo amžiaus šauktinių) sutelktą vokiečių armiją. Tačiau vokiečių armija buvo manevringesnė, turėjo modernią galingą artilerijos diviziją, ku-

Generolas Silvestras Žukauskas

rioje buvo pilna Klaipėdos, Tilžės ir Karaliaučiaus lietuvninkų. Buvo ir Lietuviškasis Prūsijos princo Augusto lauko artilerijos pulkas, kuris ties Stalupėnais prisidėjo prie vokiečių pergalės. Ties Gumbine laikiną rusams pergalę lėmė „lietuviškosios“ 27-osios divizijos šauliai, pasižymėję nepaprastu taiklumu, šautuvų ir kulkosvaidžių ugnimi nukovę apie 15 tūkst. vokiečių karių, tačiau ir 19 tūkst. saviškių praradę.

Vokiečiai iš Prancūzijos atitraukia dalį karių į Rytprūsius. Jie apsupa rusų 1-ąją ir 2-ąją armijas. Jas praktiškai sunaikina. Rusų armijos generolas Samsonovas nusišauna. Prie Tanenbergo (Žalgirio mūšio apylinkėse) galutinai sutriuškintos Rusijos pajėgos: iš viso žuvo 50 tūkst. Rusijos karių ir 90 tūkst. pateko į nelaisvę. Didysis karas persikelia į Rusijos imperijos teritoriją. Rytprūsiuose liko išsibarstę kaizerio lietuvninkų ir rusų 27-osios bei 28-osios „lietuviškųjų“ divizijų karių kapai.

Iki pirmojo pasaulinio karo lietuviai Rusijos kariuomenėje tarnavo daugiausia eiliniais. Lietuvių karininkų buvo nedaug. Caro valdžia lietuviais, ypač katalikais, nepasitikėjo. Jų nepriimdavo generalinio štabo akademija, neleisdavo tarnauti pulkų ir aukštesniųjų dalinių štabuose. Lietuviams buvo trukdoma stoti į kadetų ir karininkų mokyklas. Atkurtos 1918 m. Lietuvos valstybės ir karinis veikėjas generolas Silvestras Žukauskas karinės karjeros laiptais pradėjo kilti perėjęs į evangelikų reformatų tikėjimą ir tik išaugus karininkų poreikiui kare. Aukštą generolo majoro laipsnį jis išsitarnavo tik 1916 m. Į karo pabaigą Rusijos armijoje jau buvo apie 500 lietuvių karininkų, tačiau aukštesnį laipsnį turėjo nedaug. 1923 m. Lietuvos gyventojų surašymo duomenimis, Pirmajame pasauliniame kare Rusijos imperijos kariuomenėje tarnavo apie 65 tūkst. lietuvių. Beveik pusė jų žuvo. O kiek žuvo lietuvninkų, tarnavusių kaizerio kariuomenėje?

Prasidėjus karui, abejose fronto pusėse gyvenę lietuviai puoselėjo viltį atkurti Lietuvos valstybę sujungiant Didžiąją Lietuvą su Mažąja Lietuva. Karo liepsna sudegino Austrijos, Rusijos ir kitas imperijas. Europoje pokaryje atgimė daug valstybių, taip pat ir Lietuva.

Parengė
Romualdas Survila

Europos šalys iki Pirmojo pasaulinio karo

1918-1920 m. susikūrusios naujos Vidurio ir Rytų Europos valstybės

Kraštovaizdžio raida Užnemunėje

Romualdas SURVILA

Lietuvos gamtinis kraštovaizdis geologiniu atžvilgiu jaunas. Šalies medžiaginis pamatas susidarė tik prieš 14-12 tūkst. metų. Dar jaunesni kraštovaizdį formuojantieji komponentai – vandenys, dirvožemiai, augalija ir gyvūnija. Maždaug prieš dešimt tūkstančių metų į kraštovaizdžio formavimo procesus įsiterpė žmogus.

Prieš 15-13 tūkst. m. Lietuvos teritorijoje tirpo ir traukėsi ledynai. Šaltas arktinis klimatas buvo nepalankus žmonių gyvenimui. Žemumose tyvuliavo prieledyniniai ežerai, o aukštumose riogsojo plikos, ką tik ledynų paliktos akmenuotos moreninės sąvartos. Po žeme dar tūnojo daug didelių ledo luitų, kuriems ištirpus jų vietoje formavosi ežerai. Lietuvių tautosakoje nereti pasakojamai apie staiga paskendusius dvarus, kuomet ant ledo luitą dengiančio plono žemės sluoksnio pastatyti pastatai nugarmėdavo į atsivėrusį ežerą.

Atšilus klimatui, maždaug prieš 10 tūkst. m., kai tirpstančio ledyno pakraštys jau buvo Skandinavijoje, į mūsų kraštą pradėjo keltis gyventojai. Miškatundrės vietoje ėmė augti beržynai ir pušynai, tarp kurių buvo daug žolės ir uogynais apaugusių plotų. Upėse ir ežeruose pagausėjo žuvų, giriose – žvėrių.

Žmonės gyventose vietose paliko savo pėdsakus. Jeigu mezolito laikotarpio aptinkami archeologiniai radiniai liudijo apie gyventojų pagrindinį užsiėmimą medžioklę ir žvejybą, tai neolito laikotarpio akmens dirbiniai leidžia teigti, kad ketvirtajame tūkstantmetyje prieš mūsų erą Lietuvoje jau gyveno žemdirbių gentys. Prasidėjo kultūrinio kraštovaizdžio formavimas. Lokalinio pobūdžio miškų kaita dėl lydiminės žemdirbystės neolite įgavo platų mastą. Lydimai derlių duodavo 3-4 metus. Išnaudotas lydimas 40-50 m. būdavo nenaudojamas ir vėl apaugdavo jau šiek tiek pakitusių rūšių krūmais ir medžiais.

Istorikė I. Švarcaitė, tyrinėjusi panuovalius Vištyčio-Gražiškių aukštumoje, nustatė intensyviosios lydiminės žemdirbystės laikotarpius ir ramesnius laikotarpius, kai žemės dirbimas sumažėdavo ir prasidėdavo renatūralizacijos metai. Randami angliukai liudijo apie kultivuotą lydiminę žemdirbystę išdegintų miškų ir krūmynų vietose. Pasak I. Švarcaitės, pirmą kartą intensyviau miškai šiose apylinkėse buvo

deginami maždaug prieš 3 tūkst. metų, žalvario amžiuje, antrasis intensyvus periodas buvo mūsų eros pradžioje.

Akmeninių kirvių radimviečių, pilkapių, senkapių, piliakalnių, senovės gyvenviečių bei kitų archeologijos paminklų paplitimas gerai iliustruoja žmonių apgyvendintų vietovių paplitimą bei įvairių kraštovaizdžio tipų įsavinimo raidą. Reljefo ir dirvožemio tyrimo duomenis sugretinus su archeologinių paminklų radimviečių paplitimu, matyti, kad akmens ir vėlesniais amžiais tankiausiai apgyvendintos buvo kalvotos moreninės aukštumos. Čia vyrauja natūraliai drenuotos gana derlingos priesmėlių žemės. Priemolingųjų lygumų vietovės, kurių dirvožemiai derlingesni, tačiau įmirkę, ilgą laiką buvo apaugusios šlapių augimviečių miškais. Čia ilgą laiką vyravo ilgaamžė rūšinė kaita, mažai susieta su žmogaus ūkine veikla. Žmogus gyveno ir keitė aplinką tik pakilumose, kurios per ledynmetį nebuvo apsemtos prieledyninių ežerų. Fliuvioglacialinėmis nuosėdomis nuklotose smėlingose lygumose ir kitose nederlingų smėlių dirvožemių vietovėse nuo seno plyti miškai. Akmens ir vėlesniais amžiais žmonėms pragyventi nepakako medžioklės ir žvejybos, todėl netinkamose žemdirbystei vietose žmonės nepaliko archeologinių paminklų Archeologiniai radiniai aptinkami ir lokalinėse smėlėtose vietose, bet dažniausiai todėl, kad ten buvo sausa, vieta tikdavo stovyklai ar gyvenvietei. Tas smėlio saleles supdavo derlingesnių dirvožemių plotai.

XIII a. iš Mažosios Azijos išvytas Kryžiuočių ordinas persikėlė į lietuviams giminingų genčių žemes. Nuo 1230 m. jis pradėjo nuolatines kovas su mūsų protėviais. Dėl nuolatinių puldinėjimų, sodybų naikinimo, gyventojų žudymo pasienio žemėse su Ordinu neliko gyventojų. Ištuštėjo ir tuometinės Bartninkų ir Lankeliškų apylinkės. Dirbamos žemės apaugo mišku, pavirto dykra. Dykros plotis Užnemunėje siekė net iki 150 km. Po Žalgirio mūšio Nemuno kairiojo kranto miškais apaugusi teritorija atiteko Lietuvos Didžiajai Kunigaikštystei (LDK), didžiojo kunigaikščio nuosavybėn, dabartine terminologija – tapo „valstybiniu žemės fondu“. Ši žemė buvo suskirstyta ne įprastais administraciniais vienetais – pavietais, bet „karališkosiomis giriomis“, ilgais 80-100 km ilgio ir 10-

Rudaminos apylinkės 1806 m. Naujosios Prūsijos žemėlapyje

15 km pločio ruožais, kurių vienas galas prasidėdavo nuo prie Nemuno esančios didžiojo kunigaikščio pilies ar net už jos ir baigdavosi pasienyje. Girios gavo vardus nuo pilių: Veliuonos, Punios, Merkinės ir t.t. Jų ribos daugiausia ėjo gamtinėmis ribomis: upėmis, ežerais, pelkėmis ir pan. Viena girių ruožų sistema apėmė ruožus nuo Nemuno iki Šešupės: Jurbarko, Veliuonos, Vilkijos girios, kita girių sistema iš rytų pusės ėjo iki Ordino žemės: Punios, Alytaus, Merkinės girios.

Karališkųjų girių spartesnė kraštovaizdžio kaita XV a. prasidėjo nuo rytinės girių pusės ir vakarinės Ordino pasienyje. XV a. pabaigoje ir XVI a. pradžioje Ordino pasienyje buvo suformuotos buferinės zonos, iškertant tiesiomis linijomis „Pašešupių didžiąją sieną“ ir „Pajotijų svarbiąją sieną“ lygiagrečiai Ordino - LDK sienai. Dar ir šiomis dienomis galima aptikti šiomis linijomis nutiestų kelių fragmentus. Šioje atskirtoje pasienio zonoje buvo suformuoti kaimai ir išdalintos žemės šauliams sekėjams Taip buvo geriau apsaugomos valstybės sienos nuo Ordino įsibrovimų. Girių centrinė dalis buvo kolonizuojama lėčiau ir gaivališkai, daugiausia įsikuriant „būdininkams“.

XVI a. Europai labai trūko medienos ir jos produktų. Todėl miško medžiaga buvo perdirbama eksportui. Tuo tikslu miške būdavo įkuriami laikini nameliai (būdos) darbininkams. Šių laikinų namelių, pastogių ir palapinių gyventojai gamindavo vančosą (plonas drožtines nustatyto dydžio lenteles statinių šulų gamybai), tartinas (pušines lenteles), skiedras stogams dengti, pelenus potašo gamybai, degutą, smalą ir kt. Būda tapo miško gyvenamųjų vietovių bendruoju pavadinimu. Iškirtus mišką, būdos medkirčiai išsikeldavo kitur. Jų vietoje jau trobose įsikurdavo medžiotojai, bartininkai (bitininkai) ir pirmieji žemdirbiai. Tokių kaimų pavadinimuose dažnai išlikdavo būdos pavadinimas. Iš to laikotarpio dar yra išlikę kaimų pavadinimai: Būdviečiai, Mažieji Būdežeriai, Didieji Būdežeriai, Paplabūdiškiai, Mockabūdžiai, Degsniškiai, Degučiai, Smalinyčia, Patašinė ir kt. Galima teigti, kad tai seniausios gyvenamosios vietovės šiame kraštovaizdyje. Bartininkų miesteliui vardą suteikė medaus verslu užsiimantys barčiai, greičiausiai, pakeitę ten gyvenusius būdininkus. Kitose Lietuvos vietose nėra nei Būdų, nei Patašinių kaimų pavadinimų. Tai rodo, kad miškai Suvalkijoje buvo iškirsti vėliausiai.

Karališkųjų girių kraštovaizdis sparčiai keitėsi. Iš vieno hektaro miško galima pagaminti tik vieną toną pelenų. Pagaminti vienai tonai potašo reikia 60 t pelenų. Pavyzdžiui, 1777 m. vien tik į Gdansko uostą buvo pristatyta 80 t potašo, kuriam pagaminti reikėjo iškirsti 4800 ha brandžių medynų .

Pasienio zonoje žemės gavo šauliai sekėjai, girių miškų sargai ir medžioklės tarnybos darbuotojai. Iškirstų miškų vietoje pagal 1557 m. valakinių kaimų normas kūrėsi valstiečiai žemdirbiai, sparčiai plėsdami įvairesnių žemės naudmenų kraštovaizdį. Miškingame kraštovaizdyje atsirado „langai“ – taisyklingų keturkampių formų matininkų atmatuotų kaimų teritorijos. Kiekvieno kaimo žemė būdavo padalijama į tris lygius laukus. Laukai būdavo padalijami rėžiais po 10 margų (lietuviškas margas – 0,712 ha). Valstietis gaudavo po rėžį kiekviename lauke, iš viso 30 margų

(1 valaką, t.y. apie 21 ha). Esant blogai žemei, valstiečiai gaudavo po papildomą rėžį už kaimo ribų - „užsienyje“. Daugiau darbingų žmonių turinčios šeimos galėdavo gauti ir po 2 – 3 valakus. Po 2 valakus gaudavo bartininkai, žirgininkai, šauliai, miško prižiūrėtojai ir kiti specialiąsias tarnybas vykdantieji valstiečiai. Žemė buvo skirstoma į gerą, vidutinę, blogą ir labai blogą – nuo žemės rūšies priklausė mokesčių dydis. Karališkųjų girių valakinių kaimų inventoriuose nėra duomenų apie kaimavietėms parinktas vietas. Matininkams buvo nurodyta kaimus kurti prie kelio viduriniame lauke, sausoje vietoje. Kartais kaimai būdavo kuriami kraštiniame lauke, jei jis būdavo geresnėje vietoje, prie ežero ar upelio. Kuriamų kaimų vietoje sparčiai keitėsi kraštovaizdis. Matuojant žemę valstiečiai buvo šaukiami į talką krūmų kirsti, pelkių sausinti, dirvonų plėšti ir pievų plotų didinti. Jeigu miške buvo mažesnis nei 3 valakai žemdirbystei tinkamas plotas, matininkams buvo nurodyta kaimų ribų nematuoti ir valstiečių ten nekurdinti, nes jie naudosis miško gėrybėmis ir padarys iždui daugiau žalos negu naudos. Sparčiau buvo kolonizuojamos girios žemės apie Virbalį. Tam įtakos turėjo šios girios pasienyje sparčiai išaugęs Virbalio (Naujosios Valios) miestelis. 1561 m. miestelyje buvo 111 karčiamų: 74 alaus, 30 degtinės ir 7 midaus. 1548 m. buvo suorganizuota ir Žemaitijai priskirta Naujosios Valios (Virbalio) vaitystė, į kurią pateko Punios giria iki Alytaus girios ribos. Taip atsitiko, kad iki Lietuvos - Lenkijos padalijimo Lankeliškiai priklausė Žemaitijai, o Bartninkų apylinkės – Suvalkijai.

Iš pradžių karališkosios girios buvo kolonizuojamos gaivališkai. Kaimų ribos plėtėsi, kai naujakuriai plėtė arimus, kol susidurdavo su kito kaimo arimais. Kraštovaizdis buvo keičiamas būdininkų ir žemdirbių, įsikuriančių „ant žaliosios šaknies“ – įsavinant mišką. Kirtavietės paruošdavo teritoriją kolonizavimui. Miškai būdavo ne tik iškertami, bet išraunami ir kelmai smalos bei deguto gamybai. Kirtėjai prisiardavo dirvų savo ūkio reikalams. Taip buvo paruošiamas kelias žemdirbystės pradžiai tose vietovėse.

Užnemunės žemė buvo reikšminga papildant valstybės iždą. 1590 m. Seimo nutarimu valstybinės valdos buvo suskirstytos į dvi dalis: didžiojo kunigaikščio dvaro išlaikymui („stalui“) ir iždo reikalams. Nauji administraciniai vienetai: seniūnijos, vaitystės buvo suformuotos senųjų karališkųjų girių ribomis. Pavyzdžiui, Punios seniūnijoje buvo įsteigtas Lankeliškių dvaras. Alytaus ekonomijoje įsteigtas Bartninkų raktas (ekonomijos padalinys).

XVIII a. pradžioje dėl siautėjusio maro ir karų sumažėjo gyventojų. Ištisos sritys, kur anksčiau buvo auginami javai, apaugo piktžolėmis ir krūmais. 1749 m. Paryžiuje išleistame LDK žemėlapyje matome Užnemunėje pavaizduotus didesnius miškų masyvus. Žemėlapyje taip pat matome pažymėtą ribą tarp Vištyčio ir Novavolės (Virbalio), kuria šiaurinė Užnemunės dalis priskirta Žemaitijai, pietinė – Suvalkijai.

Po trečiojo, 1795 m. Lietuvos - Lenkijos valstybės padalijimo Užnemunė pateko į Prūsijos karalystės sudėtį, pavadinant ją Naująja Prūsija. Joje buvo įkurti du departamentai: Plocko ir Baltstogės. Prūsija intensyviai ruošėsi kolonizuoti naujai

prisijungtas žemes. Per 1795-1806 m. parengė Užnemunės kariškas menzulines nuotraukas, tačiau nespėjo atlikti žymesnių žemėtvarkos darbų. Po Prūsijos pralaimėjimo 1806 m. kare su Prancūzija Užnemunė pateko į Napoleono valdomą Varšuvos hercogystę. 1815 m. Užnemunė pateko į autonominę Lenkijos karalystę, jau priklausančią Rusijai.

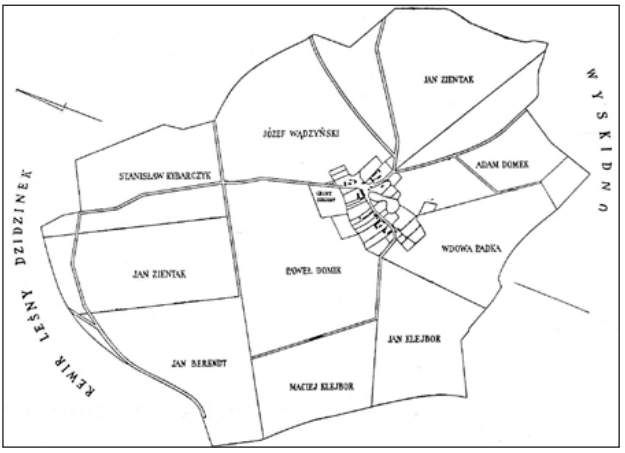

Kaimo žemės komasacijos XIX a. pradžioje autonominėje Lenkijos karalystėje, į kurios sudėtį įėjo Užnemunė, planas

Palyginus Prūsijos sudarytus ir 1820-1821 m. sudarytus Lenkijos karalystės žemėlapius su 1561 m. LDK valsčių inventoriais, matome, kad valstiečių žemėvalda po 260 m. mažai pasikeitė. Valstiečiai nepersikėlė į naujai suprojektuotas gyvenvietes, valdė tuos pačius trilaukio rėžius atribotose kaimų žemėse „su keturiomis sienomis“.

Nuo 1807 m. pagal Lenkijos karalystei Napoleono suteiktą Varšuvos konstituciją panaikinama baudžiava. Nenašios lažo prievolės buvo pakeistos į žemės rentą, mokamą pinigais (činšą). Pradėjo nykti rėžiai. Buvo pradėta žemės komasacija, t. y. rėžių sujungimas į kompaktiškus sklypus, priklausomai nuo žemės rūšies. Krūmynų žemei buvo suteikiama rūšis, kokia būtų ją pavertus arimu. Valstiečiai turėjo persikelti trobesius į suprojektuotus sklypus. Vienkiemiai – parcelės buvo suprojektuoti visai nepaisant senųjų kaimaviečių. Projektai buvo rengiami taip, kad valstiečiai būtinai gautų žemės gryname lauke, išsikeltų iš kaimavietės ir pasistatytų trobesius naujoje vietoje. Parcelės buvo sudarytos ir paskirstytos be valstiečių dalyvavimo. Jie turėjo dvi galimybes: priimti parcelę bei persikelti trobesius arba pasitraukti iš kaimo žemės, kuri likdavo dvarui arba valstybinių valdų administracijai. Tuo būdu Užnemunėje vietoje buvusių girių atsirado vyraujantis žemės ūkio kraštovaizdis. Dėl antilenkiškos Rusijos politikos dvarų atžvilgiu Suvalkijos valstiečiai gavo daugiau lengvatų, negu kitose Lietuvos dalyse. Daug dvarų išnyko - valstiečių ūkiai daug anksčiau tapo savarankiškais ūkiniais vienetais. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą Suvalkų gubernijoje žemės ūkio naudmenos (arimai, pievos, ganyklos, sodybos) užėmė 80 proc. jos teritorijos, miškai – apie 15 proc., kita nenaudojama žemė – 5 proc. Nepriklausomos Lietuvos 1919-1939 m. žemės reforma suintensyvino žemės naudojimą. Panaikinus trilaukę žemdirbystės sistemą labai padidėjo arimų plotai dirvonų, ganyklų, nenaudojamos žemės ir net miškų sąskaita.

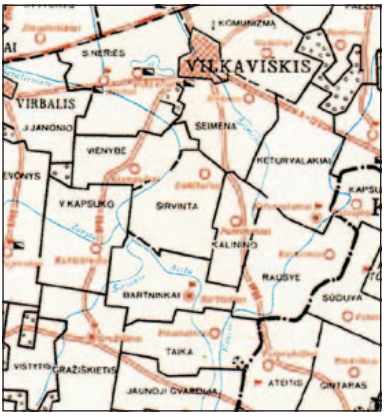

1983 m. buvusių ūkių Vilkaviškio r. ribos (fragmentas)

Antrojo pasaulinio karo metu vokiečiai aktyviai stengėsi kolonizuoti Lietuvą. Kolonizaciją pradėjo 1942 m. nuo pasienio zonos (Vilkaviškio, Marijampolės, Tauragės ir Raseinių apskrityse). Šioje zonoje buvo ištremtos 2057 valstiečių šeimos. Iš viso 1942-1943 m. iš lietuvių šeimų buvo atimta ir kolonistams atiduota 4,3 tūkst. ūkių. Daug sodybų pasienyje buvo sunaikinta karo pabaigoje (trobesiai sudegė arba buvo išardyti vokiečių gynybos linijai įtvirtinti). Čia po karo labai sumažėjo arimų plotai. Pasėlių plotai sumažėjo apie trečdaliu, kraštovaizdyje atsirado dideli dirvonų plotai.

Privačios žemės nuosavybę panaikino kolektyvizacija – žemė tapo „visaliaudine“ nuosavybe. Ji buvo pradėta dar 1941 m. Masinė kolektyvizacija tęsiama nuo 1947 m. ir visiškai užbaigta 1953 m. Kolūkiuose ir tarybiniuose ūkiuose, išarus ežias, sustambėjo dirbamos žemės plotai. Pokario metais žemės naudmenų struktūra keitėsi lėtai, iš esmės liko prieškario lygyje. Labiausiai kraštovaizdį pakeitė žemės melioravimas. Iki 1959 m. žemė daugiausia buvo sausinama grioviais. Ribotame plote būdavo pašalinami krūmai, išraunami kelmai, o melioruojamas plotas suariamas ir sulėkščiuojamas. Tik nuo 1965 m. drėgme pertekusios beveik visos žemės ūkio naudmenos sausinamos įrengiant drenažo

Vienkiemių nukėlimas pakeitė kraštovaizdį

sistemas, vis daugiau įrengiama kultūrinių pievų ir ganyklų. Nuo 1966 m. į melioravimo darbų kompleksą įėjo vienkiemių nukėlimas. Dar sumenksta karo praretintas pasienio vienkiemių tinklas. Pirmenybė nukelti vienkiemius ir būti pavyzdžiu respublikoje buvo suteikta Vilkaviškio rajonui. Pirmasis Lietuvoje baigęs nukelti vienkiemius buvo šio rajono „Šeimenos“ kolūkis. Suariamas tankus privažiavimo kelių ir keliukų, einančių į kiekvieną vienkiemį, tinklas. Sureguliuota (pagilinta, ištiesinta) daug mažų upelių, jie pavirto grioviais. Nuo 1990 m. žemės sausinimo darbų labai sumažėjo, neužilgo jie išvis buvo nutraukti, apsiribojama esamų sistemų rekonstravimu. 1990 m. Vilkaviškio r. žemės ūkio naudmenos užėmė daugiau nei 70 proc., miškai – 9 proc. ploto. Žemės ūkio įmonių ir kitų žemės ūkiu užsiimančių ūkių teritorijoje žemės ūkio naudmenos užėmė 77 proc., miškai – 3 proc. Šiuose ūkiuose buvo nusausinta net 89 proc. žemės ūkio naudmenų.

Dėl nevienodų gamtinių sąlygų ir istoriškai susiklosčiusios socialinės bei ekonominės plėtros šalies regionai žemės naudojimo atžvilgiu yra nelygiaverčiai. Išskiriami trys regionai (zonos): Vakarų, Vidurio ir Rytų. Didžiuma Užnemunės žemės patenka į derlingiausią Vidurio regioną, kurio žemės našumas yra didesnis už šalies vidurkį. Čia žemė tinkama pagrindiniams prekiniams žemės ūkio augalams (žieminiams kviečiams, miežiams, rapsams, linams, cukriniams runkeliams) auginti.

1991 m. prasidėjusios žemės reformos pagrindinis tikslas – atkurti turėtą žemės nuosavybę. Užnemunėje ji iš esmės atkurta 2007 m. Buvę platūs laukai vėl suskaldyti sklypais, tačiau žemė tvarkingai dirbama, čia beveik nebeliko apleistos, nedirbamos žemės. Labai pasipuošė gyvenvietės. Nuosavoje žemėje vėl kuriasi gražios ūkininkų sodybos.

Suvalkijos vienkiemis šiandien

60 metų po studijų LŽŪA

Vytautas SKUODŽIŪNAS

Vienas bičiulis pasakojo, kad eidamas Kaune Laisvės alėja, sutiko buvusį bendradarbį ir paklausė, kur šis skubąs. Solidaus amžiaus žmogus atsakęs, jog einąs į kurso draugų susitikimą. Paklaustas, ar daug draugų susirenka, žmogus prisipažino belikęs vienas, tačiau draugams pažadėjęs kol bus gyvas eiti į susitikimus, tad ir einąs. Buvau sujaudintas šio pasakojimo, todėl ir pats noriu papasakoti apie savo studijų draugų likimus po 60 metų Lietuvos žemės ūkio akademijos baigimo.

Nelengvi Lietuvai ir jos žmonėms buvo pokario metai. Dalis jaunų žmonių pabėgo į Vakarus, kiti buvo ištremti į Sibirą, dar kiti žuvo miškuose. Tokiu sudėtingu periodu Lietuvai labai reikėjo išsimokslinusių žmonių visose srityse, tad 1949 m. į vos prieš ketverius metus įsteigtą Lietuvos žemės ūkio akademiją (LŽŪA) studijuoti žemėtvarkos stojo kaimo vaikai. Buvo numatyta priimti 50 studentų, bet buvo priimti 55. Dalis studijų nebaigė. A. Maldeikis, A. ir J. Smailytės buvo ištremti į Sibirą. Studijas baigė ir diplominius darbus apsigynė 39.

Penkeri studijų metai prabėgo nepastebimai. Pagarbiai prisimenu mus mokiusius dėstytojus. Labai taktiškas ir pedantiškas buvo katedros vedėjas B. Radvila. Tikri savo specialybės fanatikai buvo dėstytojas P. Variakojis, doc. P. Butrimas, jie mus mokė pažinti geodezijos ir aukštosios geodezijos dalykus. Šie žmonės gebėjo įdiegti meilę pasirinktai profesijai. Didelį savo dėstomų disciplinų išmanymą rodė

1954 m. žemėtvarkininkų laida

prof. J. Petraitis, prof. V. Ruokis, doc. P. Vainauskas, daug gyvenimiškos patirties perdavė dėstytojai P. Kaušakys, prof. M. Kosčiauskas, J. Mikėnas ir kiti.

Geodezijos praktika Navaršonyse (Panevėžio r.). 1952 m.

Kurso draugai buvo įvairaus amžiaus, bet gana imlūs ir žingeidūs studentai. Būtų galima daug pasakoti apie mokomąsias ir gamybines praktikas, vyrų nuotykius kariniame poligone (dalyvaudavome karinėse stovyklose ir nekantriai laukdavome, kada prabėgs tos dienos, nes nusibosdavo valgyti košę). Nelengvos buvo ir studentų gyvenimo sąlygos, nešildomos studijų patalpos ir bendrabučiai, džiaugdavomės nemokamai akademijos valgykloje gaudavę sriubos. Kurso draugas Č. Martyšius sakydavo, jog studijų metai buvo gražiausi jo gyvenime, nepavalgę, kukliai apsirengę sėmėmės mokslo gudrybių ir stengėmės mokytis kuo geriau, kad pateisintume tėvų lūkesčius bei viltis, kad baigę mokslus ir dirbdami palengvintume jiems gyvenimą.

Sunkumai ir nepritekliai padarė mus dvasingesnius, netapome pinigų ir daiktų vergais. Reikia pasidžiaugti, kad baigus studijas tarp bendramokslių susikūrė trys gražios šeimos, o iš viso net devynios žemėtvarkininkų šeimynos. Baigęs mokslus ir bendraudamas su draugais, susidariau įspūdį, kad mano mokslo draugai gėdos Akademijai nepadarė. Norėjosi, kad visi dirbtume Žemės ūkio ministerijos Žemėtvarkos valdyboje, nes ten tuo metu jaunų specialistų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, labai trūko.

Mūsų kurse buvo dvi grupės. Pirmąją baigė 19, antrąją - 20. Seniūnu pirmoje grupėje buvau aš, antroje - V. Čeginskas. Įvairiai klostėsi žmonių likimai, bet svarbiausia, kad net 35 iš 39 baigusiųjų dirbo žemėtvarkos srityje. Kadangi ir aš joje darbavausi, turėjau galimybę stebėti specialistų brendimą ir tikėjau, kad netolimoje ateityje jie tars savo žodį. Taip ir įvyko. Praėjus 5-8 metams po studijų baigimo, net 20 kolegų jau dirbo atsakingose vadovų pareigose. Buvo juokaujama, kad tuometį Respublikinį žemėtvarkos projektavimo institutą valdo LŽŪA IV laidos žemėtvarkininkai.

Teko dirbti sykiu su Nepriklausomos Lietuvos matininkais, todėl puoselėjome senųjų matininkų tradicijas, organizavome tarprespublikines konferencijas žemėtvarkos, dirvožemio, geodezijos klausimais, rašėme straipsnius, kartu su veteranais dalyvavome saviveikloje. Teko dirbti įvairius tarpūkinės ir vidaus žemėtvarkos, teritorinio planavimo, žemės kadastro, geodezinės nuotraukos, žemės apskaitos, įvairaus mastelio žemėlapių kūrimo darbus, o atkūrus Lietuvos nepriklausomy-

bę – dalyvauti atkuriant žemės nuosavybę.

Sovietmečiu Liaudies ūkio pasiekimų parodoje Maskvoje buvo pristatomi žemėtvarkos projektai. Be kitų tokių konkursų dalyvių, net trys kurso draugai (B. Bartuškienė, V. Skuodžiūnas ir J. Zubrus) buvo apdovanoti aukso, sidabro ir bronzos medaliais. Vėliau Č. Martyšiui ir V. Skuodžiūnui buvo suteikti Lietuvos nusipelniusiųjų inžinierių vardai. Buvo ir kitokių skatinamųjų įvertinimų. Atkūrus nepriklausomybę ir leidžiant Žemės ūkio enciklopediją bei kitus leidinius juose kaip padarę indėlį į žemės tvarkymo plėtrą Lietuvoje aprašyti V. Čeginskas, V. Skuodžiūnas ir kiti. Tai parodo ir mūsų darbų išliekamąją vertę.

Ženklinamos žemės ribos Širvintų r. Musninkų kadastro vietovėje. Riboženklį apkasa Juozas Zubrus, 1997 m.

Trumpai apžvelgsiu LŽŪA IV laidos mokslo draugų gyvenimus.

Romas Antaniūnas (g. 1927-09-15). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos inžinierius (1954-1957), Vilniaus m. vykdomojo komiteto Geodezijos tarnybos viršininkas (1957-1961), Komunalinio ūkio projektavimo instituto Tyrinėjimo skyriaus viršininkas (1961-1971), Inžinerinių tyrinėjimų instituto Geodezijos skyriaus viršininkas (1971-1988).

Algirdas Bartuška (g. 1928-10-23). Šakių r Gelgaudiškio MTS inžinierius (1954-1958), Šakių r. vyriausiasis žemėtvarkos inžinierius (1958-1967), ŽŪM Žemėtvarkos valdybos vyriausiasis žemėtvarkos inžinierius (1967-1968) RŽPI Kauno žemėtvarkos skyriaus grupės vadovas, vyriausiasis projektų inžinierius (1968-1988). Mirė 1988 m.

Algis Baruolis (g. 1929-06-22). Tarybinių ūkių vyriausiosios valdybos Žemėtvarkos skyriaus inžinierius (1954-1956), Kauno kelių tiltų statybos eksploatavimo tresto inžinierius (1957-1989). Mirė 2008 m.

Elena Butkutė Jankauskienė (g. 1930-09-15). Širvintų r. Giedraičių MTS, Trakų MTS, Zarasų MTS inžinierė (1954-1960), Širvintų r. vyriausioji žemėtvarkos inžinierė (1960-1985).

Valensas Viktoras Čeginskas (g. 1929-05-21). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos operatyvinio sąstato Kaune inžinierius, grupės viršininkas, padalinio (partijos) viršininkas (1954-1961). RŽPI vyriausiojo inžinieriaus pavaduotojas, Techninio skyriaus vedantysis inžinierius, vyriausiasis specialistas informacijai (1961-1990), 1990-1997 m. - Seimo nario padėjėjas, Seimo Kaimo reikalų komiteto pirmininko patarėjas (1990-2001).

Albinas Danilevičius (g.1928-06-01). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos inžinierius techninei kontrolei (1954-1958), žemės ūkio ministro padėjėjas, kolegijos sekretorius, sekretoriato viršininkas (1958-1970). RŽPI Vilniaus žemėtvarkos skyriaus vyresnysis inžinierius (1970-1973) Mirė 1987 m.

Juozas Gasparavičius (g.1927-01-20). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos inžinierius (1954-1958), Geologijos valdybos Paieškų žvalgybos ekspedicijos inžinierius (1958-1960), Jurbarko tarpkolūkinės statybos organizacijos inžinierius (1961-1963). Valstybinio banko, Lietuvos banko Marijampolės skyriaus darbuotojas (1963-1996). Mirė 2014 m.

Aldona Gilytė Pautienienė (g. 1929-02-10). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Kauno padalinio inžinierė (1954-1961), RŽPI Kauno žemėtvarkos skyriaus vyresn. inžinierė (1961-1980), Mokslinės ekspedicijos inžinierė (1980-1984), Kauno r. Vilkijos kol. vyr. agronomės pavaduotoja (1984-1992), Kauno r. Vilkijos apylinkės agrarinės tarnybos inžinierė (1992-1996).

Alfonsas Gricius (g. 1928-12-23). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos inžinierius (1958-1959), Kauno elektros darbų įmonės projektavimo darbų grupės inžinierius (1959-1995). Mirė 2002 m.

Vaclovas Inta (g. 1929- 01- 02). Aerofotogeodezijos įmonės Kaune inžinierius (1954-1955), Autokelių projektavimo instituto inžinierius (1955-1958). Marijampolės r. Architektų grupės geodezininkas (1958-1961), Žemės ūkio statybos projektavimo instituto Raseinių grupės. inžinierius (1961-1962), projektavimo instituto „Lietkelprojektas“ Inžinerinių tyrinėjimų skyriaus inžinierius, grupės vadovas (1999-1989). Mirė 1989 m.

Juozas Koncevičius (g.1928-10-02). Vilniaus r. Rudaminos MTS inžinierius (1954-1957), ŽŪM Žemėtvarkos valdybos techninės kontrolės inspektorius, vyresnysis inžinierius (1957-1959), Lietuvos Liaudies ūkio tarybos inžinierius (1959-1961), Vilniaus m. Vietinio ūkio valdybos inžinierius (1961-1964), RŽPI vyriausiasis. inžinierius, direktoriaus pavaduotojas, Materialinio tiekimo skyriaus darbuotojas (1964-2001). Parengė ir išleido LŽŪA IV laidos žemėtvarkininkų metraštį (1996). Mirė 2001m.

Juozas Kapturauskas (g.1931-09-19). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos inžinierius (1954-1955), Troškūnų r. J.Žemaitės kol. pirmininkas (1955-1961), Kelių projektavimo instituto inžinierius (1961-1972), RŽPI Kauno žemėtvarkos skyriaus inžinierius, Instituto techninio skyriaus vyriausiasis specialistas (1972-1991).

Antanas Kęstutis (g.1929-05-04). Vilniaus r. Paberžės MTS inžinierius (195-1956), Geležinkelių valdybos Vilniaus apygardos inžinierius, Vilniaus m. vykdomojo komiteto Geodezijos tarnybos inžinierius, Komunalinio ūkio projektavimo instituto darbuotojas (1956-1993).

Vytautas Kirkliauskas (g.1929-09-02). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Kauno geodezijos padalinio inžinierius (1954-1956), Kaišiadorių MTS inžinierius (1956-1958), Kaišiadorių r. vyriausiasis žemėtvarkos inžinierius (1958-1960), Kelių projektavimo instituto inžinierius (1960-1992). Kauno r. žemėtvarkos skyriaus agrarinės tarnybos inžinierius (1992-1995). Mirė 2006 m.

Stasė Kondrotaitė Drujetienė (g.1930-02-07). Ukmergės r. Deltuvos MTS inžinierė (1954-1961), RŽPI Kauno žemėtvarkos skyriaus inžinierė (1961-1976), Ukmergės r. vyriausioji žemėtvarkos inžinierė, inžinierė žemėtvarkininkė (1976-1994).

Janina Lapelytė Čeberakienė (g.1930-01-01). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Panevėžio padalinio inžinierė (1954-1956), Miestų statybos projektavimo instituto Panevėžio skyriaus darbuotoja (1956-1986).

Marijonas Leonavičius (g.1928-01-15). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Kauno skyriaus inžinierius (1954-1961), Pramoninės statybos projektavimo, Komunalinio ūkio projektavimo institutų darbuotojas (1961-1965), RŽPI Šiaulių žemėtvarkos skyriaus viršininkas (1965-1966), ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Žemės naudojimo skyriaus viršininkas (1966-1973), Žemės ūkio ekonomikos mokslinio tyrimo instituto vyr. mokslinis bendradarbis (1973-1976), RŽPI Vilniaus žemėtvarkos skyriaus vyr. projektų inžinierius (1976-1986).

Jonas Liūdžius (g. 1928-02-22). Priekulės MTS inžinierius (1954-1956), Priekulės MMS, inžinierius melioratorius, Klaipėdos MMS direktorius, Klaipėdos MSV viršininkas (1956-1971), Klaipėdos statybos tresto statybos valdybos viršininkas (1971-1989).

Vanda Liukpetrytė Meidūnienė (g.1927 m). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos operatyvinio sąstato Kaune inžinierė (1954-1956), Kauno m. Techninės inventorizacijos biuro inžinierė (1956-1970). Mirė 1970 m..

Vytautas Loda (g.1930-04-09). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Kauno geodezinių darbų padalinio inžinierius, grupės vadovas (1954-1961), RŽPI Kauno geodezijos skyriaus grupės vadovas, redaktorius (1961-1968), ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Dirvų apsaugos skyriaus viršininko pa-

vaduotojas (1968-1971). RŽPI Gamybos planavimo skyriaus viršininko pavaduotojas, Vilniaus žemėtvarkos skyriaus inžinierius (1971-1988). Mirė 2004 m.

Juozas Lukoševičius (g. 1928-12-28). Aerofotogeodezinių tyrinėjimų instituto inžinierius (1954-1963), Kauno r. I. Mičiurino kol. pirmininkas (1963-1965), RŽPI Kauno žemėtvarkos skyriaus inžinierius, grupės vadovas (1965-1982), Kauno kelių valdybos inžinierius (1982-1988). Mirė 1993 m.

Juozas Marčiulionis (g.1930-11-09). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Kauno padalinio inžinierius, žemėtvarkos grupės viršininkas (1954-1961), RŽPI Kauno žemėtvarkos skyriaus grupės vadovas, vyriausiasis projektų inžinierius, skyriaus viršininko pavaduotojas, skyriaus viršininkas (1961-1990). Mirė 2011 m.

Česlovas Martyšius (g.1927-09-21). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Kauno padalinio inžinierius, grupės vadovas (1954-1961), RŽPI Kauno žemėtvarkos skyriaus grupės vadovas, vyriausias projektų inžinierius, RŽPI Vilniaus žemėtvarkos skyriaus viršininko pavaduotojas (1961-1990). Mirė 2002 m.

Antanas Mikalauskas (g.1928-05-31). Lazdijų MTS inžinierius (1954-1957), ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Kauno žemėtvarkos padalinio inžinierius (1957-1961), RŽPI Kauno žemėtvarkos skyriaus inžinierius, grupės vadovas, vyriausiasis projektų inžinierius (1961-1989).

Bronius Paulauskas (g.1928-08-13). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Klaipėdos padalinio inžinierius (1954-1956), Sedos MTS inžinierius (1956-1957), Kretingos MMS meistras, darbų vykdytojas (1957-1960). Valstybinio banko Kretingos skyriaus darbuotojas (1960-1961), Kretingos MSV baro vadovas (1961-1962), Klaipėdos žemės darbų mechanizacijos valdybos inžinierius (1962-1965), Kretingos MSV baro vadovas (1965-1990). Mirė 1997 m.

Anelė Radzevičiūtė-Mažeikienė (g.1930-01-13). Alytaus r. Alovės MTS inžinierė (1954-1959), ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Kauno padalinio inžinierė (1959-1961), RŽPI Kauno žemėtvarkos, Panevėžio žemėtvarkos, Vilniaus žemėtvarkos skyrių inžinierė (1961-1985). Mirė 1999 m.

Aloyzas Samas (g.1926-05-23). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos inžinierius, inžinierius inspektorius, Žemės tvarkymo valdybos inžinierius žemės tvarkytojas (1954-1959), Vilniaus m. žemės tvarkytojas (1959-1960), Ministrų Tarybos referentas (1960-1962), RŽPI Gamybos planavimo skyriaus inžinierius (1962-1965), Vilniaus universiteto Gamtos fakulteto dėstytojas, Kartografijos skyriaus vedėjas (1965-1972), Vyriausiosios enciklopedijų redakcijos Iliustravimo ir kartografijos skyriaus vedėjas (1972-1986). Enciklopedijoms parengė apie 1500 žemėlapių. 1997 m. išleido knygą „Žemėlapiai ir jų kūrėjai“. Rašė spaudoje. Mirė 2005 m.

Birutė Saukaitytė Bartuškienė (g.1929-02-18). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Kauno padalinio inžinierė (1954-1961), RŽPI Kauno žemėtvarkos skyriaus vyresnioji, vedančioji inžinierė (1961-1984).

Vytautas Skuodžiūnas (g.1930-09-20). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Kauno padalinio inžinierius, techninės kontrolės inspektorius, vyresnysis inžinierius žemės tvarkytojas (1954-1958), Liaudies kontrolės komiteto instruktorius (1958-1961), RŽPI direktorius (1961-1991). Valstybinio žemėtvarkos instituto direktoriaus patarėjas, Techninio skyriaus vyriausiasis specialistas, direktoriaus pavaduotojas (1991-1999), žurnalo „Žemėtvarka ir hidrotechnika“ vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojas (2001-2010). LŽHIS Garbės narys (1999). Apdovanotas ŽŪM garbės ženklu (2008), Nacionalinės žemės tarnybos prie ŽŪM garbės ženklu (2014). Knygų apie žemėtvarką bendraautoris.

Gražina Starkauskaitė Kavaliauskienė (g.1929-07-12). Širvintų r. Gelvonų MTS inžinierė (1954-1959), Kauno r. žemėtvarkos skyriaus, Kauno sausinimo sistemų valdybos inžinierė (1959-1961).

Aldona Statkutė Mikalauskienė (g.1929-05-06). Skuodo r. Židikų MTS inžinierė (1954-1955), Lazdijų r. vyriausioji žemėtvarkos inžinierė (1955-1958), ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Kauno žemėtvarkos padalinio inžinierė (1958-1961), RŽPI Kauno žemėtvarkos skyriaus inžinierė (1961-1984).

Petras Šimėnas (g.1929-02-06). Pandėlio MTS inžinierius (1954-1958), Pandėlio r. vyriausiasis žemėtvarkos inžinierius (1958-1962), RŽPI Panevėžio žemėtvarkos, Vilniaus žemėtvarkos skyrių vyresnysis, vedantysis inžinierius (1962-1989). Organizavo dailės ir karikatūrų parodas. Mirė 1999 m.

Henrikas Vytautas Šarka (g.1930-03-29). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Kauno geodezijos padalinio inžinierius, redaktorius, grupės vadovas (1954-1961), RŽPI Techninio skyriaus vyresnysis inžinierius, Šiaulių žemėtvarkos skyriaus viršininkas (1961-1991), VŽI Šiaulių žemėtvarkos skyriaus vyresnysis inžinierius (1991-1997). Mirė 2003 m.

Laima Tamašauskaitė Baruolienė (g.1929-05-09). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Kauno žemėtvarkos padalinio inžinierė (1954-1961). RŽPI Kauno kartografijos skyriaus vyresnioji inžinierė, grupės vadovė (1961-1984).

Kazys Tonkūnas (g.1931-10-04). Žemės ūkio aerofotogeodezijos įmonės inžinierius, grupės vadovas, būrio viršininkas (1954-1961), tresto „Prammontažas“ inžinierius (1961-1972), Gelžbetoninių konstrukcijų tresto darbų vykdytojas (1972-1973), RŽPI Kauno žemėtvarkos, Kauno geodezijos, Kauno kartografijos skyrių vyresnysis inžinierius (1973-1991).

Marija Tvarevičiūtė-Kutkevičienė (g.1930-02-13). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Kauno žemėtvarkos padalinio inžinierė (1954-1956), RŽPI Dirvožemio, Kauno žemėtvarkos skyrių inžinierė (1964-1985). Mirė 1990 m.

Česlovas Vilimas (g.1928-01-18). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Šiaulių žemėtvarkos padalinio inžinierius (1954-1955), Mažeikių MTS inžinierius (1955-1962), Mažeikių kelių valdybos inžinierius (1962-1992). Mirė 2006 m.

Napoleonas Zauka (g. 1929-01-05). Kauno žemės ūkio statybos projektavimo instituto inžinierius, vyr. projektų inžinierius (1954-1987). Mirė 1987 m.

Juozas Zubrus (g.1929-02-02). ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Kauno žemėtvarkos padalinio inžinierius (1954-1955), Kybartų MTS inžinierius (1955-1960), ŽŪM Žemėtvarkos valdybos techninės kontrolės inžinierius inspektorius (1960-1961), RŽPI, VŽI Techninio skyriaus vyriausiasis projektų inžinierius, vyriausiasis žemėtvarkininkas, Vilniaus žemėtvarkos, Vilniaus kartografijos skyrių inžinierius (1961-1997).

Tokie LŽŪA IV laidos žemėtvarkos specialistų darbai ir likimai. Tai buvo neeilinė absolventų laida. Visiems jiems teko patirti nepriklausomos Lietuvos, karo ir pokario, sovietmečio ir vokiečių okupacijos metus. Su jais daugelį metų bendravau, domėjausi jų darbo ir visuomenine veikla, tad galiu drąsiai teigti, jog jie dirbo sąžiningai ir profesionaliai, palikdami gilų pėdsaką žemėtvarkoje.

Iš 39 prieš 60 metų baigusiųjų LŽŪA, dabar gyvų likę vos 18. Iš tų 18 net 12 jau sulaukė 85-mečio. Kiek leidžia galimybės, nepamirštame vieni kitų: prisimename, kiekvienais metais susitinkame.

Po 60 metų susitikome nebe visi...

Sigitui Kumetaičiui – 80

Buvęs ilgametis Jurbarko MSV vyriausiasis inžinierius bei Jurbarko rajono melioracijos tarnybos vedėjas Sigitas Kumetaitis 2015 m sausio 8 d. mini aštuoniasdešimtąjį gimtadienį.

Jubiliatas gimė Šakių r. Daukantiškių kaime. Čia formavosi jo atkaklus charakteris. Pasirinkęs melioratoriaus profesiją, jis įstojo į LŽŪA Hidromelioracijos fakultetą ir 1959 m. įgijo hidrotechnikos inžinieriaus kvalifikaciją. Tai buvo laikai, kai melioracijos mastai didėjo, melioracijai reikėjo daug jaunų, energingų ir darbščių specialistų. Jubiliatas savo praktinės veiklos kelią pradėjo Vilkaviškio MMS darbų vykdytoju, nuo 1960 m. pavasario dirbo Kazlų Rūdos MMS darbų vykdytoju, o 1963 m. paskirtas šios organizacijos vyriausiuoju inžinieriumi.

Pertvarkius Lietuvos administracinį suskirstymą, buvo reformuota ir melioracijos sistema – įkurtos melioracinės statybos valdybos. Būdamas vos 28-erių Jubiliatas buvo paskirtas Jurbarko melioracinės statybos valdybos vyriausiuoju inžinieriumi. Tai buvo naujas ir ženklus Jubiliato gyvenimo ir veiklos etapas. Žemių sausinimui ir kultūrinimui Sigitas atidavė 20 darbingiausių metų, netausodamas savo jėgų ir gebėjimų. Per šį laikotarpį neatpažįstamai pasikeitė Jurbarko melioracijos įmonė. Buvo pastatyta nauja jos bazė, daug gyvenamųjų namų, keleriopai padidėjo technikos parkas, labai išaugo valdyboje dirbančių specialistų gretos. S. Kumetaitis sumaniai ir reikliai vadovavo Jurbarko MSV melioracijos specialistų būriui. Jų dėka Jurbarko rajone nusausinta ir sukultūrinta 94 tūkst. ha užmirkusių dirvų, atlikta daug kitų labai svarbių žemės ūkiui darbų. S. Kumetaičio nuopelnai Lietuvos melioracijai neliko nepastebėti. 1979 m. Jubiliatui buvo suteiktas Lietuvos nusipelniusio melioratoriaus vardas.

1983 m. S. Kumetaitis buvo paskirtas Jurbarko melioracijos eksploatavimo valdybos viršininku. Vėlesnės reorganizacijos ir dažna kaita valdžios ešalonuose neatsiliepė Jubiliato pasirinktam keliui – visą šį laikotarpį Sigitas nuoširdžiai dirbo, kad būtų išsaugotas melioratorių sukurtas turtas, efektyviai veiktų melioracijos sistemos ir būtų sudarytos sąlygos žemdirbiams našiai dirbti.

Išėjęs į užtarnautą poilsį, Jubiliatas nerimo be veiklos. Jis aktyviai dalyvavo organizuojamų konkursų gražiausioms rajono sodyboms nustatyti komisijų veikloje, sudarinėjo albumus ir katalogus. Sigitas randa prasmę ir kraštotyros veikloje. Domisi Jurbarko ir Šakių krašto istorija, bendradarbiauja leidžiant literatūrą šia tema.

Sulaukęs garbingo amžiaus, kaip ir anksčiau, Sigitas pilnas energijos, kupinas kūrybinių sumanymų. Jis vis dar aktyviai dirba Jurbarko susivienijimo „Sodai“ valdybos pirmininku, organizuoja seminarus, paskaitas įvairiomis sodininkystės temomis, ir gali būti pavyzdžiu jaunesniesiems kolegoms.

Mielą Jubiliatą nuoširdžiai sveikiname su garbingu jubiliejumi ir linkime stiprios sveikatos, ilgų metų, gyvenimo džiaugsmo ir kaip iki šiol, nesenti dvasia.

Kęstutis Naujokas

Algiui Kaziui Seniūnui – 80

Gražų 80 m. jubiliejų pažymėjo buvęs ilgametis Lietuvos žemės ūkio akademijos dėstytojas docentas Algis Seniūnas.

Jubiliatas gimė 1934 m. spalio 30 d. Biržų apskr. Pabiržės valsč. Padaičių kaime girininko šeimoje. 1946 m., šeimai persikėlus į Kauną, mokėsi 1-ojoje vidurinėje mokykloje, o 1949 m. tėvą perkėlus dirbti į Alytaus miškų ūkį, 1953-aisiais baigė Leipalingio

vidurinę mokyklą ir įstojo į LŽŪA Hidromelioracijos ir žemėtvarkos fakultetą. Čia studijuodamas ypač pamėgo turizmą. Šio pomėgio nemetė ir pradėjęs dirbti.

1958 m. baigęs studijas, pradėjo dirbti Respublikiniame vandens ūkio ir statybos treste Kaune darbų vykdytoju. Pirmieji inžinieriaus A. Seniūno žingsniai buvo ne tik dirvų sausinimas. Kai buvo statoma Kauno HES, daug pasidarbavo, padėdamas statyti ir įrengti Darsūniškio miestelio apsauginį pylimą, turėjusį saugoti nuo būsimos Kauno marių patvankos. Įrenginėjo Simno žuvininkystės ūkio tvenkinius, nemenkai padirbėjo ir Išlaužo žuvininkystės ūkyje. Bet daugiausia triūso įdėjo, sausindamas drenažu šlapias žemes. Jo asmeninis įnašas – apie 1000 nusausintų hektarų.

1968 m. A.Seniūnas įstojo į LŽŪA stacionarinę aspirantūrą. Apibendrinęs trejų metų tyrimo duomenis, 1972 m. apgynė mokslų kandidato (dabar daktaro) disertaciją. Po aspirantūros liko dirbti LŽŪA Melioracijos katedroje. Ėjo asistento, vėliau vyresniojo dėstytojo, o nuo 1975 m. docento pareigas. Turėdamas didelę praktinio darbo patirtį, bendradarbiavo ne tik su studentais, bet ir su gamybininkais. Vadovavo hidrotechnikos inžinierių kvalifikacijos kursams. Doc. A. Seniūno veikla apėmė pedagogo, mokslininko, visuomenininko sritis. Jis skaitė paskaitas hidromelioracijos, ekonomikos specialybių studentams, vadovavo diplominiams darbams, studentų mokslinės draugijos veiklai. Parengė nemažai mokymo priemonių ir laboratorinių darbų metodinės literatūros.

Jubiliatas aktyviai dirbo ir mokslinį darbą. Parašė daugiau nei 50 straipsnių ir patarimų melioracijos klausimais, kurie buvo išspausdinti įvairiuose žurnaluose, laikraščiuose, LŽŪA mokslo darbuose. 1994 m. ūkininkų pageidavimu kartu su doc. A. Sakalausku parengė ir išleido knygelę „Kaip pačiam nusausinti ir sukultūrinti šlapias žemes“. Buvo daugelio akademinių studentų grupių kuratorius, vadovavo mokslinėms ir gamybinėms praktikoms, auklėtinių ir studentų buvo gerbiamas ir mylimas.

1994 m. išėjęs į pensiją, baigė susiremontuoti prie pat Lietuvos sienos esantį apleistą žvejų namelį Latvijos Nidoje ir visas vasaras leidžia prie Baltijos jūros. Čia visą laiką girdėti jūros ošimas, o po audros gelsvame smėlyje gali aptikti gintaro gabalėlių.

Mielas Algi, nuoširdžiai sveikiname garbingos sukakties proga. Linkime, kad ši gimtadienio šventė ilgam paliktų giedrią nuotaiką, kad ateities metus lydėtų gera sveikata, gyvenimo džiaugsmas ir energija.

Alfredas Kėželis

Benjaminui Broniui Šukiui – 80

Melioracijos veteranas, buvęs ilgametis Respublikinio vandens ūkio projektavimo instituto Šiaulių skyriaus (dabar UAB „Šiaulių hidroprojektas“) darbuotojas Benjaminas Bronius Šukys pažymi garbingą aštuoniasdešimties metų jubiliejų.

Jubiliatas gimė 1935 m. sausio 4 d. Anykščių r. Vaitkūnų k. 1959 m. baigęs Svėdasų vidurinę mokyklą, įstojo į Panevėžio hidromelioracijos technikumą ir 1962 m. įgijo hidrotechniko kvalifikaciją. Tais pačiais metais pagal paskyrimą Benjaminas atvyko dirbti į Kelmės MSV meistru.

Po dvejų metų darbo gyvenimo aplinkybės privertė Benjaminą išvykti į Šiaulius ir keisti darbo pobūdį. 1963 m. jis tapo RVŪPI Šiaulių skyriaus darbuotoju. Pareigingas, kruopštus, sumanus jaunasis specialistas nuolat buvo keliamas pareigose, premijuojamas, neužilgo tapo vyresniuoju inžinieriumi, grupės vadovu. Daugumą melioracijos projektų jis rengė Akmenės, Mažeikių, Telšių rajonų ūkiuose. Jo atliekami tyrinėji-

mo darbai buvo itin aukštos kokybės, o projektiniai sprendimai - logiški ir ekonomiški. Savo patirtį noriai perduodavo praktikantams, jaunesniems specialistams. Sumažėjus melioracijos darbų, 1992 m. pradžioje Jubiliatui buvo pavesta rengti žemės reformos žemėtvarkos projektus Mažeikių r. Krakių, Bugenių ir Purvėnų žemės ūkio įmonių, vėliau tapusių to paties pavadinimo kadastro vietovėmis, teritorijose. Benjaminas puikiai sutarė su kolegomis žemėtvarkininkais, mokėjo bendrauti su kaimo žmonėmis, tapo sumaniu žemėtvarkininku, visų mėgstamu matininku. Sąžiningas šio žmogaus darbas pažymėtas daugeliu garbės raštų, padėkų. Taip kasdieniuose darbuose ir rūpesčiuose prabėgo keturiasdešimt metų. 2003-siais Benjaminas išėjo į užtarnautą poilsį.

Tapęs pensininku, Jubiliatas neprarado turėto aktyvumo. Užsiima sodininkyste, domisi Lietuvos istorija, etnografija, geografija, politika, mėgsta keliauti, grybauti, yra žvalus ir sportiškas. Su Jubiliatu visur kartu būna ir jo žmona Onutė – tos pačios laidos ir specialybės, RVŪPI Šiaulių skyriaus inžinierė. Jos patarimai daug kur buvo svarūs, dabar kartu jiedu puoselėja sodo sklypą, tariasi įvairiais gyvenimo klausimais.

Garbingo Jubiliejaus proga linkime Tau, Beniau, didžiuotis kupinu tavo prasmingų darbų aruodu, gyvenimo džiaugsmo ir tvirtos sveikatos dar daugelį metų.

Buvusių bendradarbių vardu
Petras Raudonis

Leonui Vigėliui – 80

2015 m. sausio 14 d. melioracijos veteranui Leonui Vigėliui sukako 80 metų

Jubiliatas gimė Rokiškio r. netoli Kamajų Pakluonių k. Kamajuose 1954 m. baigė vidurinę mokyklą. 1958 m. įstojo į LŽŪA studijuoti hidromelioracijos.

1963 m. įgijęs hidrotechnikos inžinieriaus diplomą pagal paskyrimą atvyko dirbti į Pasvalio MSV. Pradėjęs dirbti meistru, vėliau tapęs darbų vykdytoju, gerai susipažino su melioracijos darbų praktika. Gerų specialistų reikėjo ir Panevėžio hidromelioracijos technikumui, tad 1965 m. jis persikėlė į Panevėžį ir tapo technikumo dėstytoju. Nuo 1968 m. tris metus dirbo Respublikinio vandens ūkio projektavimo instituto Panevėžio skyriuje grupės vadovu.

Pačių intensyviausių melioracijos darbų šalyje laikotarpiu 1971 m. Jubiliatas pavasarį buvo pakviestas dirbti į Melioracijos ir vandens ūkio ministeriją., kur buvo paskirtas Projektavimo darbų ir ekspertizės skyriaus viršininko pavaduotoju. Po penkerių metų tapo šio skyriaus viršininku ir ėjo šias pareigas iki Melioracijos ir vandens ūkio ministerijos reorganizavimo. Jubiliato uždavinys buvo planuoti ir koordinuoti projektų parengimą, kad jie būtų parengti laiku, atlikti projektų ekspertizę, prižiūrėti, kad tyrinėjimo bei projektavimo darbų kaina atitiktų darbų apimtį. Savo pareigas L. Vigėlis ėjo puikiai, dauguma problemų su projektuotojais jis išspręsdavo dalykiškai ir ramiai. Prasidėjus įvairioms reorganizacijoms 1988-1991 m. jis buvo Gamybinio statybos ir montavimo susivienijimo „Lietuvos melioracija“ Mokslo, technikos ir ekspertizės skyriaus viršininko pavaduotojas ir dirbo tą patį projektų eksperto darbą.

Po šalies nepriklausomybės atkūrimo 1991 m. L.Vigėlis pradėjo dirbti Žemės ūkio ministerijos Valstybinės projektų ir sąmatų ekspertizės skyriuje vėliau pertvarkytame į UAB „Valstybinė projektų ir sąmatų ekspertizė”. Čia tęsė eksperto darbą, reikliai ir principingai nagrinėjo melioracijos projektus, pateikdavo projektų autoriams pagrįstas pastabas kaip juos tobulinti. Bendrovėje dirbo 18 metų ir tik 2009 m. išėjo į užtarnau-

tą poilsį. Su žmona Vilija išaugino šaunius vaikus – Daivą ir Vytautą, dabar Jubiliatas džiaugiasi keturiomis anūkėmis.

Žmogaus gyvenimas matuojamas ne metais, o nuveiktais darbais. Gražaus Jubiliejaus proga linkime geros nuotaikos ir sveikatos, ilgų gyvenimo metų, tikėjimo ateitimi ir nuveikto darbo prasmingumu.

Buvusių bendradarbių vardu
Vytautas Bubėnas

Feliksui Mikuckiui –70

Buvęs ilgametis LŽŪA ir LŽŪU Vandens ūkio ir žemėtvarkos fakulteto docentas daktaras Feliksas Mikuckis pasitiko 70-ąjį jubiliejų.

Jubiliatas gimė 1944 m. spalio 12 d. Pasvalio vienkiemyje. 1959 m. baigė septynmetę, o 1963 m. vidurinę mokyklą. 1963 m. į LŽŪA Hidromelioracijos ir žemėtvarkos fakultetą. Studijas pertraukė tarnyba kariuomenėje. Grįžęs toliau mokėsi fakultete. Nors būsimajam hidrotechnikos inžinieriui teko daug laiko skirti pagrindinėms studijoms, laisvalaikį jis praleisdavo prie molberto, studijavo tapybą Visuomeninių profesijų fakultete, buvo šio fakulteto pirmosios laidos absolventas. 1970 m. įgijo hidrotechnikos inžinieriaus kvalifikaciją.

Dar studijų metu darbštus, gabus studentas buvo pakviestas dirbti laborantu Inžinerinių konstrukcijų katedroje, o baigęs studijas tapo šios katedros asistentu. Dėstė statybos disciplinas. 1971 m. ėmėsi mokslinio darbo. Neatsitraukdamas nuo tiesioginių pareigų 1979 m. apgynė mokslų kandidato (daktaro) disertaciją, o 1987 m. tapo docentu..

Per ilgus stropaus pedagoginio ir mokslinio darbo universitete metus parengė ir išleido nemažai studijų literatūros ir metodinių priemonių. Meninė prigimtis atsiveria kiekviename metodiniame leidinyje gausiai iliustruotomis schemomis, paveikslais padedančiais geriau suvokti žinias. Studentams parengė mokomąją knygą „Medžiagų atsparumas“. Net ir išėjęs į užtarnautą poilsį neužmiršo akademinio darbo. Per pastaruosius metus kartu su kolege parengė ir išleido studijų knygą „Medžiagų atsparumas“, paremtą ilgamete darbo su studentais patirtimi. Mokslinė veikla siejosi su statybinių medžiagų savybių tyrimais. Parašė per 70 straipsnių. 2007-2013 m. vadovavo Statybinių konstrukcijų katedros veiklai. Kolegos jį vertina už nuoširdumą, draugiškumą, siekį sudėtingose situacijose rasti teisingiausią sprendimą. Už aktyvią pedagoginę ir mokslinę veiklą apdovanotas Universiteto medaliu „Už nuopelnus“, Lietuvos žemėtvarkos ir hidrotechnikos inžinierių sąjungos padėkos raštu.

Jubiliatas daug laiko ir pastangų skyrė mokslinių leidinių redagavimui bei leidybai. Jis buvo ilgametis mokslinių žurnalų „Vandens ūkio inžinerija“ ir „Vagos“ atsakingasis sekretorius, šių leidinių redkolegijų narys.

Neužmiršta ir tapyba. Daugelyje jo paveikslų vykusiai derinamas apgalvotas meninis sprendimas ir tikrovės vaizdas, randami subtilūs būdai savo mintims išreikšti, menine kalba poetiškai įprasminami gyvenimas ir gamta.

F. Mikuckis dalyvauja universiteto šventiniuose renginiuose. Studijų metais dainavęs akademijos chore „Daina“, būdamas meniškos sielos, nepamiršta dainos ir šiandien. Neapleidžia pomėgio pažvejoti, kur galima ir pailsėti nuo kasdieninių rūpesčių, ir pabendrauti su draugais.

Darnioje šeimoje su žmona Birute Feliksas užaugino dvi dukras, turi penkis anūkus.

Jubiliejaus proga linkime Feliksui geros sveikatos, energijos, išlikti tokiam pat jaunatviškam, nuoširdžiam ir kūrybingam.

Buvusių bendradarbių vardu
Algimantas Patašius
Dainius Ramukevičius

Alvydui Gudoniui – 60

Gražų jubiliejų pažymėjo Rokiškio r. sav. administracijos Žemės ūkio skyriaus vyriausiasis specialistas Alvydas Gudonis. Alvydas – žmogus, visą gyvenimą paskyręs melioracijai, žemei, jos „gydymui“.

Jubiliatas gimė 1954 m. lapkričio 16 d. Rokiškio m. 1972 m. baigęs Rokiškio J.Tumo-Vaižganto vidurinę mokyklą, pasirinko studijas LŽŪA Hidromelioracijos ir žemėtvarkos fakultete. 1977 m. įgijęs hidrotechnikos inžinieriaus kvalifikaciją pradėjo dirbti Rokiškio MSV meistru, vėliau kaip geras specialistas ir sumanus organizatorius buvo paskirtas darbų vykdytoju. Daugelį metų jis rūpinosi viso rajono melioracijos statinių eksploatavimu. Šį nelengvą darbą Jubiliatas dirbo 14 metų iki 1991 m. Po šalies nepriklausomybės atkūrimo sumenkus melioracijos finansavimui, buvo priverstas pakeisti darbovietę, bet nuo melioracijos nenutolo ir nuo 1991 m. pradėjęs dirbti rajono Žemės ūkio skyriuje inžinieriumi melioracijos įrenginių priežiūrai toliau rūpinosi melioracijos sistemų eksploatavimu bei visais kitais rajono melioracijos reikalais. Šį darbą jis dirba iki šiol, tik pareigų pavadinimas šiek tiek keitėsi. Būdamas neabejingas savo prižiūrimos melioracijos šakos reikalams, Alvydas išgyvena, kad dalis įrengto drenažo nebeveikia, kad lėšų valstybei priklausančių melioracijos statinių priežiūrai ir remontui nepakanka,

Jubiliatas yra kompetentingas specialistas, patyręs ir sumanus inžinierius, gerai išmano melioracijos darbų technologijas. Melioracijai lėšų skiriama labai nedaug, o problemų šioje srityje apstu, tad ne visas jas galima išspręsti. Tad stengiasi kiek įmanoma racionaliau planuoti melioracijos darbus, prižiūri, kad jie būtų atliekami laiku ir būtų geros kokybės.

Alvydą pažįstame kaip paprastą, darbštų, taktišką, geranorišką kolegą. Laisvalaikiu jis mėgsta sportuoti, keliauti, žvejoti. Su žmona Laima užaugino dukrą Ievą bei sūnus Airidą ir Gedą.

Nors metai bėga, o problemų melioracijoje daug, Jubiliatas teisėtai gali pasidžiaugti, kad jo darbas davė ir duoda vaisių, kad jo žinios ir pastangos palaikyti rajono melioracijos sistemų efektyvų veikimą yra vertinamos.

Jubiliejaus proga linkime Alvydui stiprios sveikatos, ištvermės, kantrybės, sėkmės tolesniame gyvenimo kelyje.

Bendradarbių vardu
Danutė Žėglaitienė

Janui Masiukui – 60

Metai nesustodami bėga, bet suteikia žmogui gyvenimiškos patirties ir leidžia atlikti vis daugiau prasmingų darbų. 2014 m. gruodžio 16 d. UAB „Jonavos hidrotechnika“ statybos vadovas Jan Masiuk šventė savo 60 metų amžiaus sukaktį.

Jubiliatas gimė Šalčininkų r. Dumblės kaime. 1973 m. baigė Eišiškių vidurinę mokyklą, tarnavo kariuomenėje. Svajojo tapti mechaniku, tačiau likimas kartais nepaklūsta svajonėms. Taip atsitiko ir Janui. Po karinės tarnybos įstojo į LŽŪA Hidromelioracijos ir žemėtvarkos fakultetą ir 1981 m. jį baigęs tapo hidrotechnikos inžinieriumi. Pradėjo dirbti Šalčininkų MSV. Greitai tapo savo profesijos meistru. Statė užtvankas, tiltus ir kitus hidrotechnikos statinius Šalčininkų rajone.

Didele gyvenimo ir profesinės patirties mokykla Janui tapo darbas Baltarusijos Lydos mieste statant gyvenamuosius namus

išvedamos iš Vokietijos sovietų armijos kariškiams. Statybos darbų techninę priežiūrą vykdė vokiečių specialistai. Griežta kontrolė vertė dirbti ir mąstyti vakarietiškai, nuolat siekti geriausio rezultato. Jano vadovaujamo statybos padalinio darbai reiklių techninės priežiūros specialistų buvo įvertinti gerai.

1995 m. Janas su šeima persikelia gyventi į Jonavą ir pradeda dirbti UAB „Jonavos hidrotechnika“ statybos vadovu. Įsitvirtinti naujame kolektyve Jubiliatui nebuvo sunku, kadangi darbdami Lydos mieste buvome kolegos ir tų dvejų metų užteko gerai pažinti vieniems kitus. Greitai Janas tapo vienu geriausiu įmonės statybos vadovu. Jam buvo patikimi sudėtingiausi ir svarbiausi statybos objektai. Jubiliatas vadovavo Kybartų geležinkelio stoties lauko vandentiekio ir kanalizacijos tinklų statybai, Vilniaus miesto mazuto saugyklos priešgaisrinės siurblinės statybai, Kaišiadorių raj. Pastrėvio mažosios hidroelektrinės statybai. Tačiau svarbiausi Janui vadovaujant pastatyti objektai yra Kavarsko hidroelektrinė ir vėjo elektrinių parkas Benaičiuose, Kretingos rajone. Kavarsko hidroelektrinė buvo pastatyta per rekordiškai trumpą laiką ir hidroenergetikos specialistų pripažinta šiuo metu viena gražiausių ir moderniausių mažųjų hidroelektrinių Lietuvoje. Benaičiuose vėjo elektrinių parkas taip pat pasižymi savo išskirtinumu. Jėgainių aukštis siekia 110 m, jos yra vienos aukščiausių tokio tipo vėjo jėgainių Lietuvoje.

Janas turi gražią, darnią šeimą. Dar studijų metais vedęs žemėtvarkos specialybės studentę Angelę, užaugino dukras Kristiną ir Danutę. Džiaugiasi dviem vaikaičiais.

Gražaus jubiliejaus proga kolektyvo vardu sveikinu kolegą Janą, linkiu stiprios sveikatos, kuo geriausios kloties tolesniame darbe ir asmeninės laimės.

Kolektyvo vardu
Arūnas Gumauskas

Rimantui Šikšniui – 60

Rodos visai neseniai Biržų r. savivaldybės administracijos Žemės ūkio skyriaus vyresnysis inžinierius melioratorius Rimantas Šikšnys pažymėjo penkiasdešimtąjį gimtadienį, o 2014 m. gruodžio 17 d. jau šventė ir šešiasdešimtmetį.

Jubiliatas gimė Utenos r. Musteikių k. prie Alaušo ežero. Mokėsi Šikšnių pradžios, vėliau Sudeikių aštuonmetėje mokykloje. 1971 m. įstojo į Panevėžio hidromelioracijos technikumą, kurį baigęs 1975 m. įgijo hidrotechniko kvalifikaciją.

Jaunas specialistas atvyko dirbti į Biržų sausinimo sistemų valdybą ir buvo paskirtas didžiausio rajone Vabalninko eksploatacijos baro vyresniuoju inžinieriumi-ruožo viršininku. Jam buvo pavesta organizuoti melioracijos sistemų eksploatacijos darbus, vykdyti užsakovo funkcijas bei rūpintis melioracijos įrenginių sauga. Neužilgo jaunas specialistas jau savarankiškai organizavo melioracijos sistemų eksploatavimo darbus, atliko užsakovo funkcijas. 1988 m. vasarą Biržų MEV (buvusi SSV) buvo reorganizuota į Biržų MSV padalinį.

1991 m. sukuriama nauja Biržų r. valdybos melioracijos tarnyba. Jubiliatui – iniciatyviam, gabiam, sąžiningam specialistui tenka apsispręsti, kur toliau dirbti. Jis grįžta į melioracijos tarnybą ir paskiriamas jos vyriausiuoju inžinieriumi. Eidamas šias pareigas, R.Šikšnys jau sprendžia viso rajono melioracijos problemas, tvarko melioracijos statinių apskaitą, įgyja kompiuterinės apskaitos įgūdžių. Neskaičiuodamas darbo valandų, toliau kuruoja jam gerai žinomą Vabalninko eksploatacinį barą.

1995 m. melioracijos tarnybos priskiriamos apskričių administracijoms, bet 2002 m. melioracijos tvarkymo funkcijas grąžinus savivaldybėms, R.Šikšnys jau dirba Biržų r. savivaldybės žemės ūkio skyriuje. Melioracijos specialistų skaičius vėl sumažėja. Rimanto patirtis, žinios ir sumanumas nelieka nepaste-

bėti. Jis paskiriamas žemės ūkio skyriaus viršininko pavaduotoju melioracijos reikalams.

Jo patirtis ir gebėjimai, autoritetas tarp bendradarbių ir vadovų, darbštumas ir atsakingas požiūris į darbą lėmė, kad Jubiliatas ir šiandien sėkmingai dirba vyresniojo inžinieriaus melioratoriaus pareigose.

Rimantas darbštus, ramaus būdo, draugiškas, kuklus žmogus. Laisvalaikį, kurio lieka nedaug, skiria paties sodintam sodui. Yra tikras gamtos mylėtojas, puoselėja grožį, gėles, jo sode auga ir mažiau žinomų augalų veislių. Daugelį metų jis vadovavo sodininkų mėgėjų bendrijai. Sėkmingas ir asmeninis Jubiliato gyvenimas. Su žmona Vitalija užaugino sūnų Marių ir dukrą Vilmą, džiaugiasi jau ūgtelėjusia anūke.

Jubiliejaus proga sveikiname gerbiamą Rimantą, linkime ir toliau būti tokiam pat jaunatviškam ir nuoširdžiam. Sėkmės darbe ir asmeniniame gyvenime, geros sveikatos!

Antanas Valeckas

Alinos ir Kazio Tamulionių jubiliejus

UAB „Šiaulių hidroprojektas“ (buv. Respublikinio vandens ūkio projektavimo instituto Šiaulių skyriaus) darbuotojai Alina ir Kazys Tamulioniai pažymėjo prasmingas asmeninio gyvenimo sukaktis – abiem po šešiasdešimt.

Alina Tamulionienė (Laniauskaitė) gimė 1954 m. gruodžio 11 d. Panevėžio r. Orelių k., o aštuoniomis dienomis anksčiau - gruodžio 3 d. Pasvalio r. Kriklinių mstl. - Kazys Tamulionis. Baigę mokyklas, abu pasirinko studijas LŽŪA Hidromelioracijos ir žemėtvarkos fakultete ir 1978 metais įgijo hidrotechnikos inžinierių kvalifikacijas.

Jau studijų metais toje pačioje grupėje studijuojantys Alina ir Kazys pajuto, kad daug kur jų nuomonės ir charakteriai sutampa, pomėgiai panašūs ir kad lengva vienam su kitu rasti bendrą kalbą. 1978 m. baigę mokslus, jie vėl susitiko - šįkart Šiauliuose, RVŪPI Šiaulių skyriuje, ir netrukus susituokė.

Abu jubiliatai kilę iš labai gražių, vaizdingų vietovių. Alinos gimtinė – vos keli kilometrai nuo Krekenavos. Vaizdingas Josvainio upelis su natūralia augmenija, Linkavos hidrografinis draustinis, netoli ir Maironio eilėmis apdainuotas „susimąstęs tamsus Nevėžis“. Kazio gimtinėje netoli namų vandenis neša Pyvesos upė, šalia nuostabioji Žalioji giria. Tokia aplinka, gamtos peizažai suteikė pirmuosius gamtos pažinimo pojūčius, formavo ir jubiliatų charakterius.

Alina ilgą laiką dirbo RVŪPI Šiaulių skyriuje projektuotoja. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, sumažinus melioracijos darbų finansavimą, bendrovės darbuotojai dirbo ir kitus darbus. Alina taip pat pakeitė savo darbo pobūdį, tapo sąmatininke. Vienintelėje savo darbovietėje Jubiliatė dirba jau 36-erius metus, rengia projektinius sąmatinius skaičiavimus, atlieka kitus kompiuterinius darbus.

Kazys baigęs studijas iš pradžių dirbo Pasvalio MSV geodezininku, o nuo 1979 m. inžinieriumi RVŪPI Šiaulių skyriuje. Pareigingas ir gabus jaunasis inžinierius kilo karjeros laiptais: vyresnysis inžinierius, vadovaujantysis inžinierius, grupės vadovas. 1990 m. gruodžio mėnesį K. Tamulionis išrenkamas įmonės, kuri po reorganizacijos pavadinta Valstybinio vandens ūkio projektavimo instituto Šiaulių filialu, direktoriumi. Laikui bėgant keitėsi įmonės pavadinimai ir dabar ji - UAB „Šiaulių hidroprojektas“. Jubiliatas jai vadovauja jau 24-erius metus.

Tapęs direktoriumi, K. Tamulionis, matydamas, kad melioracijai skiriama vis mažiau

lėšų, pradėjo ieškoti kitokio pobūdžio darbų. 1992 m. pradžioje pradėti rengti žemės reformos žemėtvarkos projektai Akmenės, Kelmės, Mažeikių ir Pakruojo rajonuose. Įmonė ėmėsi šių darbų, tad daugumai darbuotojų buvo išsaugotos darbo vietos. Dabar UAB „Šiaulių hidroprojektas“ rengia ne tik melioracijos projektus, žemės reformos žemėtvarkos projektus, žemės konsolidavimo projektus, bet ir atlieka geodezinius matavimus, užsiima vandentiekio, kanalizacijos, hidrotechnikos, hidroenergetikos ir kitokių objektų projektavimu. Jubiliatas aktyviai dalyvauja visuose darbo baruose, konsultuoja darbuotojus, teikia siūlymus ir patarimus. Už nuoširdų ir sąžiningą darbą jis daug kartų apdovanotas garbės raštais, vyriausybės padėkomis.

Nuoširdūs, visada pasirengę padėti rasti išeitį – tokius Jubiliatus pažįsta bendradarbiai. Jie aktyvūs bendrovės rengiamų iškylų, ekskursijų dalyviai. Kartu su bendradarbiais džiaugsmo ir nelaimių valandomis. Nemažai laisvalaikio Tamulioniai skiria tėviškės sodybos bei sodo priežiūrai. Jie aktyviai dalyvauja Kriklinių miestelio bendruomenės renginiuose.

Darnioje Tamulionių šeimoje užaugo du vaikai. Sūnus Linas seka tėvų pėdomis, dirba toje pat bendrovėje, sūnus Arnas baigė fizikos studijas Vilniaus universitete, dirba ir gyvena Vilniuje.

Jubiliejaus proga Alinai ir Kaziui linkime tvirtos sveikatos, tikėjimo savo darbų prasmingumu, gyvenimo džiaugsmo, neišsenkančios optimizmo verdenės ir visokeriopos sėkmės.

Bendradarbių vardu
Arūnas Adomaitis, Petras Raudonis

Povilui Budvyčiui – 50

Ne kartą žengs žiema baltais arimais,
Ilsėsis žemė
po speigų skara, -
O mes visi, jaunystę prisiminę,
Ilgėsimės, kad buvo ji trumpa

2014 m. gruodžio 17 d. Šilutės r. sav. administracijos Kaimo reikalų skyriaus vedėjo pavaduotojui melioracijos reikalams Povilui Budvyčiui sukako 50 metų.

Povilas gimė ir augo Šilutės mieste. 1983 m. baigęs vidurinę mokyklą, pasirinko žemės gerintojo kelią ir įstojo studijuoti hidromelioracijos į LŽŪA. 1988 m. baigęs studijas ir įgijęs inžinieriaus diplomą, pradėjo dirbti Šilutės MSV meistru. Karjeros siekė nuosekliai kopdamas vis ant aukštesnio laiptelio. Nuo 1994 metų buvo darbų vykdytojas. 1995 m. pradėjo darbą valstybės tarnyboje – tapo Šilutės rajono žemės ūkio skyriaus melioracijos tarnybos inžinieriumi, o nuo 1997 m. šio skyriaus vedėjo pavaduotoju melioracijos reikalams.

Vykstant reorganizacijoms ir keičiantis įstaigos pavadinimui Povilas, būdamas geras savo srities specialistas, toliau dirba Šilutės rajono savivaldybės administracijos Kaimo reikalų skyriaus vedėjo pavaduotoju. Pareigingas, darbštus, gerai išmanantis melioracijos reikalus nuo projektavimo iki eksploatacijos. Jo patirtis, žinios ir domėjimasis naujovėmis padeda rasti optimalius sprendimus skirstant ir panaudojant melioracijos lėšas. Povilas visada pasirengęs pagal galimybes padėti rajono ūkininkams ir kitiems žmonėms spręsti problemas, kylančias dėl sutrikusio melioracijos sistemų veikimo.

Povilas aktyvus LŽHIS Šilutės skyriaus narys, dalyvauja Sąjungos renginiuose, nuoširdus ir tolerantiškas, gerbiamas kolegų, mielai bendrauja su skyriaus buvusiais darbuotojais. Jo prasmingas darbas ne kartą įvertintas.

Kartu su žmona Rima užaugino sūnus Modestą ir Jokūbą. Sūnus Modestas jau turi savo šeimą ir džiugina dviem anūkais.

Povilai, gražaus Jubiliejaus proga linkime Tau dar daug prasmingo darbo metų,

kad Tave visada lydėtų sėkmė, meilė, stiprybė, sveikata, kad įgyvendintum visus savo planus ir sumanymus. Linkim išlikti tokiam pat geranoriškam, supratingam ir norim, kad žinotum, jog kolektyvas Tavimi tiki, supranta, palaiko ir myli.

Bendradarbių vardu
Alfredas Stasys Nausėda

Sigitui Lelioniui – 50

Rudenį gražų jubiliejų pažymėjo Joniškio r. savivaldybės administracijos Žemės ūkio skyriaus vedėjas Sigitas Lelionis.

Sigitas gimė Joniškio mieste 1964 m. lapkričio 4 d. melioratorių šeimoje. Per vasaros atostogas savo rankomis išbandęs sunkų, bet įdomų ir reikalingą melioratorių darbą, jo nepabūgo ir baigęs Joniškio vidurinę mokyklą, pasirinko studijas LŽŪA Hidromelioracijos ir žemėtvarkos fakultete. Jas baigęs 1988 m. įgijo hidrotechnikos inžinieriaus kvalifikaciją.

Jaunas specialistas grįžo į gimtąjį miestą ir profesinę veiklą pradėjo meistru Joniškio melioracijos statybos montavimo valdyboje. 1990 m. tapo darbų vykdytoju. Pasikeitus situacijai melioracijoje, nuo 1991 m. pradėjęs dirbti Joniškio r. melioracijos skyriaus vyriausiuoju specialistu, užsiėmė esamų melioracijos sistemų priežiūros ir eksploatavimo reikalais. Tais pačiais reikalais rūpinosi ir 1995 m. tapęs Joniškio r. žemės ūkio valdybos Melioracijos tarnybos vyriausiuoju inžinieriumi-viršininko pavaduotoju bei nuo 1997 m. būdamas Šiaulių apskrities viršininko administracijos Kaimo reikalų departamento Joniškio r. žemės ūkio skyriaus vedėjo pavaduotoju melioracijai. Po valdymo reorganizacijos 2002 m. paskirtas Joniškio r. savivaldybės administracijos Melioracijos tarnybos (šiuo metu Žemės ūkio skyrius) vedėju, kur dirba iki šiol.

S. Lelionis organizuoja ir koordinuoja valstybės politikos žemės ūkio ir kaimo plėtros srityse įgyvendinimą Joniškio rajone. Į jį kreipiasi kaimo žmonės, kurių problemas skyriaus vedėjas sprendžia neatmestinai, jautriai įsiklausydamas į kiekvieno žmogaus situaciją. Jo žinioje ir melioracijos, kuri mūsų rajone yra ypač svarbi, reikalai.

Su žmona Rita, kuri taip pat yra hidrotechnikos inžinierė, užaugino du sūnus.

Už nuoširdų darbą ir asmeninį indėlį užtikrinant efektyvų rajono žemės ūkio sektoriaus valdymą ir plėtojimą, agrarinių tradicijų puoselėjimą, už rūpestį ir profesionalią pagalbą krašto žemdirbiams yra gavęs Lietuvos Respublikos Seimo nario Vitalijaus Gailiaus padėkos raštą.

Gerbiamas Sigitai, Jubiliejinio gimtadienio proga linkime geros sveikatos, gražaus ir prasmingo gyvenimo kelio bei sėkmės ir energijos įgyvendinant ateities planus.

Bendradarbių vardu
Viktoras Kiudulas

Apolinarui Jasaičiui – 50

2014 m. gruodžio 12 d. Kelmės r. sav. administracijos Žemės ūkio ir kaimo plėtros skyriaus vyr. specialistas Apolinaras Jasaitis šventė savo auksinį Jubiliejų.

Jubiliatas gimė 1964 m. Šimkaičiuose, Jurbarko rajone. Baigęs 1983 m. vidurinę mokyklą, pasirinko melioracijos specialisto kelią ir studijas LŽŪA Hidromelioracijos ir žemėtvarkos fakultete. Pirmoji Apolinaro pažintis su melioracija prasidėjo dar 1973 m. pavasarį, kai šalia gimtosios sodybos vagonėliuose ant ratų įsikūrę melioratoriai pradėjo sausinti aplinkinius kemsynus.

Didelis džiaugsmas būdavo, kai kaimo berniukams leisdavo žvilgtelti pro žiūroną ant trikojo. Ir kiek būdavo nuostabos, nes viskas matėsi aukštyn kojomis.

1988 m. baigęs studijas, Apolinaras atvyko į pirmąją darbovietę – Jurbarko MSV. Darbą pradėjo meistru kelių statybos ruože. Teorines žinias reikėjo pritaikyti praktikoje, bendrauti su įvairių charakterių žmonėmis, o to jokia Akademija, išskyrus gyvenimiškąją, nemokė. Tačiau neužilgo Lietuvoje „ultrapatriotų“ dėka, melioracija pateko į juoduosius sąrašus, kaip kenkėjiška veikla. Įmonėse buvo mažinami specialistų etatai. Apolinaras, nelaukdamas atleidimo, perėjo dirbti meistru į nerūdinių statybinių medžiagų gamyklą „Skalda“. Dar po poros metų tapo realizacijos baro viršininku. Tai buvo atsakingos pareigos. Inertinės medžiagos buvo plukdomos į Klaipėdą, Kauną, Tilžę, automobiliais vežamos į Vilnių, Šiaulius, Gelgaudiškį. Buvo užmegzti ryšiai su Vokietija, medžiagos pradėtos plukdyti jūrinėmis baržomis. Vėliau, įsibėgėjus „laukinei“ privatizacijai, prasidėjo ir statybos kombinatų griūtys. Žvyras ir skalda tapo nepaklausia preke, o šios gamyklos naujiesiems šeimininkams rūpėjo ne gamyba, bet kaip gauti pelną parduodant įrengimus, metalą, žemės sklypus. 1993 m. Apolinaras su grupe bendraminčių išvyko į Rusijos Tiumenės sritį, kur kauniečių bendrovė „Statyba“ statė naftininkams gyvenamąjį mikrorajoną. Jo vadovaujama brigada tiesė lietaus ir nuotekų kanalizacijos vamzdynus, statė nuotekų siurblines, požeminį kolektorių. Darbas svetur buvo nelengvas tiek fiziškai, tiek emociškai. Padirbėjęs porą metų, Apolinaras, įgijęs neįkainojamos patirties, nutraukė Sibiro „užkariavimą“.

Susiklosčius šeimyninėms aplinkybėms, 1996 m. jis atvyko į žmonos tėviškę Kelmę. 1998 m. tapo Kelmės r. žemės ūkio skyriaus vyr. inžinieriumi hidrotechniku. Nuo to laiko Jubiliatas rūpinasi rajono melioracijos ir hidrotechnikos statiniais. Jam nerimą kelia mažėjančios melioracijos darbams skiriamos lėšos, valdžios pastangos visą melioracijos turtą perleisti privačiai nuosavybei.. Nuo 2002 m. Apolinaras vadovauja LŽHIS Kelmės skyriui. Kolegų ir pažįstamų mėgstamas už pareigingumą, puikų humoro jausmą, atvirumą ir bendruomeniškumą. Su žmona Danute išaugino dukrą Laurą, farmacininkę, sūnų Viktorą. – komunikacijos specialistą. Jauniausias sūnus Algirdas dar vienuoliktokas.

Apolinarui, pasiekusiam gyvenimo zenitą, linkime geros sveikatos, neblėstančio optimizmo, stiprybės ir visokeriopos sėkmės.

Kelmės r. hidrotechnikos inžinierių vardu
Petras Bublys

Nuoširdžiai sveikiname Sąjungos narius, žemėtvarkos, hidrotechnikos, melioracijos specialistus ir veteranus garbingų jubiliejų proga:

85

Aleksandrą Petronį
Kazimierą Šešelgį

80

Salomėją Cicėnienę
Antaną Kuncę
Aldoną Šablevičienę

75

Stanislavą Badauskienę
Antaną Didžiapetrį
Juozą Vyčių

70

Danutę Jurevičienę
Kazimierą Latvėną
Juozą Pečiūrą
Oną Žilinskaitę

60

Reginą Bondzinskienę
Gražiną Burneikaitę
Nijolę Klimienę
Leoną Rimeiką
Stanislovą Rimutį
Violetą Vasiliauskienę

Žurnalo „Žemėtvarka ir hidrotechnika„ redakcija

Kaip tapau žemėtvarkininke

Laima GUSTAINIENĖ

Gimė 1937 m. birželio 22 d. Kaune. 1954 m. baigė Kauno ŽŪT (technikė žemės tvarkytoja), 1974 m. - LŽŪA Agronomijos fakultetą. 1954-1975 metais - Šilalės rajono vyresnioji žemės tvarkytoja, 1975-1990 metais - ŽŪM Žemėtvarkos valdybos Žemės naudojimo kontrolės skyriaus viršininkė, 1990-1998 metais - ŽŪM Žemės tvarkymo departamento vyr. specialistė, 1998-2006 metais - Seimo kontrolieriaus patarėja.

Laima Gustainienė

Pirmieji pokario metai. Gimtasis Kaunas skendi tamsoje. Elektra yra tik keliose centrinėse miesto gatvėse. Mes, Žaliakalnio vaikai, ruošiame pamokas prie žibalinių lempų. Žibalo parsinešti reikia eiti į centrą: nusileisti Kauko laiptais ir ilgai stovėti eilėse. Žibalu ne tik apsišviečiama, juo kūrenami ir „primusai“, verdamas valgis. Visi kauniečių butai dvokia nuo tokių viryklių. Vėliau eilėse reikia stovėti ir prie duonos, perkamos pagal korteles. Su kiekvienu forminiu kepalėliu kortelės mažėja, iš jų vis iškerpamas kvadratėlis. Įkaitę gatvių akmenys mums degina basas kojas, ir eidami jas keliame aukštai lyg gandrai.

Gavę duonos, skubiai jos atsilaužiame patys, nes pakeliui jos dar reikės duoti vokiečių karo belaisviams. Buvusiose Lietuvos husarų kareivinėse Radvilėnų plente jie stovi iškišę rankas pro metalinės tvoros plyšius ir prašo ką nors į jas įdėti. Belaisviai valo Kauną nuo griuvėsių ir į darbą eina eilėmis, uždėję rankas vieni kitiems ant pečių, kad būtų tvirčiau. Namuose teta, mano mamos sesuo, paima iš mūsų tokius apkarpytus kepaliukus ir sako: „Ką padarysi, vaikai. Duodanti ranka niekada nebūna išdžiūvusi. Tegul taip būna ir kai užaugsite, tai tada ir patys visko turėsite“.

Mano šeima netradicinė. Tėvas, Lietuvos mokytojas, žuvo paskutinėmis karo dienomis. Namai sudegę, nieko neturime. Mama viena augina mane ir jaunesniąją seserį Irutę, mokytojauja pakaunėje. Gyvename tetos bute. Jos sūnus Vytukas, maždaug mano bendraamžis, dedasi mūsų tėvu ir globėju. Vytuko tėvas, mano tetėnas ir krikštatėvis, prieškaryje turėjęs autoremonto dirbtuves, įsigytas už Brazilijos plantacijose uždirbtus pinigus, kūrena krosnis vienoje Kauno ligoninėje, kad gautų korteles duonai. Sekmadieniais į Prisikėlimo bažnytėlę Aukštaičių gatvėje eina apsirengęs gražiu šviesiu paltu, užsideda skrybėlę ir kaip aksesuarą paima į rankas lazdą. Taip nors vienai dienai atkuriamas buvęs orumas.

Pas tetą dar gyvena mūsų viengungis dėdė. Jis buvęs didelės siuvyklos savininkas, specializavęsis siūti uniformas karininkams ir sutanas dvasininkams. Vis skundžiasi, kad po nacionalizacijos liko basas ir nuogas. Dabar jis verčia į kitą pusę kauniečių paltus ir kostiumus. Sako, kad klientūra gera – profesoriai, gydytojai ir kiti iškilesni asmenys, kurie negali vilkėti visiškai nudėvėtų prieškario rūbų. Dėdei talkina dar viena mano teta, mamos sesuo, pabėgusi iš savo ūkio Padubysyje, kai 1944-aisiais suėmė jos vyrą. Dabar ji gyvena su padirbtais dokumentais, vadinasi kita pavarde. Mums, vaikams, uždrausta tai žinoti, bet mes žinome. Teta vis rašo savo vyrui ašarotus laiškus ir aš turiu rusiškai „uždėti“ adresą – Komi ASSR, Vorkuta.

Visa šeimos „konklava“ nusprendžia, kad žuvusio tėvo, Lietuvos mokytojo, pėdomis eis Laimutė. Ji labai drąsi mergaitė. Kai 1950 metais baigiau 7 klases, su mama nunešėme dokumentus į Kauno mokytojų seminariją. Stojamuosius egzaminus laikau labai gerais pažymiais, tačiau paskutinis egzaminas – lietuvių kalbos diktantas. Apie tarybinių partizanų kovas. Man, tokiai to meto „lyrikei“, beveik mintinai mokančiai Maironį ir Salomėją Nėrį, akis išverkusiai ant Vaižganto raštų, diktantas pasirodo labai žiaurus. Aš praleidžiu tokius žodžius – „prakeiktieji kraugeriai“, „vokiškieji žmogžudžiai“ ir negalvoju, kas bus. Kitą dieną skelbimų lentoje ties mano pavarde – dvejetas. Mama įsitikinusi, kad taip negali būti. Einame abi į seminariją žiūrėti. Parodo mano diktantą su raudonai įrašytais praleistais žodžiais, o šio diktanto pabaigą puošia trys raudoni klaustukai ir trys šauktukai. Mama pasiima mano dokumentus ir per miesto sodą, Stalino prospektą (buvusi Laisvės alėja), Kauko laiptais grįžtame tylėdamos namo. Tik namie ji visiems pasako: „Mano mergaitė visai kvaila. Nemačiau tokio mokinio, kad diktantą parašytų savais žodžiais“. Aš verkiu, į vidurinę mokyklą grįžti nenoriu. Visi su gailesčiu žiūri į mane. Mano „globėjas“ Vytukas atneša laikraštį „Tarybų Lietuva“, jame rašoma, kad pratęsiamas moksleivių priėmimas į Kauno žemės ūkio technikumą, mechanizacijos ir žemėtvarkos specialybes. Mechanizaciją atmetame, bet kas ta žemėtvarka? Šeima nusprendžia, kad tai kažkas labai gražaus. Tikriausiai sodų, parkų, gražių sodybų planavimas. Tai tiktų mergaitei.

Kauno žemės ūkio technikumas. Jis įsikūręs Kauno miesto Profsąjungų rūmų trečiajame aukšte, Lenino prospekto ir Gorkio gatvių kampe (prieškaryje ir dabar – Vytauto prospektas ir Kęstučio gatvė). Mus su mama gražiai pasitinka aukštas, stambus, malonių veido bruožų asmuo, pats šio technikumo direktorius, dabar jau šviesios atminties Aleksandras Mensonas. Jis paaiškina, kad norima rengti žemės tvarkymo projektų braižytojas. Mergaičių trūksta.

Valio, aš – technikumo moksleivė, būsima braižytoja! Dėdė siuvėjas duoda 50 rublių įsigyti gerai braižyklinei. Bet tapti braižytoja man nebuvo lemta, neišbraižiau nė vieno kartografinio plano, neteko pelnyti duonos ir dirbant su teodolitu ar menzula. Neteko dešifruoti nė vieno fotoplano, parengti žemėtvarkos projekto.

Technikume visi bendrieji dalykai buvo dėstomi pagal vidurinės mokyklos kur-

są. Prisidėjo tik geodezija ir braižyba. Geodeziją dėstė pats direktorius A.Mensonas. Nemokėti buvo negalima. Labai gerbiau ir mylėjau savo direktorių, laikydama kažkaip artimu žmogumi. Buvusio direktoriaus ir buvusios moksleivės keliai susitiko vieną kartą ypatingomis aplinkybėmis, kurių negaliu užmiršti visą gyvenimą. Bet apie tai vėliau. O dabar aš dar mokausi technikume, braižyba nesiseka. Dėstytojas Rindzevičius rašo trejetus. Neturiu paslankios rankos, nesugebu gražiai valdyti braižybos įrankių, išmokti šriftus. Braižytoja tikriausiai būsiu prasta. Kaune vis dar elektrą turi tik miesto centras. Ruošti brėžinių vakarais einu į technikumą iš tamsaus Žaliakalnio. Mieste ramu, tamsa nebaisi. Stipendijas gauname visi, jos mokamos ir besimokantiesiems trejetais. Bet dalis mergaičių pabėga iš pirmo kurso. Įstojome 30, o baigėme tik 13, pačios atkakliausios.

Jaunos dienos ...

Antrame kurse mokomės popietinėje pamainoje. Trūksta patalpų. Į pirmąjį kursą vėl priimta daug moksleivių, tarp jų ir mergaičių. Įsimintinos 1951 m. Vėlinės Kaune. Technikumas - priešais Kauno kapines, ten yra dar nenugriautas aukštas Nepriklausomybės paminklas. Kapinių rytinėje pusėje, prie įėjimo – lakūnų Dariaus ir Girėno šviesiai pilko marmuro, apvalios formos mauzoliejus. Mes, mergaitės, vis nusileidžiame laipteliais į mauzoliejų. Ten šviesu ir niekas neišgriauta, tik kur dingę lakūnų sarkofagai? Kuriame įvairias versijas. Taigi, per mūsų popietinę pamainą nuvilnija kuždesys – bėgsime iš pamokų ir eisime į kapines palaikyti lietuvybės. Tačiau technikumo direktorius A.Mensonas tada žinojo daugiau. Įpusėjus popietinėms pamokoms buvo pranešta, kad per paskutinę pamoką rašysime geodezijos rašomąjį, nors tos dienos pamokose geodezijos nebuvo. Kai kurie mokiniai vis tiek pabėga. Aš iš paties direktoriaus dėstomo dalyko pabėgti negaliu. Antrakursiai visi lieka užimti ir kitais dalykais – tai eina į laboratorijas, tai dar ką nors rašo. Į Kauno gatvę išeiname jau vėlų vakarą. Kapinėse retai kur mirksi žvakutės, vienas kitas praeivis. Prieš porą valandų į kapines buvo susirinkę labai daug žmonių, ypač jaunimo. Prie Nepriklausomybės paminklo buvo giedamas Lietuvos himnas. Paskui kapines apsupo milicija, žmones gaudė, sodino į dengtas mašinas ir išvežė. Netrukus technikumo skelbimų lentoje pasirodė direktoriaus įsakymas, kad už veiksmus, nesuderinamus su tarybinio moksleivio elgesiu, iš technikumo pašalinama 15 moksleivių. Tarp jų ir viena mergaitė iš mūsų kurso, kuri pabėgo iš geodezijos rašomojo.

Jau gerokai vėliau, 1974 m., minėdami technikumo baigimo dvidešimtmetį, šiuos faktus prisiminėme pokalbyje su direktoriumi A.Mensonu ir buvusiu mokslo dalies vedėju mokytoju M.Lukošiumi. Direktorius sakė žinojęs, kas bus ruošiama tą vakarą Kauno kapinėse ir kad kai kas iš technikumiečių eis stebėti savų. Direktorius norėjęs apsaugoti nors vakare besimokančiuosius. Mokslo dalies vedėjas prisiminė, kiek po to jis buvo kvietinėjamas į miesto partijos komitetą ir į saugumo įstaigą.

Rašė pasiaiškinimus ir nežinojo savo likimo. Tai buvo 1951-ji metai, Stalino laikai.

Technikumas Kauno IX-jame forte turėjo savo mokomąjį ūkį. Sunkvežimiu, susodintus ant suolų, mus veždavo į geodezijos, dirvožemio ir kitas praktikas. Žinojome, kad šiame forte vokiečių laikais buvo kalėjimas, bet kad ten iššudyta apie 70 tūkst. žmonių, t. y. visas Kauno getas ir dar karo belaisviai, tuo metu niekas nekalbėjo. Vienas epizodas iš melioracijos dalyko praktikos. Išniveliuotoje trasoje kasame griovį. Iš griovio šlaito pradeda byrėti pelenai ir apdegę kaulai. Dėstytojas R.Vencius (vėliau vienas Vandens ūkio projektavimo instituto vadovaujančiųjų inžinierių) liepia labai pagarbiai, iš lėto griovį užkasti, ir praktika baigta. Sėdame į savo sunkvežimį ir tylėdami grįžtame į Kauną. Ir dainos tada nerūpėjo, ir to forto pradėjome bijoti. Geriausiu visų mūsų matavimų poligonu tapo Kauno ąžuolynas.

Po susitikimo su skaitytojais Mažeikiuose 1997 m. Iš dešinės: ŽŪM Žemės tvarkymo departamento vyr. specialistė Laima Gustainienė, rajoninio laikraščio „Santarvė“ vyr. redaktorė Audronė Malūkienė ir „Ūkininko patarėjo“ laikraščio korespondentė Vanda Vasiliauskaitė

Technikume veikė ir keletas būrelių. Aš dalyvavau dramos būrelyje, jam vadovavo jaunas geodezijos dėstytojas Antanas Ražinskas (Vilniaus inžinerinio statybos instituto Geodezijos katedros vedėjas, Žemės ūkio akademijos Žemėtvarkos ir geodezijos katedros docentas). Kai išsikalbėjome, sužinojau, kad jis buvo mano tėvelio mokinys.

Lemtingą vietą mano gyvenime užėmė istorijos būrelis, kuriam vadovavo jaunutė istorikė Genovaitė Gustaitė. Baigus antrą kursą, istorijos būrelis važiavo ekskursijon į Žemaitiją. O Žemaitija ... tai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės administracinė teritorija, tiksliau – seniūnija su savo atskira teise ir papročiais, su savo garsiomis kovomis ir didikais. Plungė, Beržoras, Gondinga, Plateliai... Savita, beveik nesuprantama žemaitiška šnekta. Prisiekiu, kad kuo betapčiau, kuo bebūčiau, savo gyvenimą paskirsiu Žemaitijai.

Į gamybinę praktiką. Baigusi tris technikumo kursus, esu siunčiama į Panevėžio padalinį (partiją), į gamybinę praktiką. Su drauge keliaujame į Troškūnus, pas grupės viršininką J.Baliūną. Siauruoju geležinkeliu pasiekiame Troškūnus ir surandame savo viršininką. Jis nepatikliai nužvelgia dvi jaunutes mergaičiukes, kaip kokią bėdą, atsiųstą ant jo galvos, ir vietoje kokių nors nurodymų pradeda kalbėti apie mergaitės dorovę kaip didžiausią jos turtą, ir kad šiai dorovei daug pavojų, todėl ją rei-

Su buvusiais kolegomis Lietuvos-Baltarusijos pasienyje. Laima Gustainienė priekyje

kia labai saugoti. Mes su drauge stovime nuleidę akis, išraudę. Kad mūsų dorovė nenukentėtų, mane paskiria pas seną matininką A.Laukaitį į Surdegį, o mano draugę - pas kitą matininką, kuris rengdamas projektus per vasarą gyvena kaime su savo žmona ir vaikais. Viršininkas J.Baliūnas skėsteli rankomis, kad daugiau mums tinkamesnių vietų praktikai ir neturįs. Tik suaugusi ir subrendusi supratau viršininko prisiimtą moralinę atsakomybę už jam patikėtas dvi jaunas kvailas praktikantes naujose, nežinomose aplinkybėse. Jam ir tuometinei matininkų kartai žodžiai moralė, dorovė, atsakomybė už kitą žmogų buvo šventi.

Grįždama siauruku link Panevėžio, pasiekiu Surdegį. Ieškau, kur gyvena vargonininkas, nes ten turi būti apsistojęs mano matininkas A.Laukaitis. Parodo seną susmegusį didelį namą. Gal kokio dvaro būta. Įėjus į namą reikia atsargiai stotis ant grindų, nes kitame gale į viršų kilnojasi lentos. Vargonininkų šeima sakosi neturinti kur mane priglausti. Jų dukra Monika, atostogaujanti Panevėžio muzikos mokyklos moksleivė, palydi mane į kleboniją. Ten šeimininkaujanti klebono sesuo priima žmones „stalavotis“, t. y. gamina maistą. Atsiranda vietos man apsigyventi viename kambaryje su nedideliais šeimininkės vaikais ir už sutartą atlyginimą gauti maistą.

Susipažįstu su vietinėmis merginomis. Jaunimas pakviečia pas vieną iš jų vakaroti. Surdegio vaikinai mudvi su Monika veža pasisodinę ant dviračio rėmų, ir lekiame laukų takais. Kieme groja akordeonas ir muša būgnas. Jaunimas dainuoja man negirdėtas dainas ir šoka nematytus ratelius. Sodybos šeimininkai išneša paragauti miežinio alaus ir bandelių. Mane vadina „matininkaičia“, o mano draugę – „vargoninkaičia“.

Gavau iš matininko tuščią šviesoraštį ir uždavinį – atlikti kolūkio pasėlių nuotrauką. Nesusigaudau plane, nemoku jo skaityti. Technikume, rengdami kursinį vidaus žemėtvarkos projektą, šviesoraštinį planą matėme, bet viskas buvo tik teorija. Išėjau už miestelio, atsistojau ant kelio ir sukioju planą į visas puses. Pro šalį važiuojančio žmogaus paklausiau, kur veda šitas kelias. Sako, į Viešintas. Gerai, kad ant plano nors nurodytos kelių kryptys. Topoografinių ženklų rašybą žinau, tik vis dar nesuprantu, kaip tai atrodo natūroje. Randu kelis „atramos taškus“ ir, lyg prie-

šo užnugaryje, baugščiai dairydamasi į šalis, pradedu slinkti pagal planą. Pusdienį paklaidžiojusi, galiu pradėti dirbti. Gal per tris savaites labai sąžiningai išvaikštau visus laukus. Lauko darbus, kaip patarė matininkas A.Laukaitis, kiekvieną vakarą sutartinėmis spalvomis, pagal pasėlių rūšis, „pernešu" į šviesoraštį. Paskui pasėlius planimetruoju pagal matininko suprojektuotų laukų ribas.

Priimti mano matininko projekto atvyksta grupės viršininkas J.Baliūnas ir Panevėžio padalinio (partijos) viršininkas J.Gogelis. Aš pirmą kartą matau tokio aukšto rango matininką, jaučiu jam didelę pagarbą ir gaudau kiekvieną žodį. Kokia kultūra, koks lengvas kalbėjimas, kokia pagarba vienas kitam reiškiama! Visiems trims aš mintyse suteikiu aristokratišką kilmę ir lieku dėkinga likimui, leidusiam taip artimai prisiliesti prie senosios matininkų kartos.

Po projekto patvirtinimo mano matininkas A.Laukaitis išvažiavo į Raguvos kolūkį pradėti naujo projekto, o aš likau vietoje ženklinti patvirtintąjį. Pasėlių nuotrauką dariau ir Raguvoje. Taip perpratau visą sėjomainų projektavimo tvarką, kad atrodė, jog pati galėčiau savarankiškai parengti projektą.

Grįžome baigti ketvirtojo kurso. Spalį dėstomi visai nauji dalykai. Žemės teisę dėstė jaunutis Lietuvos žemės ūkio akademijos absolventas, žemėtvarkos inžinierius Vytautas Mockus. Sužinojome apie Valakų ir Stolypino agrarines reformas. Apie prieškario žemės reformą skirstant kaimus į vienkiemius buvo tik užsiminta ir dėstytojas parodė vieną kaimų išskirstymo planą iš savo asmeninio archyvo. Pagal programą daugiausia laiko atiteko socialistinei žemės teisei. Viena paskaita buvo skirta žemės apskaitai ir parodytas rusų kalba išleistos statistinės formos Nr. 22 pavyzdys. Kai vėliau teko pačiai užsiimti žemės apskaita, mokiausi ir orientavausi vietoje.

Aerofotonuotraukos dalyką dėstė jaunas dėstytojas Vaclovas Melisiakas (vėliau - ilgametis Respublikinio žemėtvarkos projektavimo instituto Kauno kartografijos skyriaus viršininkas). Mėgome savo dėstytoją, jis išmokė profesinio tvarkingumo, tam tikros darbo etikos, suformavo požiūrį į kartografinę medžiagą. (Žemės reformos metu Valstybiniame žemėtvarkos institute teko matyti kai kuriuos projektus su flomasteriu išbraižytais projekto elementais, iki kiaurumo išskustomis linijomis ir pan. Nežinau, kokią teisinę galią ir informaciją galėtų turėti tokia „kartografija"? Akivaizdu, kad tokius „šedevrus" kūrė iš kitų profesijų atėję žmonės, bet jų rankos niekas nesulaikė).

Dėstytojas V. Melisiakas tapo mano diplominio darbo vadovu, jis man parinko išskirtinę temą - „Čekiškės MTS zonos rinktinis planas". (MTS – tai mašinų - traktorių stotis, aptarnaujanti kolūkius ir valstybinius ūkius. MTS turėdavo būti sutelkti visų sričių žemės ūkio specialistai.) Čekiškės MTS (Vilkijos r.) aptarnaujamos zonos ribos, keliai ir hidrografinis tinklas buvo išbraižyti plane M 1:50 000. Man reikėjo įbraižyti žemėtvarkos projektų elementus ir numatyti galimus infrastruktūros objektus, kurie būtų bendri keliems ūkiams. Priešdiplominės praktikos laikas buvo trumpas, važiavau į Vilkijos rajoną pas žemės tvarkytoją inž. Tylą rinkti reikiamos

informacijos. Darbui stalą gavau, bet nei viešbučio, nei normalios vietos pavalgyti. Nakvoju žemės tvarkytojo kabinete, šventvagiškai ant grindų susidėjusi fotoplanų kietu pagrindu vokus. Rytą, kai vykdomąjį komitetą atrakina, einu į Nemuną maudytis ir kartu su skubančiais atsigerti alaus piliečiais stoviu prie dar uždarytos „arbatinės“. Ten duoda pavalgyti. Surinktą medžiagą vežu į Kauną parodyti darbo vadovui.

Pažymint kolegos jubiliejų. Laima Gustainienė priekiniame plane centre

Diplominius darbus rengiame jau naujame technikumo pastate Aleksote. Labai graži vieta. Visas Kaunas – kaip ant delno. Buvo kalbama, kad naujasis technikumas pastatytas tik direktoriaus A.Mensono veiklos ir plačių pažinčių dėka.

1954-jų metų vasara. Su savo diplominio darbo vadovu V.Melisiaku iš Aleksoto einame į Žemėtvarkos braižyklą pasiimti dar kelių planų. Vėjas ant Nemuno tilto pašėlusiai plaiksto mūsų lengvus vasariškus apdarus, o dėstytojas vis kalba ne tiek apie kartografijos tikslumą, informatyvumą, kiek apie plano išbraižymo subtilumą, lengvumą. Vis kartoja žodžius: „Kaip arabeska, kaip arabeska!“ Parėjusi namo prieškario Lietuviškoje enciklopedijoje (spėta buvo išleisti su paskutine „K“ raide) ieškau žodžio „arabeska“. Tai – lengvas, ažūrinis, meniškas medžio raižinys. Matyti, kad išbraižytame plane dėstytojas ieškojo grožio.

Diplominis darbas buvo įvertintas „labai gerai“. Iš Žemės ūkio ministerijos atvykę komisijos nariai skyrė pagyrimus diplominio darbo vadovui už idėją – visas MTS aprūpinti tokio pobūdžio planais. Bet ši idėja nebuvo įgyvendinta – atsirado kitų, skubesnių žemėtvarkos ir kartografijos darbų, pasikeitė MTS funkcijos.

Paskui daugelį metų susitikdavau su savo buvusiu dėstytoju tai pasitarimuose, tai institute. Dar labiau buvo pastebima jo didelė inteligencija, vidinė kultūra ir ramumas. Galvoju, kad jam gyvenime baisiausia buvo susidurti su atviru chamizmu. Ginklas nugalėti – toks pat chamizmas. O mano mylimas mokytojas, šviesios atminties V.Melisiakas savo arsenale tokio ginklo neturėjo.

Redakcijos pastaba: *Ši publikacija yra dalis L. Gustainienės prisiminimų, išspausdintų 2009 m. knygoje „Žemėtvarkos darbai Lietuvoje XX a. (Amžininkų prisiminimai)“. (Sudarytojai P.Aleknavičius ir V.Vasiliauskaitė).*

Povilas Balzarevičius
(1929-2014)

2014 m. lapkričio 6 d., nesulaukęs jubiliejinio 85-ojo gimtadienio, po sunkios ligos mirė Lietuvos nusipelnęs melioratorius, Valstybinės premijos laureatas, habilituotas daktaras Povilas Balzarevičius. Netekome iškilaus mokslininko, gabaus vadovo, nuoširdaus žmogaus. Visas velionio gyvenimas buvo skirtas bendravimui su žeme, jos žaizdoms gydyti.

Povilas Balzarevičius gimė 1929 m. lapkričio 30 d. Pasvalio r. Vaškų kaime. 1953 m. baigė LŽŪA Hidromelioracijos fakultetą ir toliau gilino žinias akademijos aspirantūroje. 1956 m. jis skiriamas besikuriančios Kėdainių MMS direktoriumi, kuriai vadovavo trejus metus. 1959 m., būdamas tik 30 m. amžiaus, P. Balzarevičius buvo paskirtas persikeliančio iš Kauno į Vilainius Kėdainių r. Lietuvos Hidrotechnikos ir melioracijos mokslinio tyrimo instituto direktoriumi. Institutui velionis vadovavo net 32-ejus metus – iki 1991 m. Labai daug jėgų jis paskyrė instituto eksperimentinės bazės ir ryšių su gamyba stiprinimui. P. Balzarevičiui vadovaujant kurį laiką institutas įėjo į mokslinio gamybinio susivienijimo „Lietuvos melioracija“ sudėtį, o P.Balzarevičius buvo šio susivienijimo generaliniu direktoriumi. Jo sudėtyje, be instituto, buvo ir Kėdainių MSV ekperimentinis ūkis (jo žemėse buvo įrengti svarbūs melioracijos eksperimentiniai objektai), konstravimo biuras su eksperimentinėmis dirbtuvėmis. P. Balzarevičiui vadovaujant daugelis mokslinių problemų buvo sėkmingai sprendžiamos, o instituto darbai buvo aukštai vertinami.

P. Balzarevičius buvo ne tik gabus didelio mokslinio kolektyvo vadovas, bet ir produktyvus mokslininkas. Jo mokslinių tyrimų pagrindinės kryptys – kompleksinis žemių kultūrinimas, dvipusis dirvožemių vandens režimo reguliavimas. 1966 m. jam suteiktas žemės ūkio mokslų daktaro laipsnis, o 1984 m. – habilituoto technikos mokslų daktaro laipsnis. Už žemių kultūrinimo ir jų intensyvaus naudojimo kultūrinėms pievoms ir ganykloms technologijos sukūrimą ir įdiegimą 1976 m. velioniui buvo paskirta valstybinė premija. Kartu su bendraautoriais jis parengė keletą knygų: „Kultūrinių ganyklų sausinimas ir naudojimas“ (1968), „Žemės ūkio kultūrų lietinimas“ (1972), „Kompleksinis žemių kultūrinimas“ (1983). Parašė daugiau kaip 100 mokslinių straipsnių ir praktinių rekomendacijų. Velionis daug dėmesio skyrė instituto darbuotojų socialinėms bei laisvalaikio sąlygoms gerinti, rūpinosi, kad kiekvienas turėtų darbą, jaukų būstą, kultūringą poilsį. Vilainiai išaugo į gražų mokslininkų miestelį, jame buvo pastatyta daug gyvenamųjų namų, sporto salė, plaukimo baseinas, įrengtas parkas. Buvo plėtojama kultūrinė veikla.

P. Balzarevičius buvo ramaus, linksmo būdo, geros širdies, niekada neprarandantis savitvardos, visada padedantis bėdoje žmogus. Buvo labai tolerantiškas, korektiškas vadovas, subūręs darnų kolektyvą, kuriame vyravo geras mikroklimatas, draugiška atmosfera..

Kartu su žmona Janina, taip pat beveik visus tuos metus kartu dirbusia ir aktyviai dalyvavusia instituto gyvenime, užaugino dukrą Violetą, sūnus Egidijų ir Marių, sulaukė būrio anūkų.

Šviesus P. Balzarevičiaus atminimas visada liks kartu dirbusių ir jį pažinojusių širdyse.

Buvusių bendradarbių vardu
Antanas Lukianas, Sigitas Šileika, Valerijus Gasiūnas

Jolanta Mačytė
(1958-2014)

2014 m. rugsėjo 12 d. po sunkios ligos išėjo Anapilin Valstybės žemės fondo Kauno žemėtvarkos ir geodezijos skyriaus vyresnioji specialistė žemėtvarkos inžinierė Jolanta Mačytė.

Jolanta gimė 1958 m. gruodžio 29 d. Kaune. 1977 m. baigusi vidurinę mokyklą, dirbo Kauno medicinos instituto Kadrų skyriuje. 1978 m. įstojo į LŽŪA ir 1983 m. įgijo žemėtvarkos inžinierės kvalifikaciją. Baigusi studijas, kurį laiką dirbo Respublikinio žemėtvarkos projektavimo instituto Vilniaus kartografijos skyriuje inžiniere. Nuo 1983 m. ji buvo instituto Kauno žemėtvarkos skyriaus inžinierė, nuo 1995 m.- vyresnioji inžinierė. Nuo 1990 m. dirbo žemės reformos srityje. Visus pavestus darbus atlikdavo labai kruopščiai ir sąžiningai.

Jolanta buvo reikli, ypač sau. Viskas, ką ji darė, turėjo būti tobula – ir darbe, ir gyvenime. Ištikus bėdai, ji visada stengėsi suteikti konkrečią pagalbą, pergyvendavo dėl kitą ištikusios nelaimės kaip dėl savo pačios.

Būdama konkreti ir išoriškai santūri, turėjo be galo jautrią meniška sielą. Ne tik pati buvo dažna teatrų, koncertų lankytoja, bet ir organizuodavo kultūrines išvykas kolegoms. Mokėdavo pradžiuginti įdomiomis meniškomis dovanėlėmis, jos darbo vietoje visada žydėdavo gėlės.

Prieš porą metų netikėtai užklupus klastingai ligai, Jolanta labai nuolankiai priėmė savo likimą, neprarado tikėjimo gyvenimu ir žmonių gerumu dovanos.

Mūsų prisiminimuose Jolanta išliks kaip stiprus, inteligentiškas ir nuoširdus žmogus.

Buvusių bendradarbių vardu Gintarė Dzūkaitė

Almutė Stanevičienė
(1961–2014)

2014 m. spalio 12 d. mirė Almutė Stanevičienė (Venckutė). Daugeliui žemėtvarkininkų gerai pažįstama buvusi ilgametė valstybės įmonės Valstybės žemės fondo darbuotoja.

Velionė gimė 1961 m. rugpjūčio 11 d. Prienų r. Unksnių kaime. Tėvams persikėlus į Garliavą, čia ji baigė vidurinę mokyklą, įstojo į Kauno žemės ūkio technikumą. Įgijusi technikės žemės tvarkytojos kvalifikaciją, darbo veiklą 1984 m. pradėjo Respublikiniame žemėtvarkos projektavimo institute. Iš pradžių dirbo instituto Kauno skyriuje, vėliau Vilniuje - Projektų ekspertizės skyriuje, po to buvo instituto kanceliarijos vedėja, sekretorė referentė, archyvo darbuotoja. Šioje įmonėje, kuri kelis kartus keitė savo pavadinimą, A.Stanevičienė išdirbo 30 metų.

Velionė dirbo jos gerai išmanomą darbą, visada buvo visų organizacinių reikalų verpete. Reikėjo tik pavydėti jos optimizmo, energijos, kompetencijos, iniciatyvumo ir užsispyrimo. Kaip tik tų savybių ir reikėjo sekretorei referentei, juk be Fondo centrinio valdymo aparato buvo dar dešimt skyrių ir filialų šešiuose šalies miestuose. Ji buvo viena pagrindinių įmonės kolektyvo renginių iniciatorių ir organizatorių.

Per anksti netekome nuoširdžios kolegės. Užjaučiame artimuosius ir kartu liūdime dėl netekties.

Buvusių bendradarbių vardu Romualdas Survila

Vytautas Pečiukėnas
(1930-2014)

2014 m. rugsėjo 28 d. po sunkios ligos, eidamas 84-sius metus, mirė buvęs ilgametis Jurbarko MSV darbuotojas Vytautas Pečiukėnas.

Velionis gimė 1930 m. rugsėjo 30 d. Panevėžio r. Smilgių valsčiuje. Baigęs pirmąją Panevėžio berniukų gimnaziją, rengėsi studijuoti Kaune, tačiau tuometinė politinė situacija nulėmė visai kitaip. Aukštojo mokslo siekti jis negalėjo, nes tėvai buvo stambūs ūkininkai, o tėvas kurį laiką buvo valsčiaus viršaičiu. Baigęs Panevėžio hidromelioracijos technikumą, jis įgijo hidrotechniko kvalifikaciją.

Profesinė V. Pečiukėno veikla prasidėjo 1950 m. Devynerius metus dirbo Rokiškio MMS techniku, o nuo 1959 m. Vilkijos MMS darbų vykdytoju. Gabus, pareigingas, reiklus sau ir kolegoms, pasižymintis inžinerine mąstysena specialistas nuo 1963 m. pradėjo dirbti Jurbarko MSV ekonomistu, gamybos skyriaus viršininku, vėliau planavimo skyriaus viršininku. Po beveik 40 m. darbo Jurbarko MSV Vytautas Pečiukėnas 2000 m. išėjo į užtarnautą poilsį.

Baigęs aktyvią profesinę veiklą, velionis iki pat gyvenimo pabaigos išliko veiklus ir pilietiškas žmogus. Jis su entuziazmu dirbo savo nedideliame darže, rūpestingai augino daržoves ir vaisius. V. Pečiukėnas buvo šeimos žmogus, su žmona Anele užaugino ir išauklėjo dvi dukras ir sūnų. Velionis buvo laimingas, kad vaikai ir anūkai neišsibarstė po platųjį pasaulį, jie gyvena, mokosi ir dirba Lietuvoje.

Paprasto, darbštaus, pareigingo, mokėjusio dirbti ir bendrauti gero melioracijos specialisto atminimas bus gyvas kartu su juo dirbusių ir bendravusių žmonių širdyse.

Buvusių bendradarbių vardu Kęstutis Naujokas

Vaclovas Zaikauskas
(1936-2014)

Labai pavėlavusi mus pasiekė žinia, kad 2013 m. gegužės 3 d. Panevėžyje mirė melioracijos veteranas Vaclovas Zaikauskas.

Velionis gimė 1936 m. liepos 15 d. Anykščių r. Balčiūniškių k. Baigęs vidurinę mokyklą Viešintose, 1957 m. įstojo į Panevėžio hidromelioracijos technikumą ir 1960 m. įgijo hidrotechniko kvalifikaciją. Jau vėliau, dirbdamas, baigė studijas LŽŪA ir įgijo žemės ūkio ekonomisto diplomą.

Didelė jo gyvenimo dalis susieta su Ignalinos rajono melioracija. Jis dirbo Ignalinos MMS, vėliau MSV meistru, dar vėliau darbų vykdytoju. Šešetą metų vadovavo sausinimo sistemų įrengimo darbams, tapo patyrusiu specialistu. 1966 m. jis buvo paskirtas Ignalinos sausinimo sistemų valdybos viršininku, daugelį metų rūpinosi rajono melioracijos darbų planavimu, šių darbų kokybe, įrengtų sausinimo sistemų eksploatavimu.

1986 m. velionis buvo paskirtas į analogiškas Panevėžio melioracijos eksploatavimo valdybos viršininko pareigas, kur darbų ir problemų mastas buvo žymiai didesnis. Šias organizacijas sujungus su melioracijos įmonėmis, 1988-1992 m. V. Zaikauskas ėjo Panevėžio MSV, vėliau VMI viršininko pavaduotojo eksploatacijai pareigas. Atkūrus melioracijos eksploatavimo tarnybas 1992-1995 m. jis vadovavo Panevėžio r. melioracijos tarnybai.

Netekome gero melioracijos specialisto, autoritetingo, inteligentiško vadovo, daug nuveikusio sausinant ir kultūrinant Lietuvos laukus.

Antanas Valeckas, Juozas Smilgevičius

Jonas Velička
(1914-1985)

2014 m. pabaigoje sukako 100 metų nuo pirmojo Lietuvos melioracijos ir vandens ūkio ministro Jono Veličkos gimimo. Jo nuopelnai plėtojant melioraciją pokario Lietuvoje išskirtiniai. Trumparegių žmonių akimis visi sovietinio laikotarpio vadovai buvo „nomenklatūrininkai“. J.Veličkos gyvenimas ir veikla liudija tokio požiūrio ribotumą. Juk J.Velička kiek tik įmanoma stengėsi plėtoti melioraciją, kad Lietuvos žemdirbiai galėtų efektyviai dirbti. Beveik visi 2,5 mln. hektarų drenažo sistemų, kuriomis šiandien naudojasi mūsų šalies žemdirbiai, įrengti jam vadovaujant.

Apie Joną Veličką, jo veiklą ir nuopelnus pasakyta ir parašyta daug. Prisiminimais apie jo darbą mūsų žurnale ne kartą dalijosi nemažai to laiko melioracijos specialistų, o melioracijos veteranas G.Zabarauskas savo knygoje „Žmonės, pažadinę žemę“ (Šiauliai, 2014) jam skyrė specialų skyrių. J.Veličkos gyvenimas taip pat nušviestas S.Gutauto straipsnyje, išspausdintame knygoje „Pokalbiai apie melioraciją Lietuvoje“ (Vilnius, 2011).

Jonas Velička gimė 1914 m. gruodžio 21 d. Anykščių r. Keblonių kaime, ūkininkų šeimoje. Tėvai norėjo sūnų regėti kunigu, tačiau jis, baigęs progimnaziją Anykščiuose ir Ukmergės gimnazijos 5 ir 6 klases, įstojo į Kėdainių aukštesniąją kul-

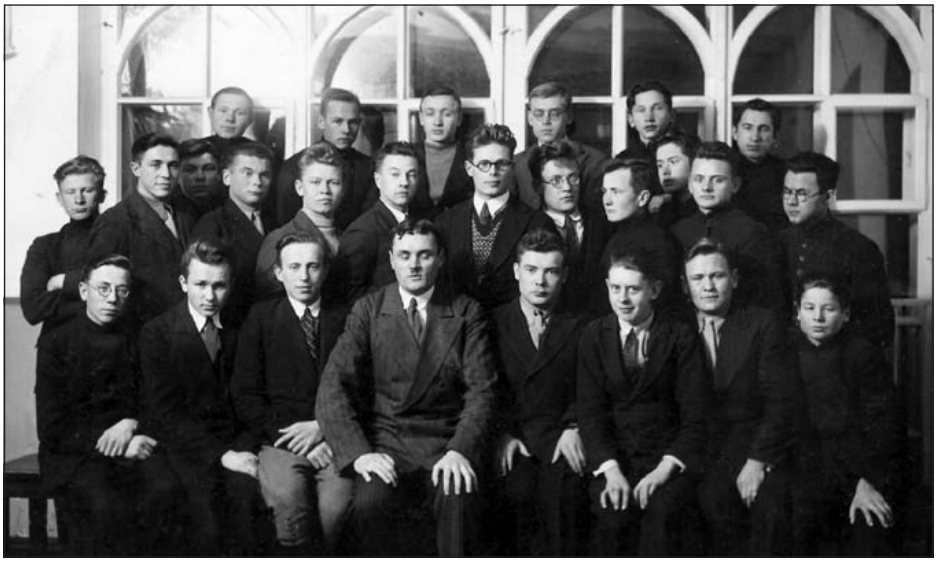

Kėdainių aukštesniosios kultūrtechnikų mokyklos VII (1936 m.) laida.
J.Velička vidurinėje eilėje trečias iš dešinės

tūrtechnikos mokyklą, kurią 1936 m. baigė įgydamas kultūrtechniko kvalifikaciją. Po to atliko karinę tarnybą Lietuvos kariuomenėje. Tarnybos metu baigė karo mokyklos Panemunėje (Kaune) aspirantūros skyrių, ir jam buvo suteiktas atsargos jaunesniojo leitenanto laipsnis. Grįžęs iš kariuomenės, nuo 1937 m. rugsėjo mėn. dirbo Žemės ūkio ministerijos Žemės tvarkymo departamente kultūrtechniku Marijampolės, Šakių ir Vilkaviškio apskritims. 1940 m. rudenį įstojo į Vytauto Didžiojo universiteto Kaune Statybos fakulteto Hidrotechnikos melioracijos skyrių ir 1944 m. įgijo hidrotechnikos-melioracijos inžinieriaus kvalifikaciją. Kol praūš karo audros, keletą mėnesių gyveno Vilkaviškyje. Nuo 1944 m. rugsėjo pradėjo dirbti Žemdirbystės (Žemės ūkio) liaudies komisariato (1946 m. pervadintame į Žemės ūkio ministeriją) Melioracijos valdyboje. Visa tolesnė jo veikla susieta su melioracijos darbų organizavimu visoje Lietuvoje. Iš pradžių ėjo vyriausiojo inžinieriaus, vėliau skyriaus viršininko pareigas. Nuo 1948 m. rudens ėjo ministerijos Melioracijos valdybos viršininko pareigas, po metų buvo paskirtas viršininku.

Jonas Velička prie paminklinio akmens, skirto pirmajam milijonui ha drenuotos žemės Lietuvoje pažymėti. 1979 m.

Atidengiant paminklinį akmenį Aristavoje (Kėdainių r.)

1949 m. paskelbus „didįjį Stalino gamtos pertvarkymo planą“, ir Lietuvoje melioracijai pradėta skirti daugiau dėmesio. Iš dalies reorganizavus valdymą, vietoje Žemės ūkio ministerijos Melioracijos valdybos nuo 1950 m. pradžios buvo įsteigta Vyriausioji melioracijos valdyba prie Ministrų Tarybos. J. Velička buvo paskirtas valdybos viršininko pavaduotoju, o mirus valdybos viršininkui K. Kličiui, 1956 m. tapo valdybos viršininku. Vyriausiąją melioracijos valdybą vėl įtraukus į Žemės ūkio ministerijos sudėtį, 1958-1960 m. jis buvo valdybos viršininkas ir žemės ūkio ministro pavaduotojas. 1960-1964 m. Melioracijos valdyba veikė tuometinio Respublikinio susivienijimo „Lietuvos žemės ūkio technika“ sudėtyje. J. Velička vadova-

Jonas Velička (pirmas iš kairės) Utenos r. 1984 m. minint melioratorių dieną. Kalba Vincentas Normantas – būsimasis melioracijos ministras

Paskutinieji darbo metai. Jonas Velička melioratorių saviveiklininkų koncerte. 1984 m.

vo Melioracijos valdybai ir buvo šio susivienijimo pirmininko pavaduotojas. 1964 m. įsteigus Valstybinį melioracijos komitetą prie Ministrų Tarybos jis buvo paskirtas komiteto pirmininku, o 1965 m. įkūrus Melioracijos ir vandens ūkio ministeriją - ministru. Ministro pareigas ėjo beveik 20 metų.

Jam vadovaujant palaipsniui buvo sukurta galinga melioracijos organizacijų sistema, išplėtoti melioracijos darbai, nusausinta ir sukultūrinta per 2 mln. hektarų žemės. Šie darbai, iš esmės pakeitę Lietuvos laukus, ir tapo šiuolaikinės žemdirbystės pagrindu. Daugelį metų vadovaudamas melioracijos sistemai, jis rūpinosi melioracijos darbų finansavimu, melioracijos įmonių gamybinės techninės bazės stiprinimu, specialistų rengimu, rado būdų dalį melioracijai skiriamų lėšų panaudoti apskritai kaimo, žemės ūkio plėtrai, kaimo žmonių gyvenimo sąlygoms gerinti. Žinoma, padėjo ir tai, kad lėšų melioracijai tuo metu pakako. Jo nuopelnas – kad dauguma šių lėšų buvo panaudota tikslingai ir racionaliai.

J. Velička buvo visiškai atsidavęs darbui. Gerai suprato, kad melioracija - ne savitikslė, bet aptarnaujanti žemės ūkį veiklos šaka. Labai stengėsi padėti tuometinėms žemės ūkio įmonėms, tenkinti jų vadovų pageidavimus. Melioracijos darbų tempai tuomet buvo dideli (kasmet būdavo nusausinama ir sukultūrinama po 100 tūkst. hektarų), o šiuos darbus dirbo apie 30 tūkst. žmonių. Tad įvairių melioracijos įmonių veiklos nesklandumų, nekokybiškų melioracijos darbų buvo nemažai. Jis labai pergyvendavo dėl šių problemų, neretai audringai reaguodavo į jas. Tačiau

buvo labai atsargus spręsdamas vadovų skyrimo ar atleidimo klausimus: „kirpdavo, tik septynis kartus pamatavęs“.

1984 m. sulaukus septyniasdešimtmečio sukakties, jam buvo „pasiūlyta“ išeiti į pensiją. Kai paliko ministro postą, naujam ministerijos vadovui jo nuomonė ir patarimai iškart tapo nereikalingi. Jis tai labai jautriai išgyveno. Išbuvęs pensijoje vos vienerius, metus J. Velička mirė 1985 m. gruodžio 30 d. Palaidotas Vilniuje, Antakalnio kapinėse.

Jono Veličkos nuopelnus plėtojant melioraciją Lietuvoje Aleksandras Petronis straipsnyje „Melioracija Lietuvoje ir Jonas Velička“ („Žemėtvarka ir hidrotechnika, 2005 m. Nr.4) įvertino taip:

„Jonui Veličkai vadovaujant melioracijos sistemai, visose grandyse sutartinai dirbant gausiam būriui specialistų buvo:

- nudrenuoti beveik visi drenuotini žemės ūkio naudmenys;
- sausinimo sistemos buvo nuolat tobulinamos ilginant jų amžių ir didinant veikimo efektyvumą;
- melioracijos darbų metu buvo įgyvendinamos visos melioruotus plotus gerinančios kapitalinės priemonės;
- pradėta reguliuoti upelių nuotėkį bei įrengti ir dvipusio vandens režimo reguliavimo sistemas;
- buvo įgyvendinamos priemonės, kad žemdirbių pagrindinė darbo vieta – laukai būtų ne tik derlingi bei patogūs juos apdirbti, bet ir gražūs.

Drenuotas laukas Pasvalio rajone

Tai pasiekti padėjo sukurta gera šakos valdymo sistema, užtikrinanti techninę pažangą bei griežtą melioracijos darbų kokybės kontrolę, inžinerijos technikos darbuotojų ir kitų specialistų rengimo ir kvalifikacijos kėlimo bazė.

Melioracijos darbai Ukmergės r. Pivonijos t.ū. 1982 m.

[...] Padėjo ir tuometinių Lietuvos vadovų di-

delis dėmesys melioracijai. Žinoma, nederėtų užmiršti ir to, kad lėšų melioracijai intensyvių darbų laikotarpiu buvo skiriama pakankamai, nes Sovietų Sąjungoje melioracija buvo laikoma viena pagrindinių priemonių žemės ūkio produkcijos gamybai padidinti.

Jonas Velička nesistengė (kaip kai kurių kitų žinybų vadovai), kad būtų planuojama kiek mažiau darbų, kad planai būtų lengvai įvykdomi ir už tai gaunami pagyrimai ar apdovanojimai. Jis visuomet ieškojo galimybės atlikti kuo daugiau darbų, kad Lietuvos laukai būtų derlingesni ir gražesni, visuomet ieškodavo naujovių. Naujovių nepradėdavo įgyvendinti nepasitaręs su mokslininkais, negavęs jų rekomendacijų. Kai kam atrodydavo keista, kad melioratoriai imasi darbų, kuriuos turėtų atlikti kitos organizacijos. Juk ūkiai turėjo ir specialistų ir priemonių, kad galėtų patys įsirengti kultūrines pievas ir ganyklas. Kodėl melioruotuose plotuose kelius tiesė ne kelininkai, dirvas kalkino ne agrochemikai, gelžbetonį gamino ne statybinių medžiagų gamyklos ir t. t. Į tokias pastabas Jonas Velička atsakydavo, kad to reikia žemdirbiams, kad to reikia Lietuvai. Stiprioji J. Veličkos veiklos pusė buvo ta, kad jis gal būt geriau negu kiti melioratoriai suprato, jog melioracija ne savitikslė veikla, jos nauda tikrai atsispindėti gali tik žemės ūkio gamybos rezultatuose.“

Kokį Joną Veličką prisimena jo bendradarbiai ir pavaldiniai? Kai ką iš anksčiau skelbtų žurnale prisiminimų pakartosime.

Vienas artimiausių J. Veličkos bendradarbių, buvęs melioracijos ir vandens ūkio ministro pavaduotojas Gediminas Murauskas taip prisimena:

„Jonui Veličkai buvo būdingas darbštumas, pareigingumas, kuklumas, kartais atrodantis net perdėtas, kai lietė jo ar šeimos interesus. Jo didelis noras ir tvirta valia padėti ūkių, rajonų vadovams spręsti įvairius žemės kultūrinimo, vandens ūkio statybų, žemdirbių gerovės kėlimo reikalus, kartais net pažeidžiant kolektyvo, kuriam vadovo, interesus, buvo labai vertinamas. [...] Buvo labai jautrus melioratorių darbo nesėkmėms, ypač tada, kai darbai buvo atlikti nekokybiškai...“ („Žemėtvarka ir melioracija“, 1994, Nr.4).

„Jautė didelę atsakomybę už patikėtą darbo barą. Tik 1957 m. J. Velička pirmą kartą pokario metais pradėjo atostogauti. Iki tol nelaikė galimu nors laikinai atitrūkti nuo darbų. Iki 1964 m. rudens, kai tapo Valstybinio melioracijos komiteto pirmininku, neturėjo nei patarėjų nei padėjėjų.

Po šešiasdešimtmečio sukakties jo sveikata pablogėjo, bet jis vengė gydytojų, ligoninių ir sanatorijų. Neatsimenu, kad būtų gydęsis sanatorijoje, nors po inkstų operacijos to labai reikėjo.

Paskutiniuoju darbo dešimtmečiu į darbą iš Nočios g. ateidavo pėsčias. Keldavosi anksti, susiruošdavo tyliai, kad netrukdytų kitų namiškių poilsio. Į darbą ateidavo pirmas ir ramiai dirbdavo iki interesantų pasirodymo.“ („Žemėtvarka ir hidrotechnika“, 2004, Nr.4).

„[...] Tai buvo inteligentiškos prigimties, aukštos moralės, kuklus, principingas, išskirtinai sąžiningas žmogus ir vadovas. Jis labai mėgo savo darbą, mylėjo Lietu-

vos žemę ir jos žmones. Visomis išgalėmis stengėsi gerinti žemę, kad kaimo žmonėms būtų lengviau gyventi.

J. Velička žinojo, kad melioracijos darbų kokybė prasideda nuo kokybiškų projektų. Pats peržiūrėdavo stambesnius ir sudėtingesnius melioracijos projektus. Dažnai matydavau jį palinkusį prie darbo stalo ir studijuojantį vieną ar kitą projektą, beje, ekspertų jau peržiūrėtus.“ (iš E.Dervinsko prisiminimų, „Žemėtvarka ir hidrotechnika“, 2004, Nr.4).

„[...] baigę tvarkyti reikalus, Vyriausioje melioracijos valdyboje, kuri tuo metu buvo Žemės ūkio ministerijos pirmame aukšte, laukdami traukinio išvykimo laiko, kartais pavakarodavome vyr. mechaniko L. Strazdo kabinete. Pastebėjome, kad J. Velička po darbo laiko dar ilgai užsibūna kabinete, kartais net iki 22 val. Retkarčiais jis užsukdavo ir į L. Strazdo kabinetą, paklausdavo, ko tiek ilgai užsibuvom, pajuokaudavo ir vėl grįždavo dirbti. Iš čia galbūt ir kilo tas pokštas, kad kalbant iš ryto telefonu su J.Velička, kartais jį sveikindavome su labu vakaru. Tai esu daręs ne sykį, o jis nesupykdavo, o tik atsikirsdavo kokiu nors sąmojumi, kurių jis, būdamas gero ūpo, nestokodavo.

[...] 1962 m. buvo labai lietingi, šlapi ir žemės ūkiui atnešė didžiulių nuostolių. Dalis derliaus liko šlapiuose, nesausintuose laukuose, o dėl nepaprastai blogų vidūkinių kelių žemdirbiai net privažiuoti prie jo negalėjo. Susipažinti su esama padėtimi buvo pasirinktas Joniškio rajonas, kaip vienas žemės ūkio rajonų. Tai padaryti pavesta Jonui Veličkai, tuometiniam Respublikinio susivienijimo „Lietuvos žemės ūkio technika“ pirmininko pavaduotojui, vadovaujančiam respublikos melioratoriams...[...] Mūsų darbo grupėje buvo ir mokslininkų, ir projektavimo instituto atstovų. Prisimindamas „didijį pasivaikščiojimą“ po Joniškio rajono užmirkusias

Nusausinti ir sukultūrinti Lietuvos laukai – mūsų žemės ūkio pasiekimų pagrindas

Melioratorių įrengti tvenkiniai puošia kraštą. Sidabros up. tvenkinys (Joniškis)

žemes, noriu paryškinti dar vieną J. Veličkos bruožą - jis nevengė autis guminiais batais ir nuo ryto iki vakaro braidžioti po pažliugusius laukus, norėdamas pats įsitikinti ir kitus įtikinti melioracijos reikalingumu Lietuvoje. Po šio pasivaikščiojimo ir pabraidymo po vandeniu aptekusias Joniškio rajono žemes visi komisijos nariai padarė vienintelę išvadą, kad žemdirbiškuose rajonuose reikia plėsti melioracijos darbus...[...] Melioracijos darbų apimtys labai ryškiai išaugo.

„Puikiai išmanė melioracijos darbų specifiką, jų technologiją. Ministras rasdavo laiko domėtis projektuojamai objektais, jų vykdymu ir net juose lankytis. Ne sykį esu skambinęs taip vadinamųjų jo atostogų metu (nors sėdėdavo kabinete) ir atsiprašęs kad trukdau, kalbėdavome apie darbą. Jis į atsiprašymą reaguodavo su humoru, atsakydavo : „Kokios čia atostogos, jei neini į darbą“. Arba į skambučius pietų pertraukos metu atsiliepdavo klausimu, ar kasdien valgau pietus. Visi mes matėme, kad ministras J.Velička gyvenimiškose situacijose labai kuklus, dirba netausodamas savo sveikatos, neieško sau ir savo šeimai privilegijų ar kokių patogumų. Tai buvo ministras darboholikas, visas savo jėgas ir žinias skyręs melioracijai, Lietuvos kraštо ir žmonių gerovei.

...Vienas paskutinių jų susitikimų su J.Velička įvyko 1984 m. gruodžio mėn. Ruošėmės ministrą sveikinti 70-mečio proga. Tik prieš pat jubiliejų pasiekė žinia, kad jis atleistas iš ministro pareigų, o jo vietą užėmė naujas ministras – Lietuvos KP CK darbuotojas V. Normantas. Pasielgta lietuviškai – vietoje padėkos už gerą, ilgametį darbą žmogus prieš pat jubiliejų atleidžiamas iš pareigų.

... dar porą kartų buvau susitikęs su J. Velička Melioracijos ministerijos rūmuose, nes jis, kiek supratau, būdamas pensijoje, dar dirbo projektų ekspertizės skyriuje. Labai domėjosi, kaip sekasi darbai, kaip laikosi žemdirbiai Joniškio rajone. Tik nieko niekad neužsiminė apie esamą padėtį ministerijoje, nors jautėsi, kad tebegyvena ir alsuoja melioracija. (iš G. Zabarausko prisiminimų)

Jaunesniajai melioracijos specialistų kartai Jono Veličkos vardas – jau istorija. Tačiau jo veiklą gerai prisimena vyresnioji karta. J. Veličkos pastangos atnaujinti Lietuvos laukus, padaryti juos našesnius davė vaisių, tad jo darbai gyvi. Juk melioracija tebėra ir šiandieninės Lietuvos žemdirbių gaunamų derlių pagrindas.

Parengė ***Juozas Smilgevičius***

Jubiliejinis leidinys

1924 m. įsteigta Lietuvos žemės ūkio akademija šiais metais švenčia 90 metų jubiliejų. Ta proga išleistas solidus leidinys „Permainų, iššūkių ir ryžto vedini“. 223 puslapių knygą pristato dabartinis universiteto rektorius prof. Antanas Maziliauskas. Su šia svarbia šaliai aukštąja mokykla išsamiai susipažinsite perskaitę skyrius: „Universiteto gyvenimas per pastarąjį dešimtmetį“, „Akademiniai padaliniai“, „Akademinės infrastruktūros padaliniai ir jų veikla“, „Universiteto garbės daktarai“, „Universiteto mecenatai“, „Nepamirštami vardai Universiteto istorijoje“, „Universiteto 2004 - 2013 m. bibliografija“. Pabaigoje įdėta santrauka anglų kalba.

1924 m., pertvarkius Lietuvos universiteto Matematikos - gamtos fakulteto Agronomijos ir miškininkystės skyrių ir Dotnuvos žemės ūkio technikumą, Dotnuvoje įsteigta Žemės ūkio akademija. Iškilmingas steigiamasis posėdis įvyko spalio 15 d., tad ši diena laikoma Akademijos įkūrimo data. 1945 m. akademija buvo perkelta į Kauną, į tarpukario Lietuvos žemės ūkio ministerijos pastatą Kęstučio gatvėje. 1946 m. įsteigti du inžineriniai fakultetai – Žemės ūkio mechanizacijos bei Hidromelioracijos ir žemėtvarkos. Jie įsikūrė buvusios „Pieno centro“ bendrovės rūmuose, Laisvės alėjos ir Daukanto gatvių sankirtoje. Žemės ūkio akademija 1964 m. persikėlė į Noreikiškes. 1996 m. spalio 8 d. Seimo nutarimu Lietuvos žemės ūkio akademija pavadinta Lietuvos žemės ūkio universitetu. O 2011 m. birželio 28 d. Seimo nutarimu Lietuvos žemės ūkio universitetas pavadintas Aleksandro Stulginskio universitetu (ASU).

Dabar ASU yra 5 fakultetai: Agronomijos, Ekonomikos ir vadybos, Miškų ir ekologijos, Vandens ūkio ir žemėtvarkos bei Žemės ūkio inžinerijos. Pagal 2012 m. Universiteto struktūros pertvarkos planą buvusios katedros sujungtos ir pertvarkytos į institutus. Kiekviename fakultete yra po tris institutus. Vandens ūkio ir žemėtvarkos fakultete yra Hidrotechninės statybos inžinerijos, Vandens išteklių inžinerijos bei Žemėtvarkos ir geomatikos institutai. Be to, Universitete yra du akademiniai padaliniai-centrai: Kultūrinės komunikacijos ir edukacijos bei Matematikos, fizikos ir informacinių technologijų.

Gražiai apipavidalintas leidinys skirtas pastarųjų dešimties metų įvykiams ir pokyčiams įamžinti. Universiteto bendruomenė ryžtingai pasitinka naujus iššūkius, tęsia garbingą Akademijos istoriją.

Romualdas Survila

Krymas: kieno jis?

Rusijos (tiksliau jos prezidento Putino) valdžios atlikta Krymo pusiasalio aneksija sukėlė susidomėjimą šia teritorija. Kai kas mano, kad Krymas yra istorinė Rusijos žemė. Panagrinėkime, ar iš tikrųjų taip.

Krymo (Taurijos) pusiasalis iš istorijos šaltinių žinomas dar nuo senovės Graikijos laikų. Ten Juodosios jūros pakrantėje V a. pr. Kr. graikai įkūrė savo kolonijas, tarp kurių garsiausias buvo Chersoneso miestas (netoli dabartinio Sevastopolio). Pusiasalyje gyveno kimerai, vėliau skitai. Čia buvo įkurta graikiška Bosforo karalystė. Vėliau pusiasalį valdė sarmatų gentys, per jį persirito senovės gotai, vėliau hunai, bulgarai, chazarai. Savo kunigaikštystę, nugalėjęs chazarus, čia buvo įkūręs Kijevo kunigaikštis Sviatoslavas. Vėliau valdė vėl sustiprėjusi Rytų Romos (Bizantijos) imperija, buvo ir kitų valdovų. XIII a. viduryje į pusiasalį atsirito mongolų-totorių banga, kuri padarė Krymą savo šalimi ir valdė jį ilgiausiai. XV a. viduryje Krymo chanatas atsiskyrė nuo Aukso Ordos. Vėliau totoriai tapo Osmanų (turkų) imperijos vasalais. Tada Taurija tapo Krymu (nuo turkiško žodžio „kerim“ – tvirtovė).

Tik 1783 m. sustiprėjusi Rusija, plėsdama savo teritoriją į pietus, nugalėjo Krymo chaną ir nuo tada pusiasalis tapo jos dalimi. Visgi Krymo totoriai sudarė pagrindinę gyventojų dalį. 1944 m. Stalino įsakymu visi totoriai buvo deportuoti į Vidurinę Aziją, o Kryme apgyvendinti rusai. Visos pusiasalio gyvenvietės buvo pervadintos standartiniais sovietiniais rusiškais pavadinimais (išskyrus keletą pietinės Juodosios jūros pakrantės kurortų). 1954 m. Krymo administravimas buvo perduotas iš tuometinės RTFSR Ukrainai. Ūkiniu požiūriu tai buvo protingas žingsnis, nes su Rusija Krymas neturi sausumos sienos. Visa ūkinė veikla Kryme glaudžiai susieta su Ukraina. Iš Ukrainos Krymas gauna maistą (sausringame pusiasalyje užauginti žemės ūkio produkciją galima tik drėkinant), vandenį, kurio, netgi geriamojo, labai trūksta, elektros energiją ir kitus išteklius.

Paskutiniaisiais metais ukrainiečiai sudarė apie trečdalį gyventojų, o rusai apie 60 proc. Tačiau net tarybiniais metais rusai neigiamai žiūrėjo į tai, kad Krymas priklauso Ukrainai. Nuotaikos, kad „Krymas mūsų“ ypač sustiprėjo po SSSR subyrėjimo. Tačiau, jeigu ką nors ir galima būtų laikyti tikraisiais Krymo gyventojais, tai tik totorius, gyvenusius jame ilgiausiai.

Parengė ***Juozas Smilgevičius***

Konferencija „Žemės pardavimo „saugikliai“ Konstitucijos kontekste“

2014 m. spalio 31 d. Seime vyko konferencija žemės pardavimo užsieniečiams saugiklių klausimu. Pagrindinius pranešimus skaitė Lietuvos žemės savininkų sąjungos tarybos pirmininko pavaduotojas Kęstutis Mozeris – „Žemės pardavimo saugiklių prieštaravimai Konstitucijai bei tarptautinei teisei“ ir Lietuvos laisvosios rinkos instituto ekspertas Dominykas Šumskis - „Žemės saugiklių konstitucingumas ir ekonominiai padariniai“. Konferencijos pranešimai apsiribojo „plakatiniais“ teiginiais. Diskusijų metu aptakiai atsakyta į klausimus. Į konferenciją nebuvo pakviesti Seimo nariai ir kompetentingi specialistai žemės klausimais.

Romualdas Survila

Tarp geriausiai išmanančiųjų Konstituciją – žemėtvarkos specialistė

2014 m. spalio 28 d. Prezidentūroje apdovanoti Konstitucijos egzamino, vykusio 2014 m. rugsėjo–spalio mėnesiais, nugalėtojai. Tarp 27-ių geriausiai išlaikiusių Konstitucijos egzaminą – ir Nacionalinės žemės tarnybos Prienų ir Birštono skyriaus vedėja Vilma Aleknavičienė. Geriausiai išlaikiusieji gavo Prezidentės Dalios Grybauskaitės padėkos raštus. Šiemet Konstitucijos egzaminą laikė beveik 31 tūkst. dalyvių.

Aldona Jakavonienė

Serbijos žemėtvarkininkai semiasi patirties

2014 m. rugsėjo 14–20 d. vyko Serbijos delegacijos, dalyvaujančios Vokietijos ir Europos komisijos finansuojamame projekte „Kaimo plėtra: efektyvus žemės valdymas“, pažintinis vizitas Lietuvoje. Šis vizitas svarbus Serbijai, kandidatei į Europos Sąjungą, nes jai būtina semtis tiek praktinių, tiek teorinių žemės valdymo žinių iš Europos Sąjungos šalių. Vizito metu Serbijos delegacija lankėsi Žemės ūkio ministerijoje, VĮ Registrų centre, Nacionalinės žemės tarnybos Marijampolės ir Elektrėnų skyriuose. Delegacijos atstovai pristatė Serbijos žemėtvarkos padėtį. Jie buvo supažindinti su Europos struktūrinių fondų paramos Lietuvai įgyvendinimo aktualijomis, pasiruošimu naujam 2014–2020 m. programiniam laikotarpiui bei tiesioginių išmokų schemos taikymu Lietuvoje. Serbijos delegacija supažindinta su Lietuvoje taikoma žemės kadastro sistema, žemės informacinės sistemos kūrimu, valstybinės žemės pardavimo ir nuomos aukcionų vykdymu, patirtimi tvarkant apleistas žemes, žemės konsolidacijos projektų įgyvendinimu bei žemės rinkos valdymo tobulinimu.

Vilma Daugalienė

Seminaras Pasaulinės geografinių informacinių sistemų dienos proga

2014 m. lapkričio 19 d. Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio m ministerijos surengė seminarą, skirtą Pasaulinei geografinių informacinių sistemų (GIS) dienai paminėti. Šią proga GIS seminarai jau rengiami trejus metus. Apie GIS naudą, taikymo patirtį ir perspektyvas Lietuvoje papasakojo NŽT Žemės tvarkymo departamento direktorius, atliekantis Tarnybos direktoriaus funkcijas Algis Bagdonas, UAB „Hnit-Baltic“ direktorius Linas Gipiškis, Vilniaus universiteto mokslininkas dr. Rolandas Tučas, VĮ „Valstybės žemės fondo“ projektų vadovas

Giedrius Vasaitis, Vilniaus universiteto profesorė dr. Giedrė Beconytė. Seminaro pabaigoje buvo parodytas Lietuvos kartografų draugijos iniciatyva sukurtas mokslo populiarinimo filmas „Kartografija. Mūsų pasaulio žemėlapiai“.

Aldona Jakavonienė

Melioracijos finansavimas 2015 m.

2015 m. valstybės biudžete melioracijai finansuoti t.y. melioracijos ir hidrotechnikos statinių eksploatavimo valstybinei (valstybės perduotai savivaldybėms) funkcijai atlikti numatyta 10,4 mln. eurų (35,9 mln. litų). Šios lėšos skirtos kaip valstybės biudžeto specialios tikslinė-dotacijos savivaldybių biudžetams paprastosioms išlaidoms ir negali būti naudojamos investicijoms.

Petras Garnelis

Parengti nauji melioracijos srities teisės aktai

Žemės ūkio ministerija, atsižvelgdama į Valstybės kontrolės pastabas ir pasiūlymus, parengė kai kurių teisės aktų melioracijos klausimais pakeitimus:

Melioruotos žemės ir melioracijos statinių apskaitos taisyklės. Numatyta, kad nuo 2015 m. sausio 1 d. ši apskaita turės būti tvarkoma pagal kadastro vietoves, jose išskiriant vienetais tiltus, siurblines, tvenkinių hidrotechninius statinius. Dabar visa apskaita atliekama pagal kadastro vietoves neišskiriant šių statinių.

***

Valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos statinių ir melioracijos sistemų naudojimo, būklės vertinimo ir melioracijos darbų finansavimo taisyklės. Numatyta, kad nuo 2015 m. sausio 1 d. tinkamomis finansuoti išlaidomis laikomi avarinių valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos statinių gedimų remonto darbai, neviršijant 20 proc. (anksčiau buvo 15 proc.) melioracijos darbams skirtų lėšų. Avarinių gedimų nustatymai turi būti suderinti su VĮ Valstybės žemės fondu. Tinkamomis finansuoti išlaidomis, be anksčiau nustatytų, taip pat laikomi melioracijos griovių ir jų statinių remonto, dugno sąnašų šalinimo iki projektinio gylio, pralaidų remonto nekeičiant vamzdžio darbai.

***

Melioracijos darbų žemės ūkio paskirties žemėje prioritetai. Be ankstesniame sąraše numatytų tvenkinių hidrotechnikos statinių bei kitų valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos sistemų avarinių gedimų remonto bei valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos statinių remonto gyvenvietėse iki 1000 gyventojų (iki 10 proc. melioracijos darbams skirtų lėšų) darbų, į sąrašą įtrauktas melioracijos projektų M 1:2000 planinės medžiagos (griovių, rinktuvų, hidrotechnikos statinių, pylimų, užtvankų, tvenkinių, sausintuvų) vektorizavimas ir atributinių duomenų pagal MelGIS specifikaciją rinkinio parengimas. Patikslintas ir valstybei nuosavybės teise priklausančiuose melioracijos grioviuose atliekamų prioritetinių darbų sąrašas. Dabar prioritetiniais bus laikomi tokie darbai: melioracijos grioviuose esančių drenažo žiočių ir hidrotechnikos statinių priežiūra, griovių šlaitų ir pagriovių šienavimas, krūmų kirtimas. Numatoma, kad naujieji prioritetai įsigalios nuo 2015 m. sausio 1 d.

***

Melioracijos ir hidrotechnikos statinių eksploatavimo valstybinei (valstybės perduotai savivaldybėms) funkcijai atlikti skirtų lėšų apskaičiavimo metodika. Joje numatoma,

kad atsižvelgdama į valstybės biudžeto galimybes, ministerija turi teisę polderių sistemoms eksploatuoti nustatyti iki 20 proc. ir tvenkiniams eksploatuoti iki 10 proc. metinės lėšų sumos. Likusią lėšų sumą ministerija numato paskirstyti taip: 70 proc. pagal nusausintų žemės ūkio naudmenų plotą, o 30 proc. pagal magistralinių griovių ilgį. Iki tol likusi lėšų suma buvo paskirstoma savivaldybėms proporcingai pagal apskaičiuotą lėšų poreikį.

Juozas Smilgevičius

LŽHIS tarybos posėdis

2014 m. spalio 21 d. Klaipėdoje įvyko LŽHIS tarybos posėdis. Jam pirmininkavo Sąjungos prezidentas G.Balevičius.

Tarybos nariai išklausė informaciją apie Sąjungos finansinę būklę. Prezidentas G. Balevičius informavo apie nuveiktus Sąjungos darbus nuo paskutinio Tarybos posėdžio.

Ryšium su perėjimu prie euro Taryba patvirtino tokią žurnalo „Žemėtvarka ir hidrotechnika“ prenumeratos kainą: vieno numerio 5,79 euro, metinės prenumeratos (4 numerių) komplekto 23,17 euro (be PVM).

Tarybos nariai išklausė Sąjungos viceprezidento K. Maksvyčio informaciją apie LŽHIS įstatų pakeitimų projektą. Nutarta patikslinus projektą jį teikti Sąjungos konferencijai, kuri turi įvykti 2015 m. pavasarį.

Taryba apsvarstė ir kitus klausimus.

Vanda Vasiliauskaitė

Paskyrimai

***Albinas Ežerskis**, g. 1956 m., mokslinis agronomas (LŽŪA, 1988), paskirtas žemės ūkio viceministru, kuruojančiu žemėtvarkos ir melioracijos sritis. Iki tol buvo žemės ūkio bendrovės „Medvėgalis“ (Šilalės r.) pirmininko pavaduotojas. 2007-2011 m. buvo Šilalės r. meras.

***Vidmantas Bernatavičius**, g. 1959 m., hidrotechnikos inžinierius (LŽŪA, 1983), J.Dambrauskui išėjus į pensiją, paskirtas UAB „Panevėžio melioracija“ generaliniu direktoriumi. Iki tol buvo šios įmonės gamybos direktorius.

Juozas Smilgevičius

Apdovanojimai

Žemės ūkio ministro padėkos raštai įteikti:

***Elvai Drukteinienei**, NŽT Kėdainių skyriaus vedėjai, 50 m. jubiliejaus proga;

***Apolinarui Jasaičiui**, Kelmės r. sav. administracijos Žemės ūkio ir kaimo plėtros skyriaus vyriausiajam specialistui, už sąžiningą darbą ir sėkmingą projektų vykdymą;

***Eugenijui Skardžiui**, NŽT Utenos skyriaus vedėjui, 60 m. jubiliejaus proga;

***Kaziui Tamulioniui**, AB „Šiaulių hidroprojektas“ direktoriui, 60 m. jubiliejaus proga.

NŽT direktoriaus padėkos raštai įteikti:

***Steponui Januškai**, NŽT Plungės ir Rietavo skyriaus vedėjui, 55 metų sukakties proga;

***Eugenijui Skardžiui**, NŽT Utenos skyriaus vedėjui, 60 m. jubiliejaus proga.

Romualdas Survila
Aldona Jakavonienė

TURINYS

ATKURTAJAM ŽURNALUI - 25

J. Smilgevičius. Atkurtasis žurnalas: istorija ir dabartis 2
Jubiliejaus proga 8

MŪSŲ GYVENIMAS

V. Vasiliauskaitė. Didžiausioji žemės ūkio specialistų kalvė švenčia jubiliejų..... 12

ŽEMĖTVARKA

V. Vasiliauskaitė. Profesijos prestižą kuriame patys 16
V. Vasiliauskaitė. Šalia didelio miesto ir žemės problemos nemažos 21

HIDROTECHNIKA, MELIORACIJA

J.Smilgevičius. Kaip prižiūrimas valstybei priklausantis melioracijos turtas 25
M. Steinkusz. RESTOR Hydro: hidroenergijos potencialo atpalaidavimas Europoje 32

GEODEZIJA, KARTOGRAFIJA

R.Puzienė, A.Anikenienė, A.Stanionis. Vertikalieji Lietuvos žemės paviršiaus judesiai 37

KONFERENCIJOS, SEMINARAI

J. Smilgevičius. Hidrotechnikų seminaras Vilkaviškyje 39
Šiuolaikinės medžiagos ir technologijos hidrotechninėje statyboje 43

NUOMONĖS

K.Maksvytis. Sąjungos įstatai – nūdiena ir tikrovė..... 46

MŪSŲ LIETUVA

R.Survila. Lietuviai I pasauliniame kare 48

ISTORIJA

R.Survila. Kraštovaizdžio raida Užnemunėje 51

ŽMONĖS IR DARBAI

V.Skuodžiūnas. 60 metų po studijų LŽŪA... 58

SVEIKINAME 64

PRISIMINIMAI

L.Gustainienė. Kaip tapau žemėtvarkininke..... 74

UŽJAUČIAME 81

ATSIMENAME

J. Smilgevičius. Jonas Velička (1914-1985)..... 84

BIBLIOGRAFIJA

R.Survila. Jubiliejinis leidinys..... 91

TAI ĮDOMU

J. Smilgevičius. Krymas: kieno jis? 92

KRONIKA 93

ŽEMĖTVARKA IR HIDROTECHNIKA 2014 m. Nr. 4 (160)
LAND MANAGEMENT AND HYDROENGINEERING
(Magazine of the Lithuanian Association of Land and Water Management Engineers)

REDAKCIJOS KOLEGIJA:
Vanda Vasiliauskaitė, žurnalo vyriausioji redaktorė (kolegijos pirmininkė), prof. **Pranas Aleknavičius**, **Giedrius Balevičius**, Sąjungos prezidentas, Aleksandro Stulginskio universiteto (ASU) Žemėtvarkos ir geomatikos instituto lektorius, doc. **Vidmantas Gurklys**, **Zita Kvietkienė**, Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Žemėtvarkos skyriaus vedėja, **Kazys Maksvytis**, Sąjungos viceprezidentas, VĮ Registrų centro Nekilnojamojo turto kadastro ir registro departamento viršininkas, **Antanas Maziliauskas**, ASU rektorius, **Ramūnas Mockevičius**, VĮ Valstybės žemės fondo direktorius, **Gintautas Sabas**, Aplinkos ministerijos Aplinkos apsaugos agentūros Hidrografinio tinklo skyriaus vedėjas, **Kazys Sivickis**, Lietuvos melioracijos įmonių asociacijos pirmininkas, **Valentinas Šaulys**, Vilniaus Gedimino technikos universiteto Hidraulikos katedros vedėjas, **Vilimantas Vaičiukynas**, ASU Vandens ūkio inžinerijos instituto lektorius.

Leidžia Lietuvos žemėtvarkos ir hidrotechnikos inžinierių sąjunga
Redakcijos adresas:
J.Lelevelio g. Nr.6 436 k. LT-01102 Vilnius.
Tel.: vyr. redaktorės: 8-606 66 370,
redakcijos: 8-646 66 930
El. paštas: vyr. redaktorės: vandaup@gmail.com,
redakcijos: zemhidro@takas.lt

Vyriausioji redaktorė **Vanda Vasiliauskaitė**,
redaktoriai:
Juozas Smilgevičius, **Romualdas Survila**,
redaktorė stilistė **Viktorija Zvicevičienė**.
Maketavo **Rasa Ramukevičienė**.
Spausdino AB „Spauda“,
Laisvės pr. 60, LT - 05120 Vilnius
6 sp. lankai. Tiražas 500. ISSN 1648-3014

Juozo Smilgevičiaus nuotrauka

Hidrotechnikų seminare Vilkaviškyje specialistai susipažįsta su angliško daugiakaušio ekskavatoriaus darbu

Vandos Vasiliauskaitės nuotrauka

Žemėtvarkos projektus aptaria VŽF Kauno žemėtvarkos ir geodezijos skyriaus grupės vadovas Linas Dapkus, NŽT Kauno žemėtvarkos skyriaus vyr. specialistės Gražina Jonikaitė (iš kairės), Asta Valiūnienė ir skyriaus vedėjo pavaduotoja Liucija Balnytė

Lietuviška žiema